

”Niños y niñas en situación de peligro”

Barns oppvekstvilkår under det offentlige barnevernet i Colombia

Ina Ødegård Pettersen

Masteroppgave

Sosialantropologisk Institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2007

Sammendrag

Masteroppgaven omhandler barns oppvekstvilkår under det offentlige barnevernet i Colombia. Feltarbeidet ble utført ved et krisesenter for barn i hovedstaden Bogotá. Barna som kom til senteret tilhørte kategorien ”Barn under risiko” (*Niños y niñas en situación de peligro*), som er et begrep brukt av de colombianske myndighetene. Den colombianske lovsamlingen vedrørende barn er påvirket av internasjonale innflytelser, spesielt FNs Barnekonvensjon. Feltarbeidet reiste spørsmål om hvilke tiltak colombianske myndigheter, gjennom ICBF (*Instituto Colombiano de Bienestar Familiar*), har iverksatt for å løse problemene og bedre situasjonen, hvordan ”barn under risiko” kom i kontakt med myndighetene og tilretteleggelsen ved offentlige institusjoner. Sentralt for oppgaven er hvordan barna opplever det å være på institusjon. Andre temaer er oppfatninger av barn og barndom i Colombia, samt familiens betydning.

Michel Foucaults analyse av ”governmentality” danner et overordnet teoretisk perspektiv for oppgaven. Foucault har sett på utviklingen av velferdsstaten i Europa, og hvordan myndighetene her har hatt et ønske om å oppnå universell velferd for befolkningen. Det har skjedd en spredning av idéer og innflytelser fra Europa til Latin Amerika, og Colombia forsøker å følge opp disse idéene. Gjennom myndighetenes ulike tiltak og programmer ønsker de å bedre befolkningens levekår, med spesielt fokus på barn. Myndighetene har høye ambisjoner, men de lykkes ikke med å gjennomføre målene de har satt seg. For å belyse min empiri fra krisesenteret har jeg tatt utgangspunkt i Erving Goffmans analyse av totale institusjoner. Karakteristiske trekk er at livet utspiller seg på samme sted og under samme autoritet, og det er forventet at alle gjør samme planlagte aktiviteter til samme tid. For barna ved krisesenteret ble tiden preget av usikkerhet og venting mens deres situasjon ble utredet.

Forord

En stor takk til direktøren og de ansatte ved krisesenteret hvor jeg arbeidet under feltarbeidet. En spesiell takk til læreren som jeg tilbrakte mesteparten av dagene sammen med, og alle barna som delte både gleder og sorger med meg.

Takk til Adopsjonsforum som satte meg i kontakt med krisesenteret. En spesiell takk til deres representant i Bogotá, Liliana Erazo, for all hjelp.

Takk til veilederen min, Signe Howell, som har kommet med oppmuntrende tilbakemeldinger og konstruktiv kritikk gjennom hele perioden på masterstudiet i sosialantropologi.

Jeg vil også takke foreldrene mine for all hjelp og støtte under studiene. Takk til Diana Fynbo som bidro til en fin start på feltarbeidet i Bogotá. Takk til Karoline Andaur for nyttige kommentarer og innspill, og til Mathilde Johansen som har lest korrektur på oppgaven.

Ina Ødegård Pettersen

Mai 2007

Kart I: Colombia

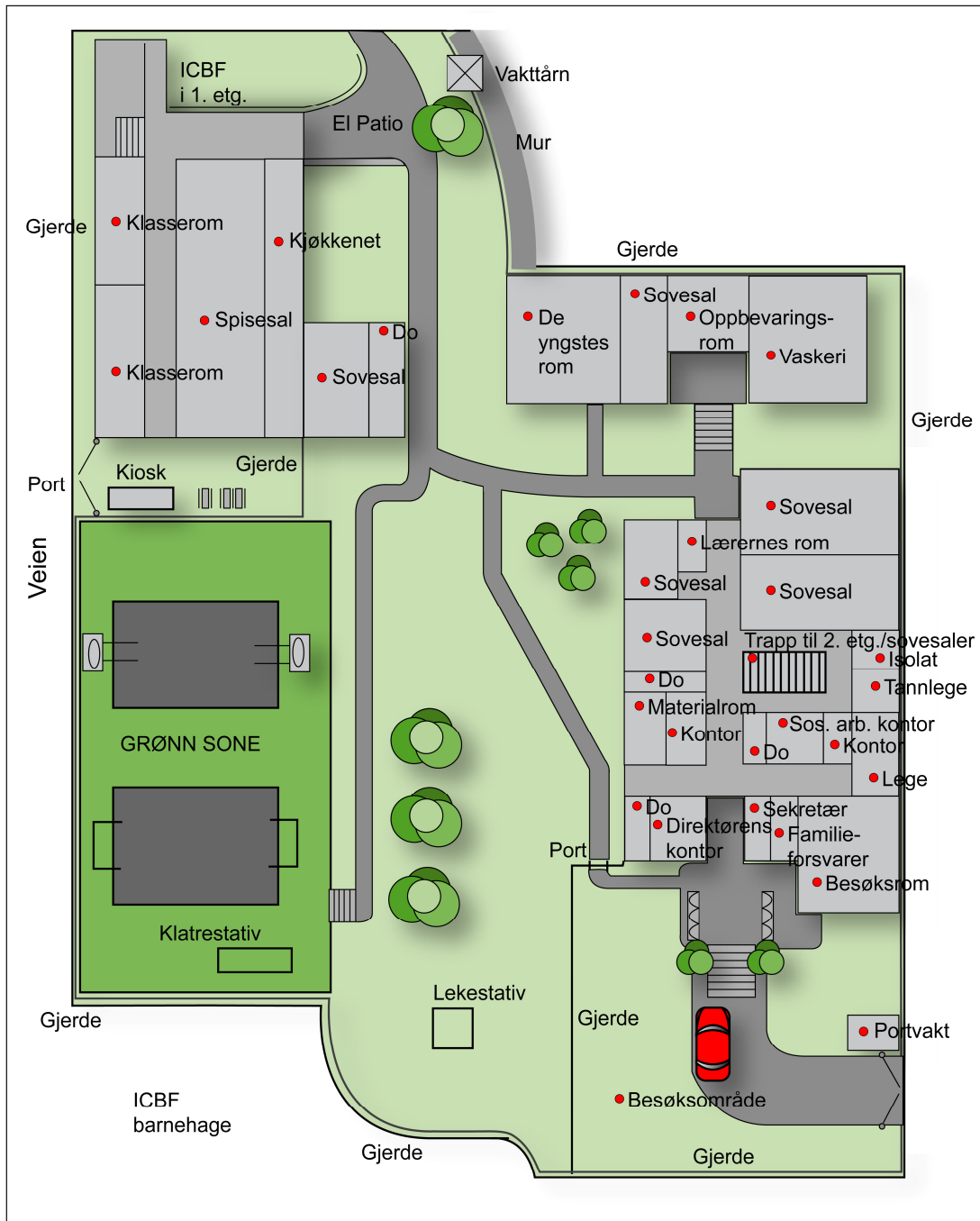

Illustrasjon: Jan Tore Pettersen

Kart II: Krisesenteret

Illustrasjon: Jan Tore Pettersen

Innhold

SAMMENDRAG	III
FORORD	V
KART I: COLOMBIA	VII
KART II: KRISESENTERET	IX
INNHold	1
INNLEDNING OG METODE	5
TEMA FOR OPPGAVEN OG PROBLEMSTILING	5
GOVERNMENTALITY STUDIER	7
TOTALE INSTITUSJONER	8
INNSAMLING AV INFORMASJON OG ARENAER HVOR JEG DELTOK.....	9
METODISKE IMPLIKASJONER	13
MIN ROLLE I FELTEN	15
SPRÅKLIGE UTFORDRINGER.....	16
ETISKE HENSYN	17
ORGANISERING AV OPPGAVEN	18
EN HELT VANLIG DAG.....	20
COLOMBIAS HISTORIE	31
FAMILIENS BETYDNING: IDEALER OG REALITETER	35
KJØNNSROLLER, MORSFIGUREN OG FRAVÆRET AV FAR	40
INSTITUTO COLOMBIANO DE BIENESTAR FAMILIAR (ICBF)	45
UTVIKLINGEN AV ICBF.....	46
BARNAS LOVSAMLING OG FNs BARNEKONVENSJON.....	47

OM BARN OG BARNDOM I COLOMBIA	50
PREVENTIVE TILTAK OG PROGRAMMER	55
BESKYTTENDE TILTAK.....	58
FAMILIEFORSVARERNE, PSYKOLOGENE OG SOSIALARBEIDERNE	63
BARNAS ALTERNATIVER ETTER KRISESENTERET	67
OPPSUMMERING.....	71
COLOMBIANSKE MYNDIGHETERS TOLKNING AV "BARN UNDER RISIKO"	73
HVORDAN BARN KOM TIL KRISESENTERET	74
ØKONOMISKE VANSKELIGHETER OG FATTIGDOM.....	77
GATEBARN ("NIÑOS DE LA CALLE")	79
FORELDRENE MISHANDLING AV BARN.....	84
SEKSUELT MISBRUK AV BARN	88
OPPSUMMERING	92
KRISESENTERET SOM EN OFFENTLIG INSTITUSJON	93
BARNAS MØTE MED DET OFFENTLIGE OG DEN FØRSTE TIDEN VED KRISESENTERET	94
RUTINER VED SENTERET	99
REGLER OG SANKSJONER SOM BARN MÅTTE FORHOLDE SEG TIL	101
LÆRERNE VED SENTERET OG DERES FORHOLD TIL BARN.....	104
UNDERVISNING: OM COLOMBIAS HISTORIE, MORAL OG HYGIENE.....	108
BARNAS KONTAKT MED FAMILIEN OG DERES SAVN ETTER MØDRENE	110
BARNAS KONKURRANSE OM RESSURSENE.....	114
OPPSUMMERING	117
KONKLUSJON	119
KILDELISTE	121

LOVVERK.....	127
NETTADRESSER.....	127
APPENDIKS.....	I
ICBF SANGEN ”YO QUIERO” (JEG ØNSKER).....	I
INFORMERT SAMTYKKE	II
CONSENTIMIENTO INFORMADO (INFORMERT SAMTYKKE).....	III

Innledning og metode

Tema for oppgaven og problemstilling

Den siste dagen min i Bogotá, fikk jeg høre en historie som oppsummerte mange av inntrykkene jeg hadde fått underveis i feltarbeidet. Mens jeg satt på venteværelset i et av *Instituto Colombiano de Bienestar Familiar*¹ (ICBF) sine kontorer, kom jeg i snakk med en nonne som fulgte en ung mor til en avtale med en av familieforsvarerne. Nonnen fortalte at den unge moren hadde vokst opp med en stefar som hadde mishandlet og misbrukt henne, og på grunn av konfliktene i hjemmet hadde hun tidlig rømt hjemmefra. På gaten begynte hun å misbruke alkohol og narkotiske stoffer, og livnærte seg ved prostitusjon. Nå var hun mor til tre barn, en gutt på 11 år, og to jenter på 8 og 3 år. Etter at hun ble mor fortsatte hun å leve som tidligere, og i perioder hadde hun forsømt barna og mishandlet dem fysisk, noe som hadde ført til at hun flere ganger mistet omsorgen for dem. De to eldste barna bodde nå på samme institusjon, mens den yngste var plassert ved en annen. For et års tid tilbake var hun kommet i kontakt med en religiøs organisasjon som arbeidet for å hjelpe unge kvinner vekk fra gaten og rusproblemer. Hun bodde nå på et hjem drevet av denne organisasjonen, hun hadde fått seg jobb, og det var også mulighet for at barna kunne bo hos henne. På bakgrunn av guttens tidligere erfaringer med moren, ønsket han ikke å ha noe med henne å gjøre, mens den eldste jenta var mer nølende med hensyn til en gjenforening. Moren tok det svært tungt at gutten ikke ville ha kontakt. Hun var fortvilet og redd hun hadde forspilt sine sjanser til en gjenforening med barna. Denne historien viser den vanskelige situasjonen mange av foreldrene kom fra, omstendighetene mange av barna vokste opp under, og dilemmaet de involverte partene som skulle ta avgjørelser i slike saker stod overfor.

---

¹ Det Colombianske Institutt for Familiens Velferd. Se eget kapittel.

Med utgangspunkt i feltarbeidet, som ble gjennomført ved et krisesenter for barn i Bogotá, har jeg sett på hvordan colombianske myndigheter håndterer problemene med barn som vokser opp under spesielt vanskelige forhold.² For barna jeg kom i kontakt med, gjaldt det økonomiske problemer hvor foreldrene ikke var i stand til å forsørge barna, barn som oppholdt seg i gaten, fysisk mishandling³ og seksuelt misbruk. Feltarbeidet ledet til spørsmål om hvilke tiltak myndighetene har iverksatt for å løse eller bedre problemene, og hvordan barna opplever det å vokse opp under et offentlig tilsyn. Hvert år involveres flere tusen colombianske barn i offentlige programmer som skal beskytte dem i vanskelige situasjoner. Antall barn som lever under spesielt vanskelige forhold er et ubredt sosialt problem, som får stadig større oppmerksomhet rundt om i verden. Disse problemstillingene vil derfor også være relevante utenfor Colombia, selv om oppgaven baserer seg på forholdene i dette landet. Ettersom familieforhold er et prioritert anliggende for myndighetene har jeg sett på hvilke oppfatninger rundt familie som er gjeldende i Colombia, og hvilke konsekvenser det får for de ulike bestemmelsene og tiltakene som myndighetene iverksetter. Andre underordnede problemstillinger er i hvilke tilfeller colombianske myndigheter ser det nødvendig at det offentlige griper inn og hvordan myndighetene definerer hva som er til beste for barn som lever under spesielt vanskelige forhold. Sentralt for oppgaven gjelder tilretteleggelsen ved offentlige institusjoner og hvilke konsekvenser det får for barna å vokse opp under myndighetenes omsorgsprogrammer. De colombianske myndighetene har et høyt ambisjonsnivå, men jeg vil argumentere for at deres gode hensikter ikke alltid blir fulgt opp i praksis. Omfanget av problemene og strukturelle begrensninger, som for eksempel fattigdom, hindrer myndighetene i å nå målene de har satt seg.

---

² ”niños que viven en condiciones excepcionalmente difíciles”

³ For myndighetene gjelder det både fysisk og psykisk mishandling, mens barna la vekt på fysisk mishandling. Barna som kom til krisesenteret var blitt mishandlet fysisk. Jeg kommer tilbake til dette i kapittel fem.

Governmentality studier

”(...) government has as its purpose not the act of government itself, but the welfare of the population, the improvement of its condition, the increase of its wealth, longevity, health etc. (...)”
(Foucault, 1991: 100)

I masteroppgaven har jeg anvendt Michel Foucaults (1991) analyse av staten og ”governmentality”. Foucault har vært opptatt av utviklingen i Europa og europeiske idéer, og har argumentert for at befolkningens velferd ble et økende anliggende for staten i Europa etter opplysningstiden. For mange europeiske land strekker velferdsstaten seg tilbake i tid, og den er i dag veletablert i Europa. Det har skjedd en spredning av idéer og innflytelser fra Europa til Latin Amerika, og Colombia og andre latinamerikanske land følger nå etter og forsøker å bygge ut noen av de samme idéene. I Foucaults essay om ”governmentality” diskuterer han tenkemåten bak statlige styrer som tillater utøvelsen av bestemte former for makt. I tillegg til maktutøvelse og disiplinering av befolkningen, hevdet han at ”good government” gjaldt ønsket om å sørge for befolkningens velferd. Idéen om universell velferd har blitt et viktig anliggende for den moderne velferdsstaten, og ”governmentality” impliserer samarbeid fra befolkningen (Howell, 2006: 10-11). Colombianske myndigheter ønsker gjennom sine preventive og beskyttende programmer å bedre befolkningens levevilkår. I følge instituttet som skal fremme familiens og barnas velferd (ICBF) er det familien, samfunnet og det offentlige som skal sørge for at barnas beste blir overholdt, og i tillegg skape et miljø som kommer barna til gode. Gjennom lover vil myndighetene oppnå universell velferd, og de ideologiske prinsippene som ligger til grunn for lovene har å gjøre med ønsket om å oppnå befolkningens ”beste interesser”. I lovene kan mentaliteten bak statlige styrer legge premissene for handling. Signe Howell hevder at utkastene av lover, som har å gjøre med familie og barn, har blitt en viktig mulighet for ekspertkunnskap, dominert av psykologi, til å bli hørt (Howell, 2006: 138-139). Sosialarbeiderne ved krisesenteret tilhørte denne gruppen. Sammen med

familieforsvarerne var de sentrale i å utarbeide hva som kan betraktes som ”barnas beste”. Ifølge Esben Leifsen har versjoner av virkeligheten blitt etablert gjennom autoritære kunnskapspraksiser. Dette betyr at visse aktører har hatt stor innflytelse og tilstrekkelig makt til å gjøre sine koder, konsepter og redskaper for innblanding generelt gyldige. Ofte uttrykker de regjerende aktørene seg ved hjelp av ”nøytrale” kategorier som for eksempel barns rett til en familie, og spesialisert beskyttelse av barn (Leifsen, 2006: 20). I Colombia var ”*niños y niñas en situación de peligro*” (”barn under risiko”) et slikt udefinert ”nøytralt” begrep som ble brukt av myndighetene om barna som kom til krisesenteret.⁴ Jeg har derfor valgt å bruke begrepet som tittel på oppgaven. Begrepet (”children at risk”) blir også brukt i internasjonale diskurser.

Totale institusjoner

”A total institution may be defined as a place of residence and work where a large number of like-situated individuals, cut off from the wider society for an appreciable period of time, together lead an enclosed, formally administered round of life.” (Goffman, 1961: XIII)

I analysen av barnas hverdag ved krisesenteret har jeg tatt utgangspunkt i Erving Goffmans analyse av totale institusjoner. Ifølge Goffman er det visse karakteristiske trekk ved totale institusjoner. Livet utspiller seg på samme sted og under samme autoritet, og daglige gjøremål utføres i andres nærhet. Alle blir behandlet ”likt” og det er forventet at alle gjør de samme tingene, og til samme tid. Aktivitetene er planlagt og

---

⁴ *Peligro* betyr fare. Jeg har valgt å oversette begrepet til ”barn under risiko”. I ett brev fra direktøren for krisesenteret skriver hun at de tilbyr øyeblikkelig hjelp til *niños y niñas de 0 a 18 años que se encuentran en situación de riesgo y/o abandono* (gutter og jenter fra 0 til 18 år i situasjoner under risiko og/eller forlatthet). Jeg kommer tilbake til hva som legges i begrepet ”barn under risiko” i et eget kapittel.

---

bestemt ovenifra, og de utføres i en bestemt rekkefølge hvor en aktivitet følger en annen. De forskjellige aktivitetene er satt sammen til en rasjonell plan, som har til oppgave å oppfylle institusjonens mål (Goffman, 1961: 6). Selv om hans analyse er basert på et asyl, belyser den mine observasjoner fra krisesenteret.

Innsamling av informasjon og arenaer hvor jeg deltok

Feltarbeidet fant sted i Bogotá i perioden 25. desember 2005 og fram til 17. juli 2006. Gjennom Adopsjonsforum i Norge var jeg på forhånd kommet i kontakt med et krisesenter for barn, hvor jeg skulle få arbeide som frivillig. Da jeg ankom Bogotá i desember var det ferietid, og det tok derfor litt tid før jeg kom i kontakt med krisesenteret. Jeg hadde dessuten språkproblemer⁵ i begynnelsen, men fikk hjelp av en norsk jente jeg var kommet i kontakt med, som skulle tilbringe julen der. Hun snakket godt spansk og hjalp meg med å få avtalt et møte med krisesenteret, i tillegg til at hun fungerte som tolk under det første møtet med senteret som fant sted tirsdag 10. januar 2006.

Barna på krisesenteret var i alderen 0 til 17 år, og det var maksimalt plass til 200 barn. De var delt inn i tre grupper; den yngste gruppen utgjorde barn fra null til fem år (*parvulos*), den mellomste gruppen bestod av barn fra 6 til 12 år – denne gruppen ble kalt for skolegruppen (*niños escolares*), og gruppen med de eldste bestod av ungdom i alderen 13 til 17 år (*adolescentes*). Antall barn i hver gruppe varierte fra dag til dag, ettersom det stadig kom inn nye, og andre ble sendt hjem eller plassert ved andre

---

⁵ Dette kommer jeg tilbake til.

institusjoner for opphold av mer langvarig karakter. Etter forslag fra direktøren ble vi enige om at jeg skulle hjelpe til i skolegruppen, på bakgrunn av at jeg ikke kunne så godt spansk. Skolegruppen utgjorde den største gruppen av barn. I perioden jeg var ved krisesenteret varierte skolegruppen fra mellom 40 til i overkant av 90 barn, og det var én lærer som hadde hovedansvaret for gruppen, i tillegg til en hjelpelærer. På krisesenteret var det et dagskift, fra åtte til halv seks alle ukedagene, og et nattskift fra halv seks på ettermiddagen til klokken åtte neste morgen, i tillegg til et helgeskift. Jeg var hovedsakelig med på dagskiftet under hele feltarbeidet, men også noen helger. Da barnehjemmet lå sør i byen og det ikke var regnet som et trygt område å ferdes i, deltok jeg i kveldsrutinene bare en kveld. I begynnelsen observerte jeg hva som foregikk på krisesenteret, men etter hvert som jeg ble bedre kjent med lærerne og barna deltok jeg mer i samtaler, daglige gjøremål og det som ellers foregikk. Barna kom til meg når de hadde problemer eller det var noe de ville snakke om, jeg fulgte dem på do, hjalp til med å dele ut mat, lekte med dem og trøstet dem når de var lei seg. Av og til forsvant de andre lærerne, og jeg ble alene med barna i klasserommet rundt en til tre timer. Selv om jeg hovedsakelig har hjulpet til på skolegruppen, har jeg også deltatt i de andre gruppene. Barna tilbrakte mesteparten av tiden i klasserommet (*el salón*), ute i gården (*el patio*) eller i det de kalte for ”grønn sone” (*zona verde*) – som bestod av en stor fotballbane og en basketballbane. Ved krisesenteret arbeidet det sosialarbeidere, psykologer, pedagoger, en lege, en tannlege, en helsesøster, i tillegg til lærerne som hadde det daglige ansvaret for barna. Foruten det krisesenteret jeg var ved, fantes det to andre drevet av samme stiftelse. Et lå nord i Bogotá, mens det andre lå i samme område som krisesenteret hvor jeg arbeidet. Under feltarbeidet fikk jeg anledning til å besøke sistnevnte senter. Dette krisesenteret åpnet i mars 2006, og noen av de som arbeidet ved samme senter som meg, ble flyttet over til det nye. Dette senteret holdt til i en blokk, midt i et boligområde. I motsetning til senteret hvor jeg arbeidet, inneholdt klasserommene her stoler og pulter til barna, samt en tavle læreren kunne skrive på. Det nye senteret hadde også en egen babyavdeling med plass til rundt 30 babyer. Direktøren fortalte at det vanligvis var rundt 110 barn ved senteret (eksklusive babyene). Det var ikke noe uteområde hvor barna kunne leke, noe flere av de ansatte mente var et minus. En av lærerne kommenterte også

---

at det lå en bar rett ved siden av, som støyet om kvelden, når barna skulle sove. Mange mente derfor beliggenheten og uteområdet til det andre senteret var bedre.

I utgangspunktet hadde jeg planlagt å se på adopsjon. Ettersom ingen av barna ble adoptert direkte fra krisesenteret, fikk jeg lite informasjon om det her. Det var derfor nødvendig å innhente informasjon om adopsjon fra andre steder. Via Adopsjonsforum sitt kontor i Bogotá, kom jeg i kontakt med en privat organisasjon som arbeidet med adopsjon av barn til colombianske og utenlandske familier. Organisasjonen drev et barnehjem i Bogotá, i tillegg til et mødre hjem. På mødre hjemmet bodde gravide kvinner, som av forskjellige årsaker ønsket å gi bort barnet til adopsjon. I mai overtok jeg engelskundervisningen ved dette mødre hjemmet, og var der to timer en gang i uka, og slik ble jeg kjent med noen av disse kvinnene. Antall kvinner som bodde på mødre hjemmet varierte, men det var til enhver tid mellom fire og ti. Jeg fikk også være med de ansatte på Adopsjonsforum sitt kontor i Bogotá for å se hvordan de arbeidet, i tillegg til at jeg fikk være med på to hentinger av adoptivbarn, en henting hos det offentlige og en ved en privat institusjon. Representanten for Adopsjonsforum tok meg også med til en familieforsvarer som arbeidet med adopsjoner på et av ICBF sine kontorer. Den siste tiden jeg var i Bogotá, valgte jeg å bo på et hotell hvor det primært bodde adoptivforeldre som kom fra Europa og USA til Colombia for å hente barn. Av dem fikk jeg informasjon om hvordan de opplevde henting og overtakelsen av adoptivbarnet.

Etter at jeg hadde vært ved krisesenteret en tid, ville jeg vite mer om hvordan barna kom dit, og en kveld fikk jeg anledning til å være med politienheten (*Policía Menores*) som arbeider med mindreårige, for å se hvordan de pågriper barn på gaten. Jeg fikk også muligheten til å følge opp barna etter at de var blitt sendt på institusjon ment for langvarige opphold. Via sosialarbeiderne ved krisesenteret kom jeg i kontakt med en institusjon, hvor majoriteten av barna kom fra det krisesenteret jeg arbeidet ved, og jeg

fikk derfor muligheten til å følge opp noen av dem jeg var blitt kjent med tidligere. Besøkene bidro til en bredere forståelse, selv om jeg i oppgaven har lagt vekt på empiri fra krisesenteret.

Dessverre fikk jeg ikke muligheten til å være med på hjemmebesøk til barna som var på krisesenteret. Kontakten med barnas foreldre var begrenset til besøksdagene og når det møtte opp foreldre utenfor gjerdet i grønn sone. I midlertidig fikk jeg et inntrykk av forholdene barna kom fra, da jeg var med venner til områder sør i byen, hvor vi besøkte flere familier som var i en tilsvarende situasjon. Gjennom en bekjent i Røde Kors (*Cruz Roja*) fikk jeg være med *Panica* prosjektet i Bogotá som arbeider med gatebarn. Prosjektet hadde som mål å lære barna om hygiene og samarbeid gjennom lek. Ved flere anledninger besøkte vi et fattigkvarter i sentrum, der barnas foreldre livnærte seg av resirkulering av søppel.

Informasjon er hovedsakelig innsamlet på bakgrunn av deltagende observasjon og uformelle samtaler, både med barna og lærerne. En viktig kilde til informasjon gjaldt observasjon av samhandling barna i mellom, og mellom barn og voksne (lærerne, andre ansatte og foreldrene). Da jeg var sammen med lærerne og barna mesteparten av dagen hadde jeg anledning til å stille de spørsmålene som dukket opp underveis, og jeg følte derfor ikke at det var nødvendig å gjennomføre formelle intervjuer. Dette gjaldt også en del av de andre informantene mine. For eksempel var jeg flere ganger ute til lunsj med en av familieforsvarerne og han fortalte om arbeidet sitt ved krisesenteret, og jeg kunne stille spørsmål. Jeg hadde også anledning til å snakke med kvinnene på mødreheimet, og det hendte jeg var sammen med dem utenom engelskundervisningen. På denne måten fikk jeg tak i den informasjonen jeg var ute etter. Jeg oppfattet informantene mine som pålitelige og i en situasjon hvor de kunne si det de mente. Vedrørende samtaler med både barn og lærere var det noen ganger vanskelig å få stilt de spørsmålene jeg ønsket fordi de ville snakke om noe annet. Jeg måtte derfor vente til anledningen bød seg, og til de var

---

interessert i å snakke om det jeg tok opp. Da det var vanskelig å skrive notater mens barna var tilstede, valgte jeg å notere stikkord mens jeg var ved krisesenteret, og mer utfyllende notater hjemme på kvelden. Under oppholdet i Bogotá bodde jeg i en leilighet i sentrum, *La Candelaria*, som lå cirka ti minutters tid med buss fra krisesenteret.

Metodiske implikasjoner

Det at jeg utførte feltarbeidet i Bogotá, en storby med flere millioner innbyggere,⁶ bød på visse metodiske utfordringer, spesielt når det gjaldt avgrensning av felten. Frøystad (2003) hevder at det er fullt mulig å gjøre gode urbane feltarbeid, men det gir andre utfordringer enn det tradisjonelle feltet. Antropologen må være bevisst på dette, og velge seg ut et 'feltunivers'. Det kan velges ut fra tre forskjellige prinsipper; geografisk definerte univers, nettverksdefinerte og temadefinerte (Frøystad, 2003: 45-46). I mitt eget feltarbeid ble barna og de ansatte mine informanter fordi de var tilknyttet krisesenteret, dette tilsvarer et geografisk definert univers. Det kan også sies at mine informanter ble valgt ut på bakgrunn av et nettverksdefinert univers. Gjennom kontaktene til Adopsjonsforum sin representant i Bogotá, kom jeg i kontakt med mødre hjemmet og andre personer av betydning for mitt feltarbeid. Dette bidro til at jeg dannet et nettverk av informanter utenfor krisesenteret ved hjelp av snøballmetoden, det vil si at en relasjon fører til en ny relasjon (Wikan, 2005: 183). På denne måten fikk jeg informasjon også utenfor krisesenterets kontekst. Da jeg i utgangspunktet var interessert i temaet adopsjon, oppsøkte jeg arenaer og informanter som var relevant i forbindelse med dette temaet. Selv om jeg har endret fokus for oppgaven, har informasjonen jeg samlet inn om adopsjon vist seg å være relevant i forbindelse med oppgavens endelige problemstilling.

---

⁶ Estimert antall innbyggere varierer mellom 8 og 12 millioner, ettersom de fattige områdene rundt er inkludert eller ekskludert. Det finnes heller ingen nøyaktige tall for hvor mange som bor i de fattige områdene.

En annen metodisk utfordring ved urbane feltarbeid har å gjøre med mulighetene for en holistisk studie. I et urbant feltarbeid er det vanskelig å få med seg alt, og jeg måtte derfor foreta valg. Frøystad (2003) foreslår at man ser seg ut et hovedtema som relateres til andre samfunnsområder. For mitt vedkommende ble barn som lever under spesielt vanskelige forhold et hovedtema, med undertemaene familie, religion, lovverk og det offentlige barnevernet. Ifølge Frøystad må antropologen følge informantene på tvers av flere sosiale felt for å kunne lykkes (Frøystad, 2003: 46). Ettersom dagskiftet ved krisesenteret varte i 9,5 timer, og mange av de jeg arbeidet sammen med hadde lang reisevei til og fra jobb, var det sjelden jeg fikk anledning til å følge dem utenfor krisesenteret. Lærerne snakket ofte om privatlivet sitt mens vi var ved senteret, og jeg fikk derfor et innblikk i deres hverdag. I tillegg var jeg på besøk hjemme hos familien til læreren som hadde hovedansvaret for skolegruppen.

Andre metodiske utfordringer var barn som informanter. Lewis Aptekar (1988: 188), som har gjort feltarbeid blant gatebarn i Cali, Colombia, skriver "If the child wanted pity because he perceived this would get him something, he would tell his inquirer that he was forced out of the home because of being beaten by his padrastro (...)"⁷. Videre skriver han at barna var oppmerksomme på hvilken rolle de skulle spille og hva de kunne oppnå. Barna ved krisesenteret var også bevisst på dette. Av og til kunne de fortelle om noe av det tragiske de hadde opplevd, for å få sympati fra meg eller en av de andre lærerne. Dette kunne være for å få oppmerksomhet, litt ekstra mat eller å få låne penn og papir. Uansett om barna trengte noen å snakke med eller de ønsket å oppnå noe, var det naturlig å lytte til dem og forsøke å trøste. Når jeg stilte spørsmål til barna var det ikke alltid jeg fikk sannheten, men det betydde ikke at de løy bevisst. Det kunne for eksempel gjelde morens alder og antall søsken. Spesielt de mindre barna var ikke alltid sikre på

---

⁷ Se også Tyler et al. (1994: 204) og Ulland (1999: 24).

---

hvor mange søsken de hadde, særlig gjaldt dette halvsøsken. Når det gjaldt informasjon jeg anså som viktig, forsøkte jeg å spørre igjen på et senere tidspunkt slik at jeg kunne kontrollere det første svaret jeg fikk.

Min rolle i felten

I løpet av den første uken ved krisesenteret, introduserte en av lærerne meg for barna. Han fortalte dem at jeg studerte sosialantropologi i Norge, og at jeg skulle behandles som en av lærerne deres mens jeg var ved krisesenteret. Jeg oppnådde aldri like mye respekt fra barna som de andre lærerne, noe som blant annet skyldtes språkproblemer.

De første månedene av feltarbeidet så barna på meg som en ”venninne”, de spurte meg ut om hvor jeg kom fra, hvordan det var i Norge, om jeg hadde kjæreste, barn, søsken etc. Da språkkunnskapene mine bedret seg, ble det etter hvert bedre kommunikasjon mellom oss, og de henvendte seg oftere til meg. Dette gjaldt også for guttene og jentene på den eldste gruppen. Særlig for jentene ble jeg den personen de kunne komme til når de hadde problemer. Selv om jeg ikke kunne løse problemene deres, forsøkte jeg alltid å lytte, komme med råd eller ta det videre med en av de andre lærerne. Jeg var på samme alder som mange av barnas mødre, og læreren for skolegruppen uttalte at jeg var som en *madrina* (gudmor) for barna. De fleste av barna tiltalte meg ved fornavn eller ”*profe*”, en forkortelse av *profesor(a)* som betyr lærer på spansk, mens noen av de minste barna kalte meg for ”*mami*” (kallenavn for mamma).

Andre som har gjort feltarbeid blant barn ved tilsvarende sentere har opplevd å bli tildelt lignende roller. Patricia Márquez (1999) som har gjort feltarbeid blant gatebarn, og på

ulike sentere tilsvarende det jeg arbeidet ved i Venezuela, hevder det var vanlig at barna konstruerte fiktive slektskapstermer til de ansatte, og at de ofte fikk en fars- eller morsrolle. Lærerne ved krisesenteret snakket også om dette. De mente mange av barna manglet en mors- eller farsfigur i hjemmet, og at lærerne ofte fikk en av disse rollene i stedet. Det var barna som tildelte lærerne disse rollene, det var ikke en rolle de påtok seg.

Jeg hadde et godt forhold til lærerne jeg arbeidet med, og tilbrakte spesielt mye tid sammen med læreren som hadde hovedansvaret for skolegruppen. Han ble også min hovedinformant under feltarbeidet.

Språklige utfordringer

Høsten før jeg reiste til Colombia gikk jeg på to spanskkurs i Norge, og jeg var innstilt på å fortsette med spanskundervisningen så snart jeg var kommet på plass i Bogotá. På grunn av ferietid viste det seg at universitetene og språkkursene var stengt i desember og januar. Jeg kom derfor ikke i kontakt med en spansk lærer før i februar. Da begynte jeg med privatundervisning to timer to ganger i uken. Selv om det gikk atskillig bedre etter at jeg kom i gang med undervisningen, viste det seg at de språklige utfordringene ble større enn jeg hadde forestilt meg. Jeg fikk praktisert en del ved å være sammen med barna på krisesenteret, men deres språk var preget av at de tilbrakte mye tid på gaten og brukte ord og uttrykk som ikke ble brukt ellers i samfunnet, i tillegg til mange grove ord. Det var derfor mange av ordene som ikke stod i ordbøkene og som jeg heller ikke kunne spørre spansk læreren min om. Jeg opplevde litt av det samme på mødre hjemmet, hvor jeg underviste i engelsk. Koordinatoren på mødre hjemmet, sa at også hun hadde problemer med å forstå hva de sa enkelte ganger.

I påsken hadde jeg en pause fra krisesenteret og spanskundervisningen da foreldrene mine kom på besøk, og vi benyttet tiden til å reise litt rundt i Colombia. Da jeg kom tilbake fra ferien følte jeg at språkvanskene hadde løsnet, og jeg fikk også tilbakemeldinger fra dem jeg arbeidet med om at spanskkunnskapene mine hadde forbedret seg. Språkproblemene har ført til at informasjonen jeg samlet inn i begynnelsen hovedsakelig er basert på observasjon, mens notatene fra siste del av feltarbeidet er preget av samtaledata.

På tross av at de språklige problemene ble større enn forventet, mener jeg likevel at jeg har forstått essensen av det informantene har fortalt meg, selv om jeg ikke alltid har forstått alle enkeltordene. De jeg snakket med har også vist forståelse for at jeg ikke behersket språket flytende, og de har derfor forsøkt å bruke enkle ord når de har forklart meg noe, i tillegg til at jeg har kunnet stille spørsmål. Dersom det har vært noe jeg har vært usikker på om jeg har forstått riktig, har jeg gjentatt det med mine egne ord og deretter spurt om jeg har forstått det rett. I begynnelsen vurderte jeg å bruke tolk, men kom etter hvert fram til at det ikke ville egnet seg – spesielt ikke på krisesenteret med så mange barn. Jeg tror også at en tolk kunne ført til en større distanse mellom informantene mine og meg.

Etiske hensyn

Vedrørende etiske hensyn ser jeg det som spesielt viktig med anonymisering av barna, fordi jeg har arbeidet med barn som var i en vanskelig situasjon. Det har også vært viktig å anonymisere mødrene på mødre hjemmet. Fordi det var så få mødre der, vil det være

relativt enkelt å finne tilbake til dem det gjelder. Direktøren på krisesenteret og koordinatoren på mødreheimmet har begge skrevet under på informert samtykke⁸ på vegne av institusjonene. Overfor dem jeg kom i kontakt med presiserte jeg at jeg var der for å gjøre en studie. I oppgaven har jeg endret navn på alle informantene mine. Det vil likevel være mulig for dem som arbeidet ved senteret å kjenne igjen seg selv og barna jeg beskriver, dersom de skulle komme til å lese oppgaven. Det vil være vanskelig for utenforstående å gjenkjenne barna eller de ansatte. Det høye antallet barn, og det at det hele tiden kom nye mens andre dro, bidrar også til at de vil være vanskelig å identifisere.

Tone Granborg Ulland (1999: 27), som har skrevet om gatebarn i Mosambik, har tatt opp et etisk dilemma i det å bygge nære relasjoner til barn som lever uten voksne omsorgspersoner, og hvordan dette kan ha påvirket dem da hun forlot felten. De fleste av barna jeg ble kjent med under feltarbeidet, hadde kontakt med andre voksne, enten med ett eller flere familiemedlemmer, i tillegg til de ansatte ved krisesenteret. Det hendte noen av barna knyttet seg spesielt til ansatte, dette gjaldt særlig de av barna som hadde vært ved senteret flere ganger. Jeg fikk god kontakt med barna, og vi hadde mye lek og moro sammen. Den sisten dagen min ved senteret var det vanskelig å forklare barna at jeg ikke skulle komme tilbake.

Organisering av oppgaven

I dette første kapittelet har jeg redegjort for tema for oppgaven og problemstilling, videre har jeg vist det teoretiske rammeverket for oppgaven og gjort rede for metode og

---

⁸ Se Appendiks.

---

innsamling av informasjon. Etter en kort oppsummering av kapitlene har jeg valgt å avslutte kapittelet med en beskrivelse av en helt vanlig dag, slik jeg opplevde den, for å gi et innblikk i hverdagen ved krisesenteret.

I det andre kapittelet har jeg sett på Colombias historie. Colombia har hatt en voldelig fortid, og dette påvirker fremdeles hverdagen til de fleste colombianere.

Tredje kapittel omhandler familien i Colombia. Familien har en spesiell betydning, både følelsesmessig og praktisk. Mens kjernefamilien er den ideelle familiestrukturen var dette sjelden realiteten for de av barna jeg kom i kontakt med. Jeg kommer inn på dette, og betydningen av mannlige og kvinnelige kjønnsroller. Under feltarbeidet oppdaget jeg at mange av barna var spesielt knyttet til moren, og jeg vil se på hvordan dette kom til uttrykk i barnas hverdag.

Det fjerde kapittelet tar for seg utviklingen av det offentlige departementet som har vært ansvarlig for barnas og familiens velferd, og hvordan det har fått den formen det har i dag. Her kommer jeg inn på nasjonale lover vedrørende barn og unge, og hvordan globale innflytelser har bidratt til utformingen av disse. Dette gjelder spesielt de Forente Nasjoners (FN) Barnekonvensjon vedrørende barns rettigheter. Videre har jeg redegjort for de ulike tiltakene og programmene colombianske myndigheter har prioritert. Myndighetenes gode intensjoner kommer til uttrykk gjennom deres programmer, men programmene oppnår sjelden ønsket effekt, noe som skyldes strukturelle begrensninger. Videre kommer jeg inn på familieforsvarerne og sosialarbeidernes rolle i avgjørelser tatt på vegne av barna og familien.

I det femte kapittelet redegjør jeg for hvordan og hvorfor barna kom til krisesenteret. Myndighetene grep inn i tilfeller hvor de mente barna var under risiko. De vanligste årsakene gjaldt økonomiske problemer, fysisk mishandling og seksuelt misbruk. For å forklare de ulike årsakene til problemene har jeg trukket inn studier av tilsvarende forhold utført av antropologer i Latin-Amerika, men også i USA og England.

Det sjette og siste kapittelet tar for seg barnas hverdag ved krisesenteret. Her har jeg anvendt Goffmans analyse av totale institusjoner, og jeg ser på tilretteleggelsen ved offentlige institusjoner. Jeg har lagt vekt på karakteristiske trekk i hverdagen ved senteret, som rutiner, regler og sanksjoner, og undervisning. Selv om myndighetenes intensjoner var å gi barna umiddelbar beskyttelse og omsorg da de var i en vanskelig situasjon, fikk ikke barna alltid den omsorgen og oppfølgingen de trengte mens de var ved krisesenteret.

En helt vanlig dag

Krisesenteret er omringet av et høyt gjerde og det første som møter de ansatte og besøkende som kommer dit er vekten som passer porten ved inngangen til senteret. Vekten gjenkjenner meg, smiler og sier ”*Buenos dias! ¿Comó está?*” (”God dag, hvordan har du det?”), åpner porten og slipper meg inn. Besøkende må vente utenfor porten til de har fått tillatelse til å komme inn. Innenfor porten er det en liten parkeringsplass og en trapp som fører opp til en liten plass med stoler på hver side foran døren inn til kontorene. Når dagskiftet begynner klokken åtte på morgenen er det foreløpig ingen foran kontorene, men senere på dagen fylles sitteplassene opp med foreldre og andre slektninger som har kommet for å snakke med sosialarbeiderne eller familieforsvarerne. Når man går inn døren til kontorene er det første en ser en stor

---

kontorpult med en stol bak. Dette er sekretærens kontor, men hun har ikke kommet på jobb enda. Til høyre ligger kontoret til sosialarbeiderne, de er tre stykker som deler kontor. På motsatt side befinner familieforsvarerne seg, og innerst i korridoren er det et legekontoret. Til venstre for sekretæren ligger kontoret til direktøren og et materialrom. Foreløpig er det bare en av sosialarbeiderne som har kommet på jobb, og de fleste som arbeider på kontorene begynner ikke før halv ni. Videre innover korridoren er det to sovesaler, to for guttene og to for jentene, i tillegg til lærernes oppbevaringsrom.

Vaskedamen er tidlig på jobb, og i ferd med å vaske over gulvene. Til å hjelpe seg har hun med seg to av jentene på den eldste gruppen. Vaskedamen hilser meg med et lite smil og ”¡Buenos dias!”, mens jentene gir meg et kyss på kinnene, som er den vanlige måten å hilse hverandre på i Colombia. Forbi sovesalene er det en dør som fører ut til en liten plass. Til venstre går det en smal steinlagt sti til uteområdet hvor de minste barna holder til. På høyre side er det et lite bygg hvor de minste oppholder seg på dagtid når de er innendørs, og hvor de sover om natten. Døra står på gløtt, og ut strømmer lyden fra en sang på radioen, høylydte rop og barnegråt fra noen av barna. De minste barna er allerede ferdige med frokosten. Kontorbygget og bygningen for de minste barna, var de opprinnelige bygningene for krisesenteret. Det ble senere utvidet da ICBF overtok en militærbase og områdene rundt. Nå deles det gamle militærbygget mellom bydelskontorene (*centro zonal*) til ICBF og krisesenteret, og områdene holdes atskilt med et høyt stålgerde, dekket av sort plast i mellom. I dette bygget ligger krisesenterets spisesal, kjøkken og to klasserom. Det er i denne delen av senteret skolebarna og de eldste tilbringer mesteparten av dagen. Før jeg kommer til spisesalen må jeg gjennom en port, men siden det er så tidlig på morgenen er det ingen fra den eldste gruppen som passer på porten. Deretter må jeg passere doene og uteområdet som hører til denne delen. Det er en smal gang med tak over, og en vegg på venstre side med to vinduer og to dører som vender inn mot spisesalen. De fleste av vinduene mangler glass, og jeg kan høre stemmer blandet med rop og hvining. På høyre side er det et gjerde og åpent ut mot ICBF sine kontorer og *patio* (gård). I spisesalen sitter de eldste barna og spiser frokost som

består av en *arepa* – som ser ut som en tykk liten pannekake laget av mais, litt eggerøre, en mango og melk med *panela* (brunt uraffinert sukker). Spisesalen er et stort rom, som er delt i to av søyler og buer i taket. I den innerste delen er det satt opp hvite plastbord med plass til fire hvite plaststoler rundt. På bordene er det grønne duker med blomster på. Vinduene, også disse mangler glass, på motsatt side av dørene har utsikt over hele den sørlige delen av Bogotá og helt bort til fjellene som omringer byen.

I den ene enden av spisesalen er det en dør inn til kjøkkenet. De to kvinnelige lærerne, Yolanda og Liliana, som har ansvaret for den eldste gruppen på dagtid står ved siden av døren, foran en stor luke med skyvedører og benkeplater på innsiden. Når barna får utdelt mat må de stå på rekke foran luken, mens en av lærerne eller de eldre barna deler ut maten. Yolanda og Liliana drikker av hver sin skål med kaffe. Juan, hjelpelæreren for skolegruppa, står sammen med dem og jeg går bort for å hilse på. Juan gir meg en kopp kaffe, mens de snakker om leiligheter, og hvor i Bogotá det er bra å bo. Jeg drikker opp kaffen og går mot enden av rommet hvor det er en åpning som leder inn til en smal gang med to separate dører som fører inn til klasserommene. Klasserommene er cirka 8 x 20 meter. Med unntak av en tavle på den ene langsiden, er det ingenting som indikerer at det foregår undervisning i dette rommet. I døråpningen til det første klasserommet sitter Carlos, en av de eldre guttene på skolegruppen. Han passer på at ingen av barna får slippe ut av klasserommet. Carlos hilser meg med et kyss på kinnet og ”¡Buenos dias, profe!”. Mange av barna sitter på rekker på gulvet, mens Jefferson og tre andre gutter løper rundt i klasserommet og bruker genserne sine, som de for anledningen har knyttet sammen til en knute, til å slå de andre med. Når de treffer hverandre kommer de med triumferende utrop, og jeg skjønner at de bare leker. De får egentlig ikke lov til å bruke klærne sine til å leke med, men ettersom det sjelden er lærere tilstede i klasserommet, så skjer det ganske ofte likevel. Når de andre barna får øye på meg, er det noen av de mindre som kommer løpende bort til meg for å gi meg et kyss på kinnet mens de roper ”¡Buenos dias, profe!”. Det kommer flere barn til, og noen av de forsøker å presse seg fram foran de andre barna for å hilse på meg. Jeg forsøker å klemme og hilse på så

---

mange av barna jeg kan. Når det har roet seg, spør Laura på seks år om å få gå på do. Hun presser bena sammen og holder seg i skrittet med hendene mens hun gjentar ”*tengo chichi*”, som betyr at hun må tisse. Carlos sier han har fått beskjed om at ingen av barna får gå på do. Jeg tar Laura i hånden, og svarer at jeg kan følge henne på do likevel. Jason, en liten gutt på 7 år sier at han også må på do. Jeg ser på Carlos i døra, og han nikker på hodet som et tegn på at det er ok. Laura og Jason tar meg i hånden på hver sin side før vi går gjennom spisesalen og ut til doene. Selv om doene er ute, er det et lite tak over, og hvite metallbåser med oppskrapte dører. Det er et lite pissoar for guttene, en liten do for de minste barna, og to vanlige doer for jentene. Utenfor er det en stor flislagt kum med tre kraner med kaldtvann, men det er bare noen få av barna som pleier å vaske hendene. Det er ikke såpe der. Laura løper inn på do, men kommer ut igjen og spør om jeg har dopapir, noe jeg ikke har, og hun svarer at det ikke er så viktig, hun skal bare tisse. Når jeg har fulgt barna tilbake til klasserommet har det stilt seg opp en liten kø foran døra av barn som må på do. Carlos geleider Laura og Jason inn døra, før han snur seg mot meg og sier at ingen flere får lov.

Når jeg kommer ut i spisesalen har Andrés, som har hovedansvaret for gruppen, kommet på jobb og han står sammen med de andre lærerne. Han gir meg et kyss på kinnet, jeg gjengjelder hilsenen og sier samtidig at det er flere av barna som må på do, men han svarer at de må vente. Lærerne har skiftet samtaleemne og nå snakker de om hvordan vi skal legge opp dagen. Liliana foreslår at hun og Yolanda kan male med den eldste gruppa, og Juan foreslår at vi kan ha undervisning med skolegruppa. Andrés er enig med Juan og sier han må gå opp på lærerværelset for å hente tusjer til å skrive på tavla med. Juan blir værende i spisesalen, mens jeg går tilbake til klasserommet for å sjekke tilstanden. Det er fullstendig kaos i klasserommet. Noen av de eldste guttene lekeslåss, og etterligner karatespark og boksebevegelser. Innimellom kommer de med høylytte utbrudd. Noen av de mindre barna leker sisten, og de løper rundt i klasserommet og river ned noen av de andre barna for å slippe og bli fanget. Guttene fra i stad leker fortsatt med genserne sine, og de har fått med seg noen av jentene på leken. I det ene hjørnet av

klasserommet har fem-seks jenter samlet seg. Claudia på 10 år ligger med hodet i fanget til en av de andre, mens tre av jentene plukker luseegg fra håret hennes. Når de finner en lus holder de den i håndflaten for å vise den fram til de andre, før den klemmes i stykker mellom tommerfingerne. Juan kommer i døra inn til klasserommet og brøler ut ”¿*Que pasó?*” (”Hva foregår her?”). Han presser seg forbi Carlos i døra og tar tak i armen på den nærmeste gutten og roper at alle barna skal sette seg på rekker. Like bak han kommer Andrés, som blir stående i døra. De fleste av barna reiser seg opp og setter seg på rekker, men tre av guttene fortsetter leken. Juan går bort til de, tar tak i armen til en av guttene og følger han bort til den ytterste gutterekka. Det er to jenterekker og tre med gutter, alle vendt mot døra. De er oppstilt etter høyde, de laveste barna forrest. Når alle barna har somlet seg på plass, går Juan mellom rekkene og roper at de mangler disiplin og oppdragelse og at de er her på grunn av foreldrene som ikke er i stand til å ta vare på dem. Andrés, som har stått og betraktet barna, sier de skal ha undervisning og ber barna sette seg på gulvet foran tavla. Juan og Andrés diskuterer litt fram og tilbake hva de skal undervise i. Noen av barna er litt urolige og begynner å tøyse med hverandre. Et par av guttene har lagt seg ned på gulvet for å sove, og noen av de mindre jentene leker sangleker mens de klapper med hendene. En av guttene tar ut skolissene av tennisskoene sine, for å knyte de sammen. Han bruker lissene til å forme figurer med hendene. Noen av figurene er de samme som jeg lagde da jeg var liten, som for eksempel ”tårnet” og ”kaffekoppen”. Inntil den ene veggen, bakerst i klasserommet, ligger det en gutt på 11-12 år. Han har en hjerneskade, og blir kalt for ”*especial*” av lærerne og de andre barna. Han ligger i sidestilling, med hendene rundt ørene, mens han vugger fram og tilbake med hodet. Nå er klokken fem på halv ti og lærerne er klar for å begynne undervisningen. Mens Juan snakker om respekt (*respeto*) og kjærlighet (*amor*) til Gud og mor (*madre*), feier Andrés gulvet i klasserommet. Det er ingen som noterer det Juan sier, da barna mangler papir og skrivesaker. Det er dessuten mange av barna som ikke kan skrive og lese. Juan tegner en trapp med syv trinn på tavlen. På det nederste trinnet skriver han ”*amor*” (kjærlighet), deretter flere ord på de høyere trinnenene, på det femte trinnet ”*estudies*” (studier), på det sjette ”*trabajar*” (arbeid) og på det øverste står det ”*la vida*” (livet). Han forklarer at for å få et meningsfullt liv må barna klatre seg oppover disse

trinnene. Utdannelse og arbeid er viktig for å oppnå dette, og man må starte med å vise kjærlighet overfor Gud og mor. Han tegner et stort hjerte på tavlen, og skriver ”*Dios*” (Gud) og ”*Madre*” (Mor) inni hjertet. Han sier utdannelse er barnas eneste håp til å få et bedre liv enn foreldrene, og det er derfor spesielt viktig at de tar skolegangen på alvor for å sikre seg en bra jobb og tjene penger. Mens Juan snakker kan vi høre lyder fra TV’n i klasserommet ved siden av, hvor de eldste barna holder til, og lukten av stekt kjøtt fra kjøkkenet siver inn i klasserommet. Med jevne mellomrom kommer Leidy, en av de eldre jentene, i døra til klasserommet. Hun har fått i oppgave å være ”hjelper” (*auxiliar*)⁹ for de ansatte på kontorene, det vil si at hun henter og følger barna mellom klasserommene og kontorene. Hun roper opp et navn fra en lapp hun har i hånden. Lappen gir hun til Andrés, slik at han har oversikt over hvilke barn fra gruppen som befinner seg på kontorene. Vanligvis er det nye barn som blir ropt opp og tilkalt for å snakke med sosialarbeiderne eller familieforsvarerne, eller for å undersøkes av legen. Et søskenpar som har vært på senteret i cirka 2 måneder blir ropt opp. I det de reiser seg, er det en gutt som roper at de skal på institusjon. ”Nei, de skal hjem!” er det en annen gutt som svarer. Gutten og jenta bare smiler, vinker til de andre barna og sier ”¡*Ciao!*” (”Ha det!”).

Andrés overtar undervisningen og skifter emne. Han snakker om Colombias historie, tiden før spanjolene kom, og hvordan spanjolene bygde opp byene og innførte katolisismen. Mens Andrés underviser er det noen av barna som hvisker til meg at de må på do. Jeg gir beskjed til Andrés, men han svarer at de må vente til timen er ferdig. En av de mindre guttene sitter på leggene sine og med hendene mellom bena mens han vugger fram og tilbake. Han gjentar lavt at han må på do; ”*tengo chichi*”. Litt før elleve er undervisningen over, og det er tid for mellommåltidet (*merienda*) som består av ferskpresset jus og salt kjeks. Juan ber alle barna om å sette seg inntil veggen. Carlos og en av de andre guttene blir med Andrés ut i spisesalen for å hente mellommåltidet. Andrés går først og deler ut kjeks. Han starter med jentene, og en av guttene følger etter

---

⁹ Dette er et verb som betyr å hjelpe, men ved krisesenteret ble det brukt om den av ungdommene som var hjelper for kontorene.

med et brett med plastbegre med jus. Da alle barna har fått, sier Andrés ”*Buen pro hecho!*” (”God appetitt!”). Like etter får de to guttene som hjalp til med å dele ut maten beskjed om å samle inn drikkebegrene. Når det er gjort setter lærerne seg ved et bord i spisesalen, sammen med de to kvinnelige lærerne på den eldste gruppa, mens barna leker sammen i klasserommet. Carlos passer døren, og han som måtte på do i timen spør om å få gå på do. Carlos roper til alle barna at de som må på do kan stille seg på rekke foran døren. Deretter roper han på en av de eldre guttene og sier at han kan følge 4 stykker på do av gangen, de minste barna først. Inne i klasserommet begynner to gutter i åtteårsalderen å slåss og denne gangen er det ikke lek. De roper grove ord til hverandre, og en av de eldre jentene går i mellom for å skille guttene fra hverandre. Hun ber dem om å roe seg, og de går hver til sin kant mens de mumler skjellsord til hverandre. Den eldre broren til en av guttene går bort og slår den andre gutten og sier at hvis han slår broren hans igjen så skal han få med han å gjøre. Carlos roper at de skal gi seg, og Juan kommer i døra for å undersøke hva som skjer, og ber barna dempe seg.

Klokken tolv spiser den minste gruppen lunsj, og klokken halv ett er det skolebarnas tur. To av guttene melder seg til å gjøre i stand spisesalen, rette opp bord og stoler og sjekke borddukene. Andrés gir Diana, en av de eldre jentene, beskjed om å organisere barna på rekker; jentene til venstre og guttene til høyre. Jentene får gå først. Når de passerer bordene til de minste barna løper en av jentene bort til en liten gutt og gir han en klem. De er søsken og hun rekker å spørre om hvordan han har det før Andrés ber henne om å gå tilbake til rekken. Til lunsj er det en tallerken med suppe, og en tallerken med ris, bønner, litt salat og en kjøttbit til. Juan har gått til lunsj, og Andrés er alene med barna. Han står ved luka og deler ut tallerkener til barna, mens en av guttene som dekket bordet deler ut skjeer. Laura og Daniela løper bort til samme bord, de er søsken og vil sitte sammen. Karen kommer etter og i det hun skal sette seg på en av stolene ved bordet deres, sier Laura at hun kan ikke sette seg der fordi hun holder av plass til broren. Med unntak av noen få søsken som alltid sitter sammen, varierer det litt fra måltid til måltid hvem barna setter seg sammen med. Andrés gir beskjed om at alle må vente med å spise

---

til de har bedt bordbønn. Når maten er delt ut, ber Andrés en av guttene om å be bordbønn. Han takker Gud for at han tar vare på dem og at han har gitt gatebarna (*''niños de la calle''*) mat og husly, deretter gjentar alle barna etter han. Noen av barna spiser veldig fort, mens andre sorterer maten sin, og tar veldig lite på skjeen om gangen for å drøye måltidet. Barna blir nesten aldri mette, og flesteparten går konstant sultne. Når barna er ferdige med å spise, deler Carlos ut jus, og Andrés ber tre av barna om å begynne å samle inn skjeer og tallerkener. Når det er gjort går vi ut i gården, hvor barna kan gå på do og leke. Andrés står ved porten for å passe på at ingen stikker av. På oversiden av gården er det en høy grønn mur med piggråd på toppen og et vakttårn fra tiden det var en militær base. Det er noen høye trær i gården, en liten gressbakke, og en mur som barna kan sitte på. Noen av barna leker sisten, mens andre graver i jorda. Selv om det er overskyet går vi ned i grønn sone når begge lærerne er tilbake fra pause.

I grønn sone deler Andrés ut noen baller som barna må dele på, og noen av guttene deler seg i to lag og begynner å spille fotball. Lærerne setter seg nede ved gjerdet ut mot veien. Da det er enkelt for barna å klatre over gjerdet og stikke av, og det ofte kommer foreldre på utsiden av gjerdet, pleier lærerne å passe på her. Det er ikke alle barna som har lyst til å leke, og de kommer ned for å sette seg ved lærerne som sier at de ikke vil forstyrres og ber barna gå og leke. En av de mindre jentene kommer bort til meg og sier hun kjeder seg fordi ingen vil leke med henne. Vi går for å finne noen av de andre barna, som ikke vil ha henne med fordi de mener hun er så dårlig til å kaste ball. Vi finner på vår egen lek, og etter en liten stund kommer det flere barn som vil være med.

Like før klokken fire går Andrés og to av jentene opp på kjøkkenet for å hente dagens siste mellommåltid, som består av varm ris med melk (minner om risengrøt) med kjeks til. Akkurat da barna er ferdige med å spise begynner det å småregne. Lærerne venter litt for å se om det går over, men tilslutt ber de barna om å stille seg på en rekke foran porten, mens to hjelper til med å samle inn ballene. Når vi kommer til doene er det flere

som bryter ut av rekka og løper på do. Vi venter under taket utenfor spisesalen til alle har vært på do før vi går inn igjen i klasserommet. Andrés flytter et av plastbordene fra spisesalen utenfor klasserommet, tar fram loggboken og begynner å føre inn navnene på alle barna i skolegruppen i dag. Når klokken nærmer seg kvart over fem ber han barna stille seg på rekker og synge skolesangen. Etter det må de gjøre en øvelse som minner meg om "hode, skuldre, kne og tå". Barna roper "*uno, uno*" (en) og holder hendene på hofta, deretter "*dos, dos*" (to) og flytter hendene til skuldrene - helt opp til "*diez, diez*" (ti). Litt over halv seks kommer det en dame som skal overta for dagskiftet. Barna hilser henne med "*¡Buenos tardes, profe!*" (God ettermiddag!), og noen av de minste løper bort for å gi henne et kyss på kinnet. Hun ber de gå tilbake til rekkene sine, så hun kan telle opp alle barna. Hun sjekker at antallet stemmer med det som står i loggboken før Andrés og Juan skriver under. Andrés, Juan og jeg er ferdige for dagen, og det siste vi hører før vi forlater klasserommet er barna som roper "*¡Ciao, hasta mañana!*" (Sees i morgen!) etter oss.

I beskrivelsen av en helt vanlig dag ved krisesenteret har jeg vist typiske trekk for dagen, og beskrevet fasilitetene ved senteret. Fremstillingen er ment å gi en bedre forståelse for aspekter ved krisesenteret jeg beskriver i senere kapitler.

Grønn sone, med utsikt over den sørlige delen av Bogotá, mai 2006.

Foto: Ina Ødegård Pettersen

Under feiringen av Familiens Dag, 31. mai 2006.

Foto: Ina Ødegård Pettersen

Colombias historie

I areal er Colombia det fjerde største landet i Sør-Amerika, etter Brasil, Chile og Peru, mens det befolkningsmessig er det nest største etter Brasil. Landet grenser til Venezuela og Brasil i øst, Ecuador og Peru i sør, til Karibien og Atlanterhavet i nord og Panama og Stillehavet i vest. Landet er preget av store geografiske kontraster; fra den karibiske kysten, varme og fuktige områder i Amazonas, til høye fjell i Andes området. På grunn av Colombias historie som spansk kolonimakt er det stor etnisk variasjon i befolkningen. Det colombianske folket er et resultat av en blanding av tre etniske grupper: urbefolkningen (*indígenas*) som bodde der før spanjolene kom, spanjolene som erobret landet (*conquistadores*), og afrikanere (*negros*) som ble brakt til Colombia for å arbeide på plantasjene. Det ble undervist i de ulike etnisitetene i historietimene på krisesenteret. I undervisningen ble det snakket om fem ulike ”raser” i Colombia (*razos de Colombia*), på bakgrunn av de tre jeg allerede har nevnt. De som kom fra Spania ble kalt for *blancos*, mens lyse colombianere utgjør majoriteten av befolkningen og tilhører kategorien *criollos*. En blanding av hvit (i betydningen lys) og urbefolkning tilhører *mestizo*, mens *mulato* er en blanding av hvit og afrikaner. Den siste, og minst vanlige, er en blanding av afrikaner og urbefolkning som går under navnet *zambo*. De forskjellige etnisitetene har majoritet i de ulike regionene. I Bogotá er det flest *criollos*, ved kysten er det flertall av afrikanere, mens urbefolkningen utgjør majoriteten i Amazonas området. Av barna som kom til krisesenteret var det stor etnisk variasjon. Selv om etnisitet er viktig i Colombia,¹⁰ var det av liten betydning for barnas tilværelse ved senteret, jeg kommer derfor ikke nærmere inn på dette i oppgaven.

---

¹⁰ Etterkommere etter spanjolene har i stor grad utgjort eliten i Colombia, dominert politikken og eid mesteparten av jorda. Etnisitet kom til uttrykk i hverdagen i form av kallenavn som *mono/a* (lys) eller *negro/a* (mørk).

Colombia har over 40 millioner innbyggere, hvorav de fleste bor i de større byene lokalisert i Andes området. Omfattende migrasjon til de større byene har ført til store sosiale problemer som arbeidsledighet og fattigdom. Rundt halvparten av den colombianske befolkningen lever i fattigdom.¹¹ Disse problemene har blant annet blitt forverret på grunn av vedvarende konflikter mellom myndighetene, geriljagrupper og paramilitære i mer enn 50 år. Landets politikk har lenge vært preget av to rivaliserende partier; de liberale og de konservative. Rundt 1950-tallet oppstod det borgerkrigsliknende tilstander, og perioden mellom 1948 og 1958 er omtalt som ”*La Violencia*” (volden). I årene etter dette formet de to partiene en koalisjonsregjering hvor partiene byttet på å ha presidentembetet i 6 år av gangen. Partiene har hovedsakelig vært styrt av eliten, og andre politiske aktører har i stor grad vært utestengt fra politikken (Kjøsnes, 2006: 4). Dette var en av årsakene til at de to største marxistiske geriljagruppene, FARC (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia - Ejército de Pueblo*) og ELN (*Ejército de Liberación Nacional*), ble opprettet på 1960-tallet og begynte sine kampanjer mot de colombianske myndighetene. Geriljagruppene har blant annet kjempet for en bedre ressursfordeling, jordreformer og demokratisering. Store deler av landsbygda var (og er fortsatt) under geriljaens innflytelse, og for å løse konflikten mellom myndighetene og geriljaen ble det opprettet paramilitære grupper, trent av hæren (Kjøsnes, 2006: 4). På 1980-tallet tok narkotikahandelen av, og de første kartellene ble etablert. Narkotikakartellene har samarbeidet med geriljaen og de paramilitære gruppene, og det hevdes narkotikahandelen finansierer disse. I et samarbeid med USA og andre latinamerikanske land ble det startet en antinarkotikakampanje som tok sikte på å ødelegge narkotikaavlinger, avsløre narkotikasmuglere og oppmuntre til økonomiske alternativer. Dette førte til at bakmennene i det beryktede Medellin kartellet ble tatt på 1990-tallet. Etter dette har narkotikahandelen foregått via mindre fraksjoner som har operert ved å infiltrere politiske prosesser og vanlig forretningsvirksomhet (Ward, 1997: 44). Det colombianske samfunnet har i mange år vært preget av vold på grunn av den

---

¹¹ <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/co.html> 01.10.2006

---

væpnede konflikten og innblanding i narkotikahandelen, og dette påvirker de fleste colombianeres hverdag.

Colombianske myndigheter har trappet opp kampen for å gjenvinne den statlige kontrollen over hele landet.¹² Siden innsettelsen av president Álvaro Uribe i 2002 har den sikkerhetsmessige situasjonen bedret seg. Han har satset på en militær løsning på konflikten hvor han har innført ”en demokratisk sikkerhetspolitikk” med fokus på å bekjempe geriljaen. President Uribe har inngått fredsforhandlinger med de paramilitære gruppene og opprettet et nettverk bestående av sivile informanter, som skal bidra til at sentrale medlemmer av de væpnede gruppene og deres medhjelpere blir arrestert (Kjøsnes, 2006: 4-5). På tross av Colombias interne konflikter, har landet hatt en positiv økonomisk vekst de siste årene. Den økonomiske situasjonen har bedret seg på bakgrunn av stramme budsjetter, fokuset på å redusere det offentlige gjeldsnivået, en eksportorientert vekststrategi, økt sikkerhet i landet og høye priser på eksportvarer.¹³ Flere av mine informanter uttalte at Colombia var et land med store problemer, men med mange muligheter.

---

¹² <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/co.html> 15.03.2007

¹³ <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/co.html> 15.03.2007

Familiens betydning: Idealer og realiteter

Begrepet ”familie” innebærer en rekke ulike relasjoner og forbindelser. Det kan referere til kjernefamilien, som består av foreldre og barn, eller det kan vise til den utvidete familien som inkluderer slektninger (biologiske og inngiftede) utenfor kjernefamilien og husholdet (Pine, 2003: 223). Barna jeg kom i kontakt med under feltarbeidet hadde klare formeninger om hvem de var i familie (*familia*) med. Da jeg spurte noen av dem om hvem de regnet som familie, svarte de fleste moren (*madre, mama, mamá, mamita*). Selv om moren var den personen barna regnet som nærmeste familie, inkluderte de også søsken (*hermanos/as*), fedre (*padre, papa*), besteforeldre (*abuelos/as*), tanter og (*tias*) onkler (*tios*), samt fettere (*primos*) og kusiner (*primas*).

I Colombia er kjernefamilien den utbredte familiestrukturen blant de høyere samfunnslag, mens matrifokale familienettverk er vanligere blant lavere samfunnslag. Matrifokale studier er vanligvis forbundet med det karibiske området. Raymond Smiths studie på 1950-tallet fra Guiana viste at det typiske husholdet her var organisert forskjellig fra det som var vanlig i Europa, Afrika og Latin Amerika. Husholdet var fleksibelt, og det ble styrt av kvinner. Vanligvis bestod husholdet av en kvinne og hennes barn, hvor mannen var mer eller mindre perifer. Slike hushold hvor kvinnen står i fokus, har blitt beskrevet som et matrifokalt hushold. Senere har det blitt diskutert om denne organiseringen av husholdet var et aspekt ved karibisk kultur, eller om det er et trekk ved fattige familier i samfunn der kjernefamilien er normen. Oscar Lewis er en av de som har betraktet matrifokalitet som et resultat av fattigdom (Hylland Eriksen, 2001: 295).

Flesteparten av barna som kom til krisesenteret kom fra sør og sørvest i Bogotá, som er den fattige delen av byen. Enkelte av barna kom fra mindre steder like utenfor Bogotá,

mens et fåtall av barna kom fra nord i byen, hvor den mer velstående delen av befolkningen bor. Majoriteten av barna jeg kom i kontakt med, kom fra kvinnestyrte hushold, hvor barna bodde sammen med moren, søsken og halvsøsken, og noen ganger med en bestemor eller tante. Ofte var fedrene en del av husholdet kun for en kortere periode og i mange tilfeller hadde søsknene forskjellige fedre. En av jentene ved krisesenteret hadde åtte søsken, alle hadde forskjellige fedre, og moren hadde kun bodd sammen med disse for en kort tid. Det var ikke alltid barna forstod at de ikke hadde samme far. En gutt på 8 år hadde tre brødre på samme gruppe. De var kommet til senteret fordi stefaren hadde mishandlet brødrene. Alle fire brødrene hadde forskjellige fedre, og den eldste av brødrene hadde fått beskjed om at han kunne få bo hos faren. Gutten på 8 var veldig skuffet over at "faren" bare ville vite av den eldste broren, og forstod ikke hvorfor ikke alle kunne få bo sammen med ham. Når de yngre barna fortalte at de bodde med mor og far, var det ofte en stefar og ikke den biologiske faren. De eldre barna presiserte når de bodde med sin "ordentlige" (*propio*) far, som da var den biologiske faren, og når de bodde med en stefar (*padraastro*). Det var kun et fåtall av barna som kom fra såkalte kjernefamilier, hvor begge foreldrene var de biologiske foreldrene. Rafael López-Sanz hevder det er stor forskjell på hva som er ansett å være den ideelle familiestrukturen og hva som faktisk utgjør en "familie". Mens kjernefamilien er den forbilledlige, ideelle familietypen, er det langt fra den rådende familiestrukturen (López-Sanz 1993, referert i Márquez, 1999: 81). I Colombia er kjernefamilien det ideelle, og som nevnt vanlig blant den velstående delen av befolkningen. Størstedelen av befolkningen kommer fra de fattigere områdene, hvor kvinnestyrte hushold er mest utbredt og det blir derfor den rådende familiestrukturen. Dette viser et gap mellom ideologi og realitet.

Barnas mødre kom vanligvis fra tilsvarende kvinnestyrte familier, og hadde vokst opp i de samme fattige områdene som de senere bosatte seg i. De færreste av mødrene hadde utdanning, og det var heller ikke alle som kunne lese eller skrive. Dette la begrensninger på arbeidsmulighetene deres, i tillegg til stor arbeidsledighet. Lærerne hevdet barnas

---

mødre levde som de gjorde, fordi foreldrene deres ikke hadde oppfordret dem til å ta en utdannelse. Ifølge lærerne bidro foreldrene til å reprodusere forholdene ved at de lot være å snakke om prevensjon, og støttet barna når de ble gravide i ung alder. Jeg ble fortalt at det i de fattige bydelene var vanlig med store fester (*fiestas*) i helgene, hvor ungdommen samlet seg og det ble konsumert store mengder alkohol. På disse festene oppstod det kortvarige forhold mellom ungdommene. Allerede tidlig i tenårene ble det viktig å ha en kjæreste. Uansett om det var ”den rette” eller en man bare likte, var det viktig å være i et parforhold. Dette gjaldt generelt i hele Colombia. Enkelte ganger fikk forholdene konsekvenser, når jentene ble gravide. Av de gravide jentene jeg snakket med på krisesenteret, var det bare en som ønsket seg barn. Hun var 16 år, og hadde fra før en datter på ett år. De ansatte mente hun ikke var i stand til å ta vare på datteren, blant annet fordi hun glemte å gi henne faste måltider, dersom de ikke minnet henne på det. Hun var nå gravid med nummer to, og gledet seg til barnet skulle komme. Da jeg spurte om barnefaren, fortalte hun at det var en annen enn faren til det første barnet, og at begge fedrene var ute av bildet. Familien (moren og flere søsken) hennes stilte opp, og hjalp henne. De andre jentene jeg snakket med, ønsket seg ikke barn, men ettersom de allerede var gravide hadde de få valg (se nedenfor). Jentene var ikke i stand til å ta vare på barna økonomisk, eller følelsesmessig klare for å få barn, og de færreste hadde fortsatt kontakt med faren til barnet. Dette var ofte den samme situasjonen mødrene deres hadde vært i, da de ble gravide med deres første barn.

Familien har en sentral plass i det colombianske samfunnet. Dette innebar ofte en plikt til å hjelpe andre familiemedlemmer når de trengte det. Ofte var mødre som ble alene med barna avhengig av hjelp fra den øvrige familien. Barna ble som oftest boende hos moren, og det var sjelden fedre som ikke bodde sammen med barna bidro økonomisk eller på andre måter. Dette satte mange av mødrene i en vanskelig situasjon. Søsteren til en jeg kom i kontakt med under feltarbeidet var alenemor til en gutt på 4 år. Faren hadde stukket av mens hun var gravid, og hun var derfor blitt alene med ansvaret. Familien hennes hadde stilt opp og hjulpet henne med barnepass og materielle ting. Da jeg kom til

Bogotá var hun gravid for annen gang, nå med en annen enn faren til det første barnet. Også denne gangen stakk barnefaren av. De andre i familien var oppgitt over hennes dårlige dømmekraft når det gjaldt valg av menn, og mente hun burde lært av sine tidligere feil. Da det andre barnet ble født fikk hun ikke like mye hjelp som med det første, verken økonomisk eller med barnepass. Esben Leifsen (2006) har i sin doktoravhandling fra Ecuador hevdet at kvinnes personlige muligheter er avhengige av mannen de velger, noe som kan være vanskelig for kvinnene å forutse. Leifsen skriver at familien ofte hjelper unge mødre som blir alene med omsorgen med det første barnet, men at familien etter hvert mister tålmodigheten. Avvisningen om å hjelpe fant sted når moren feilet i å finne alternative løsninger for det tredje eller fjerde barnet. Slektningene på morssiden gikk ofte lei av ansvaret med omsorgen for hennes, og eventuelle andre familiemedlemmers barn. På tross av hjelpen hun mottok, hadde moren feilet i å påta seg rollen som omsorgsperson. Slektsgruppens plikt til resiprositet var blitt strukket for langt, og overtrådte deres grenser når det gjaldt å hjelpe til med omsorgen for barna (Leifsen, 2006: 77). Dette belyser mine observasjoner fra Colombia.

Et annet relevant aspekt ved barnas familier, var mødrenes alder. Det var ikke uvanlig at jenter ble mødre i svært ung alder. Jentene ved krisesenteret visste generelt lite om bruk av prevensjon, da det sjelden ble undervist om dette i skolen. Over 80 % av befolkningen er katolikker, og den katolske kirken i Colombia er fremdeles i mot bruk av prevensjon, og har stor innflytelse på befolkningen. Prevensjon var nærmest tabu å snakke om, og det var få foreldre som oppfordret eller snakket med barna om dette. Generelt sett hadde både menn og kvinner motforestillinger mot å bruke prevensjon. Det var også relativt dyrt.¹⁴ Når det gjelder abort skjedde det en lovendring. Det var tidligere ikke tillatt med

---

¹⁴ Jeg innhentet informasjon rundt prevensjon ved å besøke Profamilia, et privat kontor for opplysning om prevensjon, graviditet, seksuelt overførbare sykdommer og seksualitet generelt (<http://www.profamilia.org.co/>), i tillegg til å undersøke priser på prevensjonsmidler i butikken. Det kostet i overkant av 3000 pesos for en pakke med 3 kondomer, sammenlignet med en liter melk som kostet cirka 1300 pesos. Det ble solgt falskproduserte kondomer som var rimeligere, men disse var ofte av dårlig kvalitet og ga liten beskyttelse mot uønsket graviditet og kjønnssykdommer. P-piller var dyrere, da de fleste merkene var utenlandsproduserte og lå på mellom 30.000 og 40.000 pesos for en måned. Det tilsvarer cirka 100 norske kroner. Til sammenligning ligger prisen på p-piller i Norge på litt i overkant av 200 kr for 3 måneders forbruk. Det fantes et rimeligere

---

abort, men i 2006 ble dette endret, og man kunne søke om abort i tre tilfeller; graviditet etter voldtekt, dersom det var alvorlige arvelige sykdommer i familien eller fare for moren under svangerskapet og/eller fødselen. I realiteten vil det antageligvis utgjøre liten forskjell for kvinnene, spesielt når årsaken er voldtekt, ettersom kvinnene selv må bevise at samleiet var påtvunget. Mange kvinner lar være å rapportere slike tilfeller, blant annet fordi de er uvitende om sine rettigheter, eller redd for ikke å bli trodd. Dersom de først oppdager at de har blitt gravide en tid etter voldtekten, vil det ikke lenger være bevismaterialet som underbygger årsaken for å søke om abort. Den generelle holdningen til prevensjon og det at abort kun er tillatt under spesielle omstendigheter førte til uplanlagte, og i mange tilfeller uønskede graviditeter. Dersom kvinnene ikke ønsker å beholde barnet, har de svært begrensede alternativer.¹⁵ Å adoptere bort barnet var en løsning. Mens jeg arbeidet ved mødreheimet fikk jeg kjennskap til hvorfor enkelte av kvinnene der valgte å adoptere bort barna sine. De vanligste årsakene gjaldt graviditet i ung alder, og et ønske om å fullføre en påbegynt utdanning. I mange tilfeller hadde fedrene stukket av da de fikk vite om graviditeten, og de ville blitt alene med omsorgen. Det var også noen av kvinnene som hadde små barn fra før, og som derfor mente de ikke ville være i stand til å gi enda et barn den omsorgen det trengte.

Med hensyn til nettverksbygging, er sosiale relasjoner svært viktige i Colombia, og det medfører visse forventninger. Det var flere som skaffet seg jobb gjennom sine nettverk, da det var vanskelig å finne arbeid i Bogotá. Noen av dem som arbeidet ved krisesenteret var blitt ansatt på bakgrunn av personlige relasjoner til de som drev stiftelsen eller direktøren. En av de ansatte hadde fått jobben på bakgrunn av at han var fra samme by som de som drev stiftelsen, og hvor deres familier tilhørte samme omgangskrets. Da det skulle ansettes en ny stedfortreder for direktøren, gikk det rykter blant de ansatte om at

---

alternativ når det gjaldt p-piller, et colombiansk produsert merke som kostet cirka 7700 pesos. P-sprøyter var et annet alternativ som var rimeligere, men dette ble ikke anbefalt til unge jenter.

¹⁵ Det var flere som tok ulovlig abort, og avisene avslørte klinikker som utførte ulovlige aborter. Det var også en del jenter/kvinner som forsøkte å fremkalle spontanabort på egenhånd.

hun som fikk jobben var inngiftet i familien til direktøren, og at det var årsaken til ansettelsen av henne. Slike relasjoner kan sees som en utvidelse av de sosiale båndene som knyttes i forbindelse med den katolske dåpen, der faddere (*compadrazgo*) velges ut fra hvem foreldrene ønsker å inkludere i sitt nettverk. Båndet mellom faddere og foreldre er av spesiell betydning. Studier av denne skikken har vært viktig for å forstå hvordan sosiale og politiske allianser etableres og opprettholdes (Archetti og Stølen, 2001: 264).

Kjønnsroller, morsfiguren og fraværet av far

I 1973 utga Evelyn Stevens en artikkel, hvor hun skrev om oppfatninger rundt mandighet (*machismo*) og kvinnelighet (*marianismo*) for å forstå kjønnsrelasjonene i Latin Amerika. Machismen som en virilitetskult har fremhevet menn som innbyrdes konkurrerende, og overfor kvinner er de dominerende, pågående og aggressive. Kvinnene skal være underdanige i forhold til menn, jomfruelige, oppofrende og trofaste (Archetti og Stølen, 2001: 270). Mens *macho* er et begrep som blir brukt av både menn og kvinner om en ekte mann, er den kvinnelige motsatsen – *marianismo* – ikke et emisk begrep men et analytisk (Melhuus og Stølen, 1996: 14). Det er ulike forventninger til manns – og kvinnerollen. Som i mange latinamerikanske land, var det også i Colombia forventet at mannen skulle forsørge familien, mens kvinnen skulle ta seg av hjem og barn. Uavhengig av samfunnslag er moren den sentrale personen i barnas liv, mens faren ofte er fraværende. Fedre i øvre samfunnslag hadde lange arbeidsdager, mens fedre fra lavere samfunnslag, som ikke bodde sammen med barnas mor, sjelden var tilstede i barnas liv. For barna jeg kom i kontakt med, levde de færreste av fedrene deres opp til idealet om å forsørge familien. Fedrenes fravær førte til at moren måtte arbeide utenfor hjemmet, og ofte var mye borte fra barna. Dette gjorde det vanskelig for mødrene å realisere forventningene til å ta seg av hjem og barn. Fedrenes fravær førte til at barna ble

---

spesielt knyttet til moren, og mor-barn relasjonen var derfor kvalitativt forskjellig fra far-barn relasjonen.

Morens betydning i Colombia kom til uttrykk i feiringen av morsdagen (*día de la Madre*). Mai var mødrenes måned, og dagen ble feiret den 13. mai i 2006. Dette var en lørdag, og ble feiret stort i Bogotá. Foran på de offentlige bussene stod det ”*Feliz día de la Madre*” (god morsdag), og da jeg tok bussen, var det flere menn som gratulerte kvinnene med dagen. Ved krisesenteret var det ikke alle barna som hadde kontakt med mødrene, og direktøren og de ansatte valgte derfor å feire det som familiens dag (*día de la Familia*) den 31. mai, som var en onsdag og besøksdag. De foreldrene som hadde tillatelse til å besøke barna, var blitt invitert for å feire dagen sammen med oss. Feiringen begynte etter lunsj, og det var rigget opp en scene i kantinen, og stilt opp stoler for barna og foreldrene. De ansatte ved kontorene og direktøren var også med på feiringen. For anledningen kom det en kristen ungdomsgruppe som skulle underholde med sang og dans, og etter underholdningen holdt en prest bønnepreken. Krisesenteret hadde kjøpt inn fire store bløtkaker, og det var brus til barna og kaffe til foreldrene. Direktøren delte ut en gave til alle foreldrene, da det var vanlig å gi gaver til mødrene på morsdagen. Gaven var en liten babykurv i blått (for gutt) eller rosa (for jente). Barna, foreldrene og de ansatte syntes det var en fin gave. Flere av barna hadde laget kort til foreldrene som de overrakte dem. De av barna som ikke fikk besøk hilste på de andre barnas foreldre, eller holdt seg sammen med oss ansatte. Selv om dette ble feiret som en familiens dag ved krisesenteret, ble det ellers i Colombia feiret som mødrenes dag og det var de som ble hedret. Det var også en egen måned for fedrene – juni måned, og en egen farsdag (*día del Padre*). Da jeg spurte lærerne hvilken dag det var farsdag, var det ingen som husket. Farsdagen var søndag 18. juni, men det ble gjort lite ut av denne dagen, og den ble ikke feiret ved krisesenteret.

Barnas spesielle forhold til moren var synlig i daglige aktiviteter som brevskrivning og lek. Brevskrivningen kommer jeg tilbake til under kapittelet ”Krisesenteret som en offentlig institusjon”. Barna lekte ofte sangleker, akkompagnert med klapping. Et av versene var som følger:¹⁶

<i>Pan es pan</i>	Brød er brød
<i>Queso es Queso</i>	Ost er ost
<i>Amor de madre</i>	Mors kjærighet
<i>Dame un beso</i>	Gi meg et kyss

Verset signaliserer morens kjærighet som gitt, og hennes essensielle betydning naturligjøres gjennom barnas lek. Barna hadde lite sammenligningsgrunnlag med hensyn til hvordan en ideell mor bør være, de kunne derfor ikke skille mellom en ”god” eller ”dårlig” mor. De eldre barna var mer bevisste på idealene, både når det gjaldt forventninger til mødrene og familien, og mange ønsket å få vokse opp i en kjernefamilie. Dette kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

Morens rolle ble også tydelig når barna kranglet og ropte skjellsord til hverandre. Vanlige skjellsord var *gonorrea* (gonoré¹⁷), *piroa* (løgner) eller *pichurria* (”Ijugepave”¹⁸). De groveste fornærmelsene var rettet mot mødrene, og deres ære. *Hijo(a) de puta* (sønn av en hore) eller *puta de madre* (moren din er en hore) var blant de mest brukte, og disse fornærmelsene førte ofte til fysiske konfrontasjoner mellom barna. Flere av barnas mødre var prostituerte, og dette var ofte kjent blant barna da mange av

---

¹⁶ Min oversettelse.

¹⁷ Det var få av barna i skolegruppen som visste at dette var en kjønns sykdom.

¹⁸ Disse skjellsordene ble brukt av barna, og lærerne var litt uenige om betydningen av ordene. De fleste mente at barna brukte ordene når de mente noen ikke snakket sant. Det var heller ingen av barna som kunne forklare hva ordene betydde, da de var vant til å bruke slike ord uten å tenke over betydningen.

---

dem kom fra de samme områdene. Vanligvis snakket de ikke høyt om dette, og dersom de tok det opp brukte de ord som *prostituta* (prostituert), men når det oppstod krangler mellom barna ble det brukt som en fornærmelse.

Relasjonen mor-sønn var forskjellig fra mor-datter. Mange colombianere hevdet guttene tvinnet mødrene sine rundt lillefingeren og at det var de som bestemte over mødrene – og ikke omvendt. Noen hevdet dette hadde betydning for hvordan menn oppførte seg overfor konene sine. Det var vanlig at jentene hadde et nært forhold til moren, og de delte alle hemmelighetene sine med mødrene. Ofte var det forventet at jentene skulle hjelpe til i hjemmet både med husstell og barnepass. Flere av jentene fortalte at de hadde plikter i hjemmet, mens det var færre gutter som snakket om dette. Jentene ble også boende lenger hjemme enn guttene. En nabo av meg hadde vært sammen med en jente i over ti år. Paret var opprinnelig fra en annen by, men på grunn av arbeid i Bogotá hadde mannen flyttet hit. Jenta var svært knyttet til foreldrene – spesielt moren, og selv om hun kunne ha flyttet inn hos kjæresten valgte hun å bli boende med foreldrene, fire timers kjøretur fra Bogotá. Hun var nå gravid, og de skulle gifte seg om kort tid, men kjæresten hennes var fortsatt usikker på om hun kom til å flytte fra foreldrene.

I Colombia og andre latinamerikanske land har morskap høy sosial verdi, og mange kvinner ser på barnløshet som en ulykke og straff fra Gud (Young, 1983). Melhuus (1996) har hevdet det er forventet at mødrene er sterkt følelsesmessig knyttet til barna, og at deres kjærlighet gjør dem i stand til å ofre alt for dem. Dette gjaldt også i Colombia, likevel var det noen som ikke så en annen mulighet enn å gi fra seg barnet til adopsjon. Det var vanlig å skille mellom mødre som forlot barna på et offentlig sted og de som valgte å gi fra seg barna til adopsjon. Det var større aksept i samfunnet for sistnevnte. Mødrenes valg var basert på troen om at barna ville få en bedre fremtid ved å vokse opp i en familie som kunne gi barna den omsorgen de trengte, i tillegg til det materielle. Flere av de som arbeidet med adopsjonssaker mente det samme. Mange hevdet det forhindret

at barna vokste opp under tilsvarende forhold som barna ved krisesenteret kom fra. I likhet med barna som skrev brev og dikt til mødre sine, skrev også mange av mødre på mødre hjemmet dikt til barna. Nedenfor har jeg tatt med et dikt:¹⁹

Que sea la distancia

La avstanden være

La q se encargue de hacerte

Den som får deg til å føle

Sentir cuanto te amo...

Hvor høyt jeg elsker deg...

Te extraño hija...

Jeg savner deg, datteren min...

Diktet var en bekreftelse på morens kjærighet til barnet.

---

¹⁹ Min oversettelse.

Instituto Colombiano de Bienestar Familiar (ICBF)

*Jeg ønsker at dere skal være glade i meg
Jeg ønsker å ha et navn
Jeg ønsker at dere tar vare på meg
hvis jeg er syk eller lei meg
fordi jeg ønsker å vokse*

(Vers 1, ICBF sangen "Jeg ønsker")²⁰

Instituto Colombiano de Bienestar Familiar (Det Colombianske Institutt for Familiens Velferd) ble opprettet i 1968. Sammenlignet med andre søramerikanske land har Colombia et velorganisert offentlig barnevern med flere tusen ansatte på landsbasis. I ICBF er det ansatt advokater, sosialarbeidere, psykologer, antropologer, ernæringsekspert og leger som skal sørge for befolkningens og familiens velferd. Instituttet har som hovedoppgave å beskytte barn og sikre at deres rettigheter blir overholdt gjennom å fremme, anbefale og evaluere programmer og tjenester med det mål å ivareta og hjelpe barn, unge og deres familier. I dette kapitlet vil jeg se på hvordan deres ideologi henger sammen med en større internasjonal diskurs preget av FNs Barnekonvensjon vedrørende barns rettigheter. Videre vil jeg se nærmere på hvordan ICBF håndterer og involveres i barnas velferd. For å oppnå sine mål samarbeider ICBF med andre offentlige og private organisasjoner. Både administrasjon og finansiering skjer i fellesskap med andre involverte parter.²¹ Jeg vil se på hvordan ICBF kontrollerer disse, i tillegg til å redegjøre for den sentrale rollen noen av de ansatte ved krisesenteret hadde.

---

²⁰ Se Appendiks for alle versene, og originalen på spansk. Denne sangen ble spilt under ICBF sitt tv innslag, hvor de etterlyste barnas foreldre og øvrige familie, dersom disse var ukjent eller barna ikke kunne bo med foreldrene.

²¹ <http://www.icbf.gov.co/ingles/general.asp> 14.09.2005

Basert på informasjon fra ICBF sine regionale kontorer rundt om i Colombia ved begynnelsen av år 2000, var det cirka 52 000 barn på landsbasis under ICBF sin beskyttelse. Det ble anslått at det bor cirka 30 000 barn på gaten i Colombia,²² og at rundt 6 200 av disse årlig er i kontakt med ICBF. Videre er det antatt å være rundt 25 000 seksuelt utnyttede barn, og av disse har cirka 14 000 fått assistanse under forskjellige programmer. Årlig beskytter ICBF rundt 10 000 barn som er forlatt, eller ”barn under risiko”.²³ Rundt 40 % av Colombias befolkning som lever i fattigdom er barn under 18 år, ifølge ICBF.²⁴ Disse tallene illustrerer omfanget av problemene.

Utviklingen av ICBF

ICBF ble opprettet som en respons på problemer som ernæringsmangel, familiers disintegrasjon og ustabilitet, tap av verdier og forsømt barndom.²⁵ I Colombia er ICBF et offentlig organ, tilsluttet Helseministeriet.²⁶ ’*Sistema Nacional de Bienestar Familiar*’ (SNBF - Det Nasjonale System for Familievern) ble etablert i 1979, samme år som ICBF ble reorganisert. Flere statlige og ikke-statlige organisasjoner ledet av ICBF utgjør SNBF. ICBF består av en gruppe offentlige og private institusjoner på nasjonalt og lokalt nivå, som tilbyr tjenester rettet mot familien med sikte på en harmonisk utvikling av familien, beskyttelse av barn og deres rettigheter.²⁷ ICBF ble omorganisert i 1999, og

---

²² ICBF har ikke oppgitt hva de legger i begrepet ”gatebarn”. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 5.

²³ <http://www.icbf.gov.co/ingles/estadisticas.asp> 17.11.06

²⁴ <http://www.icbf.gov.co/ingles/sistema2.asp> 14.09.2006

²⁵ ”(...) *la deficiencia nutricional, la desintegración e inestabilidad de la familia, la pérdida de valores y la niñez abandonada*”. Min oversettelse. http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/quines_somos/que_es_icbf/que_es_icbf.html 26.03.2007

²⁶ <http://www.icbf.gov.co/ingles/general.asp> 14.09.2005

²⁷ <http://www.icbf.gov.co/ingles/sistema1.asp> 14.09.2005

---

bestemmelsene vedrørende omorganiseringen har gitt det den utformingen det har i dag.²⁸ Det blir ledet av en direktør, Elvira Forero Hernández, og et styre som har ansvar for å lede, organisere og utføre velferdstjenester i hele Colombia. Den desentraliserte ICBF-strukturen er bygd opp av Nasjonale Hovedseter, 28 regionale kontorer, ytterligere 5 statlige instanser og 199 bydeler på lokalnivå.²⁹ Hovedkontoret og flere underkontorer holder til i Bogotá, i tillegg til 19 bydelssentere. Økonomisk mottar ICBF bevilgninger fra det offentlige (SNBF), en prosentandel av arbeidstakernes skatt og donasjoner gitt av internasjonale instanser.

Tidligere ble krisesentere og institusjoner for barn, handikappede barn, og kvinner med barn, drevet av ICBF, mens de i dag drives av private stiftelser og ikke-statlige organisasjoner. De må ha godkjenning og lisens fra ICBF, og slik beholder myndighetene kontrollen med hvilke tjenester som tilbys. Det er ICBF som garanterer for kvaliteten av tjenestene som skal sikre barnas og familiens rettigheter. Dette kommer jeg nærmere inn på under ”Beskyttende tiltak”.

Barnas lovsamling og FNs Barnekonvensjon

Fra Colombias begynnelse under de spanske kolonimaktene og lenge etter deres selvstendighet har den spanske lovgivningen dominert. Først i 1989, samme år som FNs Barnekonvensjon trådte i kraft, kom ”Barnas Lovsamling” (*El Código del Menor*) i Colombia.³⁰ Under innflytelse av internasjonale diskurser rundt barns rettigheter og

---

²⁸ Decreto 1137 av 1999

²⁹ <http://www.icbf.gov.co/ingles/general.asp> 14.09.2005

³⁰ Ved bestemmelse 2737 av 27.november 1989.

demokrati signerte Colombia FNs Barnekonvensjon i 1991, og colombianske myndigheter har som stat internasjonalt forpliktet seg til å garantere for barns rettigheter (*Los Derechos Del Niño*) (Kluwer Law International, 2002). I mai 2002, under en spesiell samling i FN, inngikk myndighetene i 190 land en avtale om å bedre forholdene og utviklingen for barn og unge i hele verden innen år 2015. I Colombia førte dette til planen ”*Plan País por la Infancia*” (Landsplan for barn), som har lagt vekt på barnas helse, tilgang til utdanning, beskyttelse mot mishandling, utnyttelse og vold. Planen fastsetter målene for Colombia frem til 2015, og deres bidrag til det globale løftet om en mer rettferdig verden for barna (”*por un mundo más justo para los niños y las niñas*”).³¹ I 2006 ble lovene vedrørende barn endret til ”Barn og Unges Lovsamling” (”*Código de la Infancia y la Adolescencia*”) etter lov 1098 av 8. november.³² Direktøren for ICBF uttalte om den nye loven:

”Barn og Unges Lovsamling er et kall for å fjerne volden rettet mot barn. Ikke mer mishandling av barn, ikke flere barneverkere, og ikke flere overtredelser av deres rettigheter. Alle barn bør være elsket, respektert og beskyttet. Våre barn må få vokse opp med å leke, lære og drømme, fordi det er den eneste måten å skape et bedre land for utvikling”³³
(Elvira Forereo Hernández, Direktør for ICBF)

Integrert i lovsamlingen er FNs Barnekonvensjon. Initiativet til FNs Barnekonvensjon fant sted i Europa, og prinsippene og verdiene konvensjonen bygger på er basert på Vestlige idéer om barn og barndom. FNs Barnekonvensjon bygger på ”Erklæringen om Barnets Rettigheter” fra 1959, som inneholdt 10 artikler vedrørende barns rettigheter. Erklæringen hadde en tilnærming til barnets rettigheter som starter med anerkjennelsen av ”barnets beste” (”*el interés superior del niño*”) som en primær vurdering i alle forhold vedrørende barn. Det var en antagelse om at barn var sårbare og derfor trengte

---

³¹ <http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/decenal1.htm>, 26.03.2007

³² http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/codigo_ley_inf/cod_ley.html 20.04.2007

³³ ”La ley de Infancia y Adolescencia es un llamado para que erradiquemos la violencia contra los niños. No más maltrato, no más niños trabajando, no más violación de sus derechos. Todos los niños deben ser amados, respetados, protegidos. Nuestros niños deben crecer jugando, aprendiendo, soñando, pues es la única manera de construir un mejor país en vía de desarrollo”. Min oversettelse. <http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/Noticias3.asp?IdNot=126> 15.11.2006

---

beskyttelse. Erklæringen ledet til FNs Barnekonvensjon som ble kunngjort i 1989. Den er et produkt av det internasjonale søkelyset mot barn på 70-tallet, ”Det Internasjonale Barneåret” i 1979 og prosessene med utarbeidelsen i 1980-årene. Med FNs Barnekonvensjon kom det en endring i synet på barn, fra å være sårbare med behov for beskyttelse til et fokus på at barn har rettigheter på lik linje med voksne (Howell, 2006: 160-166). Howell (2003) mener FNs Barnekonvensjon har en normativ og universalistisk ambisjon. Hun hevder forholdet mellom moral og lov ikke er tilfeldig. Lovene både reflekterer etablerte moralske verdier og praksiser, og er normative i et forsøk på å skape endringer i holdninger og praksis (Howell, 2003). Ifølge Howell (2006: 160) er promoteringen av internasjonale vedtak og lover for å sikre barna bestemte verdier under oppveksten, et eksempel på ”governmentality” i global skala. Lovene i Colombia, inkludert FNs Barnekonvensjon, har en intensjon om å oppnå bedre levevilkår for barna. Det ble informert om barns rettigheter gjennom undervisning i skolen, via tv, og av frivillige organisasjoner. Det offentlige gjorde barna oppmerksomme på deres rettigheter gjennom virkemidler som ICBF sangen (se begynnelsen av kapittelet og appendiks). Sangen har likhetstrekk med enkelte av artiklene i FNs Barnekonvensjon, som artikkel nr. 7.1³⁴ som slår fast at alle barn ”(...) skal fra fødselen ha rett til et navn (...)”. I ICBF sangen lyder en strofe ”jeg ønsker å ha et navn”.³⁵ Andre likhetstrekk gjelder retten til en utdanning (artikkel 28 og 29 i FNs Barnekonvensjon), som i vers nummer to av ICBF sangen lyder: ”jeg ønsker at dere, familien min og lærerinnen, skal lære meg å synge og skrive bokstavene”. Under feltarbeidet var det ingen av informantene mine som snakket eksplisitt om Barnekonvensjonen, men de fleste jeg kom i kontakt med hadde kjennskap til de colombianske lovene. Barna som kom til krisesenteret var bevisst på at lærerne ikke hadde rett til å straffe dem fysisk, noe lærerne også var oppmerksomme på at barna visste. Mange av barna var opptatt av retten til en utdanning, og de eldre barna kjente til sin rett til å få snakke med en familieforsvarer når de kom til senteret. Det virket også

---

³⁴ http://www.regjeringen.no/upload/kilde/bfd/red/2000/0047/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf 17.04.2007

³⁵ ”Yo quiero tener un nombre”. Jeg har i sangen valgt å oversette det med ”jeg ønsker”, men verbet *querer* kan også oversettes med å ville.

som en del av de eldre barna hadde kjennskap til offentlig begrepsbruk. Blant annet var det to eldre gutter, uavhengig av hverandre, som ikke ville fortelle hvorfor de var ved krisesenteret og som sa de var der på grunn av *protección* (beskyttelse). Dette er et ord som er mye brukt i ICBF sin informasjon, blant deres ansatte og i lovverket. Barn som ikke ønsket å utdype hvorfor de var kommet til senteret, svarte vanligvis at de var der på grunn av *problemas en la casa* (problemer i hjemmet). Lovene som har satt fokus på barns rettigheter har ført til en bevisstgjøring både hos voksne og barn, og viser at det har skjedd endringer i samfunnet.

Om barn og barndom i Colombia

Philippe Ariés (1982) har argumentert for at den moderne oppfattelsen av barndom, sammen med borgerlige idéer om familie, hjem og privatliv, har blitt utviklet i Europa i løpet av de siste århundrene. I Vestlige samfunn har det funnet sted en generalisering av en ideell barndom, som har lagt vekt på at barna bør få en bekymringsfri, lykkelig og trygg oppvekst. Videre bør barn bli oppdratt av omsorgsfulle og ansvarlige voksne (Panter-Brick, 2000: 4). Ifølge Ariés (1982) er denne spesielle oppfatningen sosialt og historisk bestemt. Dette støttes av blant andre, Cathrine Panter-Brick (2000: 4) som hevder at barndom er en sosial konstruksjon, uten universell gyldighet. Det finnes ikke en barndom, men mangfoldige historiske og kulturelle spesifikke barndommer. Hugh Cunningham (2005) som i et historisk perspektiv har sett på oppfatninger rundt barn og barndom i Vestlige samfunn, har hevdet at barndom ikke kan studeres isolert. Det må sees i kontekst av det øvrige samfunnet, både politisk, økonomisk og demografisk. Han hevder den økonomiske utviklingen i Vesten har ført til et skifte i erfaringer av barndom fra arbeid til skole, og en fremvekst av oppfatningen om at barndom er en tid preget av avhengighet til voksne (Cunningham, 2005: 3). På bakgrunn av innflytelser fra Europa har det skjedd en endring i synet på barn og barndom også i Colombia. Det var i de

---

colombianske myndigheters offentlige interesse å ta vare på barna, og et ønske om å utvikle barna til gode samfunnsborgere.

Oppfatninger om barndom varierte i Colombia, ettersom hvilket område man befant seg i - for eksempel Karibien eller Andes regionen, om det var på landet eller i byen, og på bakgrunn av samfunnslag og etnisitet. For den mer velstående delen av befolkningen innebar barndom å gå på skole, for senere å fortsette på et universitet. Vanligvis ble disse barna sendt på private skoler, hvor skoledagen varte i cirka åtte timer. I tillegg fikk barna lekser de måtte gjøre utenom skoletiden. Blant denne delen av befolkningen var det vanlig å ha hushjelp og/eller barnepike som tok seg av husarbeidet og oppdragelsen av barna. For den fattigere delen av befolkningen var barndom ofte forbundet med plikter overfor familien. Det var vanlig at barna måtte hjelpe til i hjemmet, og med pass av yngre søsken. Enkelte av barna bidro også økonomisk (dette kommer jeg tilbake til i neste kapittel). Ofte gikk dette på bekostning av barnas skolegang. Dersom barna fikk gå på skole, var det vanligvis en offentlig skole. Mange av barna som kom til krisesenteret manglet lese- og skriveferdigheter. Dette viser hvordan den økonomiske konteksten er av betydning for oppfatningen om hva barndom innebærer. For de velstående betydde det en god utdannelse, mens det for de fattige innebar plikter. En dag fikk jeg være med noen venner til en bydel (*barrio*) i Usme, som er et av de største fattigområdene i utkanten av Bogotá. Bydelen ligger like i nærheten av et stort renovasjonsanlegg, og barnas hverdag bestod av å lete etter brukbart avfall som de kunne selge. Hun som tok initiativet til turen hadde planlagt å arrangere en fest for barna, da hun ønsket å gjøre noe hyggelig for dem. Flere måneder i forveien hadde hun samlet inn brukte og nye leker, som vi tok med for å dele ut til barna. Festen fant sted ved bydelshuset, hvor vi ordnet i stand med kake, festhatter og ballonger. Til sammen kom det over 50 barn i alle aldre, i tillegg til noen foreldre. Det ble arrangert felles dans, og utdelt kake og leker til barna. Barna strålte om kapp, og viste stolt frem hva de hadde fått. Selv om foreldrene ønsket det beste for barna, gjorde deres økonomiske situasjon det vanskelig å realisere idealene om en god barndom. Formeningene om hvordan barndom bør være, var formet av de øvre samfunnslagenes

oppfatninger rundt dette, og for flesteparten av barna som vokser opp i Colombia er realiteten en helt annen.

For mer velstående colombianske barn, og barn i Vesten, er barndom forbundet med leker. Det var ikke like vanlig blant de fattige colombianske barna å eie leker, og mange av barna som kom til krisesenteret var ikke vant til å leke med leker. Ved senteret hadde de en stor sekk fylt med brukte leker de hadde mottatt som gaver. Det hendte de yngste barna i skolegruppen fikk leke med lekene når vi var i grønn sone. Ikke alle barna visste hva de skulle gjøre med lekene. Noen gikk og tok lekene fra de andre barna, mens andre la lekene til side og brukte i stedet hendene til å leke med i sandkassen.³⁶ Læreren forklarte at foreldrene sjelden lekte med barna, og barna visste derfor ikke hvordan ”det skulle gjøres”. Mens de minste barna lekte, ble de eldre barna i skolegruppen tildelt praktiske oppgaver, som å rydde grønn sone for nyklippet gress og søppel. Dette eksemplet viser at leker var noe som ble forbundet med yngre barn, mens det var forventet at eldre barn hjalp til med praktiske oppgaver.

Det var sjelden voksne colombianere deltok i barnas lek. En dag jeg var med noen av barna fra institusjonen i parken, kom det en colombiansk dame bort til meg og spurte hvilket land jeg var fra. Jeg svarte Norge, og hun kommenterte at det var sjelden å se colombianere leke med barna slik jeg gjorde. Hun synes det var hyggelig å se at en voksen deltok aktivt i leken. I motsetning til foreldre og lærere som pleide å sitte på benken, spilte jeg fotball, husket og skled på sklia med barna.

Lærerne, ansatte og andre personer i det offentlige, snakket ofte om hva som var til det beste for barna. Mens ”barnets beste” i loven er uttrykt som *el interés superior del niño*,

---

³⁶ I juni ble det laget en sandkasse i grønn sone.

---

snakket de om *lo mejor para el niño/ la niña/los niños* (til det beste for gutten/jenta/barna) eller *la mejor situación para el niño/la niña/los niños* (den beste situasjonen for gutten/jenta/barna). Til det beste for barnet gjaldt vanligvis det å få vokse opp i en familie, i betydningen av kjernefamilien. Det vil si med en mor og far, og to til tre barn. Dette var det ideelle antall barn man mente foreldre kunne forsørge og følge opp. Viktige trekk ved foreldrene var at de skulle være glade i barna, vise dem omsorg og stimulere dem intellektuelt. Foreldrene skulle hjelpe barna til å få en utdanning, helst ved en privat skole, og dette kostet penger. Samfunnet skulle bidra med trygge omgivelser, uten konflikter med geriljaen, kidnappinger, korrupsjon og fattigdom. Flere uttalte at det var viktig at barna skulle "få lov til å være barn" uten voksnes bekymringer eller problemer (det ble hentydet til forholdene barna ved krisesenteret kom fra). Dette er i tråd med uttalelsen fra direktøren for ICBF om at barna i Colombia må få vokse opp med å leke, lære og drømme (se ovenfor). Det var kun et mindretall colombianske barn som vokste opp under slike ideelle forhold, og for de av barna jeg kom i kontakt med var dette langt fra deres hverdag. Dersom barna først var kommet inn under det offentliges beskyttelse, ble det blant personer innen systemet antatt å være til det beste for barnet å få være i en fosterfamilie, da dette ga barna familielignende omgivelser. På institusjonene var det for mange barn, i forhold til antall voksne, noe som gikk utover omsorgen for barna. Likevel var institusjon den mest utbredte ordningen, da det ikke var nok familier som stilte opp som fosterfamilier (dette kommer jeg tilbake til).

Generelt for alle samfunnslag i Colombia gjaldt oppdragelsen av barna i den katolske lære. Det var vanlig å gå med familien i kirken på søndager. Ved krisesenteret hendte det at lærerne tok med seg barna til kirken ved siden av senteret. Ved store feiringer fikk senteret besøk av en prest som leste for barna, og det hendte det kom prester på besøk ellers også. Foruten søndagene ble barna tatt med til kirken ved spesielle anledninger, som da det var "Askeonsdag". I 2006 ble denne dagen markert onsdag 1. mars. Mange colombianere gikk til kirken og fikk malt på et kors av aske i pannen. Dette var et symbol på Jesu lidelse på korset. Betydningen av den katolske lære ble også tydelig da senteret

fikk besøk av ulike protestantiske³⁷ ungdomsgrupper som ønsket å underholde for barna. Deres underholdning var ofte moraliserende og misjonerende. En gang var det et mimeshow, med fire personer som opptrådte med masker. Hver av de hadde på seg to forskjellige masker. En foran ansiktet som viste et smilende ansikt, og en trist maske som dekket bakhodet. Hver av de fire mimet en historie, hvor hensikten var å vise barna at dersom de oppførte seg galt ville de bli ulykkelige (den triste masken), men dersom de valgte Jesus og gjorde det rette ville de bli lykkelige (den glade masken). Etter forestillingen delte de ut brosjyrer til barna hvor det stod: ”¿*Quien es Jesus?*” (Hvem er Jesus?) og ”*La salvacion que Jesus nos ofrece*” (Frelsen som Jesus tilbyr oss). Lærerne jeg arbeidet med var katolikker, og det var delte meninger blant dem om denne typen underholdning. Noen mente det var positivt og underholdende for barna, mens andre reagerte på at de protestantiske gruppene forsøkte å frelse barna. Fokuset på å frelse barna var spesielt for de protestantiske gruppene i Colombia.

Betydningen av barn i Colombia kom til uttrykk under feiringen av barnas måned i april (*el mes del niño*). Dette ble feiret med Barnas Dag (*día del Niños*) 28. april, som var en fredag i 2006. Denne dagen ble feiret i hele Colombia, også ved krisesenteret. For å gjøre stas på barna ble det laget i stand en spesiell lunsj, og alle barna spiste sammen med de ansatte i spisesalen. Direktøren hadde invitert de andre krisesenterene, drevet av samme stiftelse, for å delta i feiringen. Det var barna som stod for underholdningen, de hadde øvd på opptredene flere dager i forveien, og for anledningen hadde lærerne skaffet barna kostymer. Det var satt opp et program for dagen, som startet med at barna marsjerte, og deretter sang nasjonalhymnen (*Hymne Nacional*) og Bogotá sangen. Direktøren holdt en tale, og det var også to av guttene fra skolegruppen som holdt tale på vegne av barna. Deretter underholdt barna med sang og dans. De eldre barna dramatiserte konflikter med foreldre/steforeldre og politiet, som var årsaken til at mange av barna var kommet dit. Dagen ble avsluttet med en tale av læreren på skolegruppen. Tidligere hadde jeg tatt med

---

³⁷ I Colombia ble protestanter kalt for *cristianos* (kristne), mens katolikker ble omtalt som *católicos*.

---

kjærligheter til alle barna, som lærerne sparte til denne dagen. Det var ikke bare ved krisesenteret Barnas Dag ble feiret. Like utenfor inngangen til senteret var det en stor basketballbane, hvor flere skoler samlet seg. Det var rigget opp en scene, og de ulike skolene fremførte oppvisninger for de andre. Også ellers i Bogotá ble barna hedret denne dagen.

Barnas betydning i det colombianske samfunnet kom også til uttrykk i hverdagen, gjennom voksnes bruk av kjæle navn på barna. Vanligvis var dette navn som *muñeca* (dokke), *cariño/a* (kjære), *precioso/a* (nydelig, dyrebar) og *hermoso/a* (skjønne). Slike navn ble mest brukt om yngre barn, under ti år. Lærerne ved krisesenteret, de andre ansatte og direktøren tiltalte også barna ved senteret med slike navn. Det hendte de kalte barna for ”*mi hijo*” (sønnen min) eller ”*mi hija*” (datteren min). Den første gangen jeg hørte læreren for skolegruppen kalle en av jentene på den yngste gruppen for ”*mi hija*”, trodde jeg han mente det bokstavelig. Da misforståelsen ble oppklart, syntes læreren det var festlig at jeg hadde tatt det bokstavelig. Når lærerne skulle irettesette barna brukte de *niño* (gutt) eller *niña* (jente), eller navnet deres. Dette påminnet barna om at de var underordnet de voksne og skulle adlyde. Jeg kommer nærmere inn på lærernes forhold til barna i det siste kapittelet.

Preventive tiltak og programmer

En av ICBF sine viktigste oppgaver er å kontrollere og garantere for at midlene de mottar når den ønskede målgruppen og blir brukt til det formålet de skal. Av midlene ICBF har til rådighet blir 77 % brukt på preventive tiltak, 16 % på beskyttende tiltak og 5 % går til

Bienestarina, et spesielt utviklet ernæringsprodukt.³⁸ ICBF har til oppgave å fastsette den mest trengende målgruppen, og deres programmer er spesifikt rettet mot den delen av befolkningen som er mest sårbare for sosioøkonomiske endringer, ernæringsmangel, psykiske lidelser og/eller personer ansett å være i en uheldig moralsk situasjon. I programmene blir barn under syv år, gravide eller diende, og deres familier spesielt prioritert.³⁹ I Colombia har det tidligere vært høy spedbarnsdødelighet, dette er i ferd med og endres, og det er nå flere barn enn tidligere som vokser opp. Med endringen i synet på barn og barndom, har barn blitt et primært mål for statlig engasjement og ansvar (Howell, 2006: 138). Dette gjelder også i Colombia, hvor barn er en viktig målgruppe.

En annen viktig målgruppe er familien. Et av ICBF sine mål er å styrke familien, og mange av de preventive programmene er rettet mot dette. Det offentlige har ansvar for å igangsette konkrete handlinger rettet mot å forbedre levekårene for familien. Dette gjelder blant annet tilbud om barnehageplass (*Hogar Infantiles*), familierådgivning, egne kurs for foreldre og familier, i tillegg til tilbud som farskapstester og ernæringskurs.⁴⁰ Ifølge Foucault (1991) får myndighetene gjennom undersøkelser av familien informasjon om befolkningen, som demografi, forbruk og seksuell atferd. Familien er også et medium for intervensjon, slik som ICBF sine programmer ovenfor viser. Programmer ment å øke befolkningens velferd, helse og moral iverksettes på familienivå, og i denne betydningen blir familien et redskap og et kjennetegn på myndighetenes autoritet (Foucault, 1991: 99-100).

Det store antallet barn under myndighetenes omsorg viser at de preventive programmene ikke alltid oppnår ønsket effekt, selv om de utgjør ICBF sitt viktigste satsningsområde.

---

³⁸ <http://www.icbf.gov.co/ingles/sistema2.asp> 14.09.2005

³⁹ <http://www.icbf.gov.co/ingles/general.asp> 14.09.2005

⁴⁰ <http://www.icbf.gov.co/ingles/acciones.asp> 17.11.2006

Ifølge Márquez (1999: 82) har staten oversett fattigdom som en årsak til problemene, og i stedet lagt skylden på dysfunksjonelle eller desintegreerte familier. Flere av lærerne ved krisesenteret mente det offentlige burde gjort mer for å bekjempe fattigdomsproblemet, og at myndighetene prioriterte kampen mot geriljaen på bekostning av andre problemer i samfunnet. Selv om lærerne så fattigdom som en årsak til problemene, la de også vekt på foreldrenes holdninger. De hevdet barnas foreldre fikk flere barn enn de kunne forsørge, og ofte med forskjellige partnere. Ifølge lærerne var dette et problem blant fattige og en årsak til at de ikke klarte å bedre situasjonen, verken for seg selv eller barna. De var derfor opptatt av å endre barnas holdninger og å undervise i familieplanlegging. Lærerne bodde nord og nordvest i Bogotá, og få av dem hadde besøkt de fattige områdene sør i byen da de mente det var utrygge områder, og de hadde derfor begrenset innsikt i forholdene barna kom fra.

D. Michael Hughes (1987) er en annen som har hevdet at fattigdom er et problem oversett av myndighetene. Han har sett på barneverdssystemet i USA, hvor han hevder den større sosiale, kulturelle og økonomiske konteksten sjelden blir undersøkt eller sett på som relevant. Det fokuseres på individuelle saker, uten å se disse i en bredere sammenheng og i relasjon til problemer i samfunnet, som fattigdom (Hughes, 1987: 386). Hughes hevder forsømmelsen av barna ofte blir satt i sammenheng med familiens fattigdom, og når symptomet (forsømmelse) er "behandlet" (ved å fjerne barnet fra familien), blir det ikke gjort noe med den underliggende årsaken (foreldrenes fattigdom) (Hughes, 1987: 378). Problemet med fattigdom er en relevant forklaring på hvorfor de preventive programmene i Colombia ikke fungerer slik de var tenkt. I Colombia er det store forskjeller mellom fattige og rike. Inntektsfordelingen er en av verdens mest ujevne, og rundt halvparten av befolkningen tjener under det som er antatt å være minimum for å overleve. Den sosiale orden i Colombia er i stor grad lagdelt mellom politisk-økonomiske og etniske linjer. På tross av et demokratisk styre, store ressurser og jevn økonomisk vekst, er landet hardt rammet av utbredt fattigdom, kriminalitet og vold. I tillegg til den åpenlyse kriminaliteten har landet problemer med korrupsjon,

skattesvindler og bestikkelser. I en tale i 1987 beskrev President Barco, den daværende presidenten, Colombia som ”et land med mange lover, men liten rettferdighet” (Hoelgaard, 1998: 206). En av mine informanter kom med en lignende uttalelse. Under feltarbeidet arbeidet jeg som engelsklærer ved et privat mødre hjem i Bogotá. Jeg spurte koordinatoren ved hjemmet om årsakene til at mødre valgte å gi fra seg barna for adopsjon. Hun fortalte at det var mange ulike grunner til dette, men at økonomi ofte var en årsak. I Colombia er det ikke tillatt å gi fra seg barn for adopsjon av økonomiske årsaker, da ICBF – ifølge loven, skal gi mødre/familiene den hjelpen de trenger gjennom sine tjenester. Da jeg nevnte dette for koordinatoren svarte hun at ”Colombia har mange velmenende lover, men det er sjelden det finnes midler til å gjennomføre dem i praksis”.

Beskyttende tiltak

ICBF tilbyr flere beskyttende tiltak som skal trå i kraft når barnas beste ikke blir ivarettatt og de blir plassert under myndighetenes omsorg. Beskyttende tiltak gjelder hovedsakelig ulike institusjoner, i tillegg til fosterfamilier. Mens ICBF tidligere drev egne krisesentere og institusjoner, ble dette endret på for noen år siden, og de er nå drevet av private stiftelser eller organisasjoner. En av lærerne fortalte at krisesenteret vi var ved, hadde vært under ICBF fram til 1991, etter dette overtok en privat stiftelse og i 2004 tok den stiftelsen som driver det i dag over. Fosterfamiliene, stiftelsene og organisasjonene mottar økonomisk støtte fra ICBF. Den økonomiske støtten dekker barnas materielle behov, som klær, sko og mat, i tillegg til de faste driftskostnadene. Beløpet de mottar varierer ettersom hvilke behov som skal dekkes, og hva slags type tiltak det dreier seg om. For eksempel mottok institusjoner et høyere beløp enn krisesenterene da de blant annet skulle sørge for barnas skolegang. Ved krisesenteret var de ansatte lønnet av stiftelsen, med unntak av familieforsvarerne som var ansatt av ICBF. Personer fra ICBF

---

kontrollerer at det er kvalifisert personale, i tillegg til interne arbeidsreguleringer, hygienisk standard og regnskapsbøker. Det må også utarbeides en handlingsplan som samsvarer med institusjonens mål for tjenestene den yter.⁴¹

De fleste beskyttende tiltakene⁴² som ICBF tilbyr er ment å være midlertidige, frem til barna kan gjenforenes med familien eller man finner alternative, permanente løsninger, som for eksempel adopsjon. Krisesentere (*Centro de Emergencia*) var ofte det første av tiltakene barna kom i kontakt med. De er ment å tilby hjelp for barn som er forlatt eller under risiko,⁴³ uansett dag og tidspunkt. Ifølge direktøren ved krisesenteret hvor jeg arbeidet, var senterets misjon å tilby et integrert program med vekt på barn i alderen 0-18 år som trengte umiddelbar beskyttelse døgnet rundt. Et av krisesenteret og ICBF sine mål er å styrke tilknytningen til familien og vurdere muligheten for at barna kunne vende tilbake til hjemmet. Ifølge direktøren er senterets visjon å tilby et større antall trengende barn omsorg på flere områder, som helse og terapi. I tillegg skal de gi anbefalinger som bidrar til å styrke familien, for eksempel gjennom foreldrekurs.⁴⁴

Krisesenteret er ment å være en kortvarig ordning mens barnas situasjon utredes. I følge loven kunne barna maksimalt være ved senteret i tre måneder. I realiteten ble barna ofte værende ved senteret langt utover denne perioden. For eksempel var det en søskenflokk

---

⁴¹ <http://www.icbf.gov.co/ingles/sistema1.asp> 14.09.2005

⁴² Det finnes også flere programmer som jeg har valgt å ikke gå nærmere inn på her, for eksempel er det egne programmer for barn som er rammet av den væpnede konflikten og for barn med handikapp. Et annet program er *Casa hogar de protección* som er en mellomting mellom *Hogar Sustituto* og *Institución*. Denne ordningen drives av en enhet som har en kontrakt med ICBF, og er en ordning for ungdommer mellom 12 og 18 år som av spesielle årsaker ikke kan gjenforenes med familien eller adopteres bort. Denne typen hjem forsøker å skape et miljø tilsvarende vanlige familier og med oppfølging av hvert enkelt barn, det har derfor en maks grense på 12 barn. Det finnes også krisesentere som tilbyr hjelp til kvinner med opptil tre barn, og som er i en krisesituasjon på grunn av vold i hjemmet, *Casa Refugio para víctimas de violencia intrafamiliar*. <http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/default.asp> 29.09.2006.

⁴³ ” (...) a niños, niñas y adolescentes en situación de abandono o peligro (...)”. <http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/default.asp> 29.09.2006

⁴⁴ I et brev fra direktøren for krisesenteret.

på åtte barn som hadde vært ved senteret i rundt syv måneder. Da jeg spurte en av lærerne hvorfor barna ble værende så lenge ved krisesenteret fikk jeg til svar at de var der på grunn av økonomiske problemer og at man avventet situasjonen for å se om familiens økonomiske tilstand bedret seg. Andre ganger tok det tid å få tak i foreldrene eller andre slektninger, ettersom ikke alle barna husket hvor de bodde, og heller ikke etternavnet sitt. En annen årsak gjaldt antallet plasser på institusjonene.

Familieforsvareren fortalte at krisesenteret fikk utdelt en kvote (*cupo*) ved begynnelsen av hvert år, som tilsvarer antall plasser for barna ved institusjoner beregnet på lengre opphold. I tillegg til krisesenterets kvote, fikk familieforsvarerne utdelt en egen kvote. Ved hver institusjon er det et visst antall barn de kan ta i mot, og når alle plassene er opptatt må det derfor bli en ledig plass før de kan ta i mot nye. Det innebærer at et eller flere av barna forlater institusjonen, enten ved at de kommer hjem, adopteres bort, fyller 18 år, eller sendes videre til en annen institusjon. Kvote ble som regel brukt opp i løpet av de første månedene av året, og barna som ikke kunne sendes hjem eller til andre slektninger måtte derfor vente ved krisesenteret. I slike tilfeller var det ikke alltid praktisk mulig for sosialarbeiderne og familieforsvarerne å overholde loven om maksimum tre måneder.

ICBF gjennomførte kontroller ved de private institusjonene drevet under deres bevilling. De kunne inndra lisensen og frata dem den økonomiske støtten, dersom de mente reglene ikke ble overholdt. Ved senteret gjennomførte ICBF månedlige kontroller hvor hver enhet (kjøkkenet, kontoret, lærerne) måtte fylle ut evalueringsskjemaer for den foregående måneden. Det ble også holdt kontroll med antall barn ved krisesenteret, og navnene på alle barna ble daglig ført inn i en loggbok. I forbindelse med barnas aktiviteter ved senteret innførte ICBF lister som barna måtte underskrive, for at de skulle kunne kontrollere antall barn mot loggbøkene.⁴⁵ Et problem med disse listene var relatert

---

⁴⁵ Jeg så aldri at noen av lærerne jukset med loggbøkene. De brukte selv loggbøkene, blant annet ved vaktskiftene, for å kontrollere at antall barn stemte med antallet i loggboken.

---

til manglende skrivekunnskaper blant en del av barna. De av barna som ikke kunne skrive måtte derfor føres opp på listen av et av de andre barna eller lærerne. Selv om det var rutinemessige kontroller vedrørende det materielle og de ansatte, var det sjelden personer fra ICBF kom på besøk for å snakke med barna eller høre hvordan de hadde det ved senteret. Dette ble også kommentert av lærerne, som mente ICBF var mer opptatt av det økonomiske, enn av barna.

Verken ICBF eller stiftelsen prioriterte å bruke penger på krisesenteret, ettersom det var ment å være kortvarig. Stiftelsen ble drevet av fire brødre, og de disponerte selv beløpet de mottok fra ICBF. Flere av de ansatte snakket om at brødrene tok en for stor del til egne lønninger.⁴⁶ De hevdet at ved å spare inn på lønningene til de ansatte og materialer til barna, tjente brødrene godt på å drive krisesenteret. Lærerne kommenterte at det ble spart inn penger på materiell til barna ved å velge det rimeligste alternativet, som ofte var av dårlig kvalitet. For eksempel gikk barnas sko og klær stadig i stykker, og de var ikke særlig holdbare. Ifølge en av familieforsvarerne jeg snakket med, kjente ICBF til dette. Ifølge han var det akseptert at det var slik, da det uansett ville være dyrere for ICBF å drive krisesenterene og institusjonene selv.

ICBF skiller mellom krisesentere (*Centro de Emergencia*) og institusjoner (*Institución*), men i praksis er det liten forskjell. Formålet med institusjonene er det samme som for krisesenterene. Barna hadde noe større frihet ved institusjonene, de fikk gå i sine egne klær, og de fikk fortsette på skolen. Ettersom krisesenteret ikke er en utdannende institusjon, mister barna skolegang. Lærerne ved krisesenteret var veldig opptatt av dette, og de mente derfor at det var bedre for barna å komme på institusjon. Desto lenger barna ble værende ved senteret, desto mer skolegang gikk de glipp av, og det hendte at de måtte

---

⁴⁶ Jeg hadde ingen mulighet til å få kontrollert dette, men det var flere av lærerne som kommenterte dette i tillegg til en av familieforsvarerne.

ta et skoleår om igjen. Dette var noe barna selv reagerte på, og syntes var leit, da mange av dem ønsket å få seg en utdanning. Jeg besøkte en institusjon, der majoriteten av barna kom fra det krisesenteret hvor jeg arbeidet, og mange av barna mente det var liten forskjell i tilværelsen ved institusjonen og krisesenteret (se siste kapittel).

Et annet beskyttende tiltak gjaldt substitutfamilier (*Hogar Sustituto*), eller fosterfamilier. Et eller flere barn får bo midlertidig hos en vanlig familie, som de blir en del av. Hver familie kan ta i mot 3-4 barn, og de mottar støtte per barn. I utgangspunktet er oppholdet ment å vare i seks måneder, men det er muligheter for utvidelse av perioden.⁴⁷ Ifølge en av familieforsvarerne var denne ordningen tenkt som et alternativ til institusjon. Fosterfamilier ble foretrukket da det var antatt å være til ”barnas beste” å få vokse opp under familielignende forhold. På grunn av mangel på familier som tilbød denne tjenesten, i forhold til antall trengende barn, var tilbudet begrenset. Ifølge Suzanne Hoelgaard (1998), som har undersøkt adopsjonspraksiser i Colombia, består de fleste fosterfamiliene av lavtlønnede fra arbeiderklassen. Mens de fleste får betalt for å ta seg av barna, finnes det også en liten del ubetalte, frivillige familier fra middel - og overklassen som går under navnet vennefamilier (*Hogares Amigos*). Hoelgaard har kritisert det midlertidige aspektet ved denne ordningen, og at det ikke finnes noe program for langvarige fosterhjemsordninger (Hoelgaard, 1998: 220). Ifølge en av familieforsvarerne ved krisesenteret var det mulig for fosterfamiliene å forlenge ordningen, eventuelt å søke om å få adoptere barna som var plassert hos dem. Han hevdet problemet var at det var for få familier som stilte opp.⁴⁸ Et annet problem var at de ofte ønsket seg yngre barn, og det var derfor vanskelig å finne fosterfamilier til de eldre barna. Jeg ble fortalt at en gutt på tolv år, som jeg ble kjent med ved krisesenteret, hadde blitt plassert i fosterfamilie for en tid. Familien hadde fra før barn som var yngre enn

---

⁴⁷ <http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/default.asp> 29.09.2006

⁴⁸ Dette gjelder også i Norge, hvor det er en kampanje under navnet ”Fosterhjemskampanjen 2007” for å skaffe flere fosterfamilier. http://www.fosterhjem.no/Temameny/Det_er_behov_for_deg 18.04.2007.

---

gutten. Etter cirka en måneds tid hadde fosterfamilien kommet med beskyldninger om at gutten slo de yngre barna deres. Gutten nektet, men ble likevel sendt tilbake til krisesenteret. De ansatte ved senteret hadde vanskelig for å tro at gutten hadde slått de andre barna, da han ikke var aggressiv, og de mente familien hadde kommet med beskyldningene fordi de ønsket seg et yngre barn. Dette støtter opp om familieforsvarerens uttalelser.

De preventive og beskyttende tiltakene har til formål å sørge for samfunnets velferd. Gjennom programmene forsøker myndighetene å påvirke og hjelpe befolkningen, spesielt familien, blant annet gjennom ulike kurs. Foucaults analyse av "governmentality" belyser de colombianske myndighetenes ønske om å oppnå generell velferd i landet. Selv om myndighetene i Colombia satser på slike programmer, mangler landet velferdsordninger tilsvarende de som eksisterer i europeiske velferdsstater. Det eksisterer ikke stønader som svangerskapspermisjon, arbeidsledighetstrygd, uføretrygd eller andre trygdeordninger. Fraværet av slike ordninger rammer spesielt fattige familier og alenemødre.

Familieforsvarerne, Psykologene og Sosialarbeiderne

Ifølge Francisco J. Pilotti (1999: 409-410) er det institusjonene og profesjonelle som arbeider for barns velferd som er med på å avgjøre hvilke familier som er i stand til å ta vare på barna, og hvilken form for omsorg som kan erstatte familien til barn som er antatt å være under risiko, relatert til "barnets beste". Teamene ved krisesenteret som utredet barnas situasjon bestod av sosialarbeidere, psykologer og familieforsvarere.

Sosialarbeiderne og psykologene var ansatt for å utrede barnas situasjon. Ifølge Howell (2006: 85) har utviklingen av psykologisk kunnskap i Europa og Nord Amerika ført til en

fremvekst av nye profesjoner som pedagoger, barneterapeuter og sosialarbeidere. I Colombia har det også vært en fremvekst av nye juridiske stillinger involvert i barnas velferd. Når barna kom i kontakt med myndighetene fikk de oppnevnt en familieforsvarer. Innblanding av det juridiske tidlig i prosessen er spesielt for Colombia og andre latinamerikanske land.

Familieforsvarerne (*defensores de la familia*) leder teamene, og det er de som tar den endelige avgjørelsen vedrørende barnas fremtid. De har autorisasjon til å bestemme barnas omsorg og plassering, enten det er på institusjon, i fosterhjem, ved adopsjon eller de får komme hjem til foreldrene eller andre slektninger. Familieforsvarerne er utdannet advokater, spesialisert i lovgivningen rettet mot barn. De har ansvaret for barna under ICBF sin beskyttelse, og håndterer alle juridiske aspekter. Når de mottar en sak, setter de i gang en undersøkelse av barnets bakgrunn og omgivelser, utført av sosialarbeiderne. Deres viktigste oppgave er å tenke på barnas beste, og beskytte deres interesser. Det var to familieforsvarere ansatt ved krisesenteret, og disse ble oppnevnt som forsvarere for de av barna som ble brakt dit av politiet. Barna som kom til senteret fra et av de andre regionalkontorene hadde allerede fått oppnevnt en forsvarer som de beholdt i tiden de var registrert i systemet. Familieforsvarerne hørte på barnas historier, og skrev ned det de fortalte. De snakket også med foreldrene, der disse var kjent, for å høre deres versjon. Ved krisesenteret var familieforsvarerne de eneste som var ansatt av ICBF, og det var de mest attraktive stillingene ved senteret, utenom direktørstillingen. Lærerne og andre ansatte mente ICBF utbetalte høyere lønninger enn stiftelsen. I tillegg hadde ansatte i ICBF pensjonsordninger og helseforsikringer, som de andre ansatte ved krisesenteret manglet.

Nye barn som kom til krisesenteret ble registrert hos sosialarbeiderne (*las trabajadoras sociales*)⁴⁹. Det var tre sosialarbeidere som arbeidet ved krisesenteret. Deres oppgave var å utrede barnas situasjon, eller som en av jentene på ni år forklarte meg, var det ”sosialarbeidernes jobb å forsøke å finne ut av barnas problemer og skrive på pc”. Sosialarbeiderne opprettet en mappe for hvert av barna, og fylte ut et skjema om barnas bakgrunn hvor de registrerte opplysninger om hvor barna kom fra, hvem de bodde sammen med, om de hadde søsken, hva foreldrene arbeidet med etc. Sosialarbeiderne tegnet et slektskapskart over barnas familieforhold, og samlet inn informasjon om barna fra andre instanser, blant annet fra legen ved senteret, tannlegen, familieforsvarerne og psykologen. Psykologen ved krisesenteret hadde ikke terapeutisk virke, men var ved senteret for å bidra til utredningen av barnas situasjon i spesielt kompliserte saker. Dersom barna trengte terapi, foregikk det utenfor krisesenteret. Mappene inneholdt i tillegg lærernes evalueringer av barnas ferdigheter. Sosialarbeiderne dro også på hjemmebesøk, for å gjøre en vurdering av barnas bosituasjon. Dersom barna ikke visste hvem foreldrene var, forsøkte de å spore opp foreldrene eller andre slektninger. Cirka to ganger i uken kom det en fotograf fra ICBF som tok bilder av de nye barna. Bildet ble lagt ved barnas mapper, i tillegg til at de ble brukt til å etterlyse slektninger på den nasjonale tv-kanalen (*Caracol*) dersom det var nødvendig.⁵⁰ Informasjonen som ble samlet inn fulgte barna i systemet, og dannet grunnlag for familieforsvarernes avgjørelser med hensyn til barnas fremtidige situasjon. I sin avhandling hevder Leifsen (2006) at sosialarbeid introduserte en empirisk tilnærming som førte til at sosialarbeiderne tok del i de involvertes liv og erfaringer. Med de profesjonelle sosialarbeiderne fulgte hjemmevisitter til fattige bydeler. Det ble etablert en ny ekspertpraksis som satte sosialarbeideren i direkte kontakt med barn under risiko og deres foreldre. Gjennom metoder som hjemmebesøk og intervjuer, og utarbeidelsen av sosialrapporten ble disse tilfellene systematisk dokumentert. Bestemte erfaringer, møter og samtaler ble til offentlig kunnskap som dannet bakgrunn for sosialarbeidernes handlinger (Leifsen, 2006:

---

⁴⁹ Sosialarbeiderne ved krisesenteret var kvinner, og det er derfor skrevet i hunkjønn på spansk.

⁵⁰ Under disse innslagene ble ICBF sangen spilt.

195). Ved krisesenteret var sosialarbeidernes kontakt med barna svært begrenset. En av lærerne kommenterte at han syntes sosialarbeiderne tilbrakte altfor lite tid med barna, da det var sjelden de deltok i aktiviteter med dem. Sosialarbeidernes kontakt med barna bestod som oftest av korte samtaler på kontoret deres, vanligvis med andre tilstede, da de var tre sosialarbeidere som delte kontor. En av familieforsvarerne tok også opp dette, men han begrunnet det med at det var tre sosialarbeidere og mellom 150 til 200 barn, og han mente det var altfor få sosialarbeidere og familieforsvarere i forhold til antall barn ved krisesenteret. Dette gjaldt ikke bare for senteret hvor jeg arbeidet, men også for andre krisesentere og institusjoner generelt i Colombia.

I mange tilfeller var det opp til sosialarbeiderne og familieforsvarerne å tolke vide begreper. "Barn under risiko" var et slikt begrep. Dette er et begrep som går igjen i de colombianske lovene, men som ikke har blitt definert. Selv om ICBF hadde reguleringer som sosialarbeiderne og familieforsvarerne måtte forholde seg til, var det opptil disse å tolke slike begreper og ta en avgjørelse på når det var nødvendig å gripe inn. Don Handelman (1987) som har undersøkt barneomsorgssaker i St. Johns i Newfoundland, Canada, hevder tilfeller preget av usikkerhet i stor grad baserer seg på psykologisk tenkning. Slik tenkning legger mindre vekt på foreldrenes oppførsel overfor barna, og fokuserer i stedet på deres antatte intensjoner og motivasjoner. For å kunne fastslå hva som har skjedd, hvorfor og hva som kan skje i fremtiden, støtter barnevelferdsarbeiderne seg på oppfattelser av mentaliteten til omsorgspersonen som man antar har forsømt sin plikt (Handelman, 1987: 359). Videre hevder Handelman at arbeidet med å identifisere, evaluere og håndtere situasjonen utføres av byråkratiske organisasjoner, og denne konteksten har preget barnevelferdsarbeidernes oppfatninger og prosedyrer. Byråkratier er utstyrt med eksplisitte lover og regler for å ta rasjonelle avgjørelser, likevel kan ikke anvendelsen av lovene foregå uten tolkning. Denne tolkningen er ofte taus og sett på som "sunn fornuft", men sosialarbeiderne er ikke objektive redskaper for å avsløre "fakta" i tilfeller hvor de mistenker at foreldrene ikke er i stand til å ta vare på barna (Handelman, 1987). I likhet med sosialarbeiderne i Canada, var sosialarbeiderne i Colombia utstyrt

---

med byråkratiske lover og regler for å ta avgjørelser i slike saker. Selv om de hadde bestemte retningslinjer å forholde seg til, var det opptil dem å fortolke udefinerte begreper i loven. Ofte var det kompliserte saker uten ”fasitsvar”, og hver sak var individuell. Det var ikke bare den byråkratiske konteksten som påvirket deres avgjørelser, da det var vanskelig å være objektiv i følelsemessig engasjerende saker. En av familieforsvarerne jeg snakket med fortalte at selv om han måtte distansere seg for å være i stand til å ta objektive avgjørelser var det vanskelig å holde seg følelsesmessig nøytral.

Barnas alternativer etter krisesenteret

Et av ICBF sine mål, og krisesenterets, var å styrke familien slik at barna kunne gjenforenes med foreldrene. Likevel ble bare rundt halvparten av barna sendt hjem igjen eller til andre slektninger, mens resten ble sendt på institusjon. Både direktøren og lærerne kommenterte at mange av barna som ble sendt hjem, ofte kom tilbake til senteret. Dette støttes av mine observasjoner, hvor det var flere av barna som hadde vært ved senteret både en og to ganger tidligere. En av familieforsvarerne fortalte at det kun var to tilfeller hvor barna ikke fikk lov til å komme tilbake til familien. Dette gjaldt tilfeller av grov mishandling og/eller seksuelt misbruk, hvor overgriperen fortsatt bodde sammen med barna. Dersom det for eksempel var stefaren som hadde misbrukt barna, krevde familieforsvareren at moren flyttet fra han før barna kunne få komme hjem. Var det andre årsaker til at barna hadde kommet til krisesenteret kunne familieforsvareren kreve at foreldrene måtte gjennomføre foreldrekurs ved ICBF, og noen ganger gå til familierådgivning med barna. I økonomiske saker ble det forventet at foreldrene bedret familiens økonomiske situasjon, og noen ganger flyttet, dersom sosialarbeiderne mente at bostedet deres ikke var egnet for familien. I de tilfellene hvor barna fikk komme hjem igjen, måtte foreldrene møte til oppfølgingssamtaler med sosialarbeiderne. Handelman

(1987: 365) har påpekt hvordan sosialarbeidere både har en straffende - og en rehabiliterende rolle overfor foreldrene. Dette gjaldt også for familieforsvarerne og sosialarbeiderne ved krisesenteret. De hadde en straffende rolle ved at de kunne ta barna fra foreldrene, samtidig som de stilte krav til foreldrene og bestemte hvilke tiltak de måtte gjennomføre for å beholde omsorgen for barna.

Foreldrenes innstilling til samarbeid med teamene var også av betydning for avgjørelsen med hensyn til barnas fremtid. I mai kom det to brødre på 8 og 6 år til krisesenteret. Da de hadde vært ved senteret i cirka to uker, dro en av sosialarbeiderne på hjemmebesøk til barna. Den eldste av brødrene fikk være med, mens den yngste måtte være igjen på senteret da de mente det ville være opprivende for han å se moren igjen. Etter hjemmebesøket ble det blant lærerne snakket om at moren hadde kommet med trusler mot sosialarbeiderne. Foreldrene hadde tidligere fått lov til å besøke barna, men etter denne hendelsen ble autorisasjonen inndratt. Da foreldrene manglet fødselspapirer på barna, tok sosialarbeideren med seg guttene for å møte foreldrene på det offentlige kontoret hvor de ordnet slike ting. Mens sosialarbeideren og brødrene ventet på foreldrene, dukket de plutselig opp bakfra, rev med seg begge barna, og løp ut i en ventende taxi. Etter dette snakket lærerne om at foreldrenes oppførsel bekreftet deres manglende omsorgsevner for barna, og at det var lite sannsynlig at guttene fikk komme hjem igjen (hvis de kom tilbake til krisesenteret). Handelman (1987) har hevdet at dersom foreldrene motsetter seg å samarbeide med sosialarbeiderne blir dette tolket som at antagelsen om omsorgssvikt har noe for seg, slik som dette eksempelet viser. Ideen om samarbeid bidrar til å synliggjøre myndighetenes autoritet og overordnede rang, representert ved personene som behandler saken. Foreldrene må underordne seg denne autoriteten, og det etableres en korrekt orden i hierarkiet, i forholdet mellom stat og borger (Handelman, 1987: 366-367). Når foreldrene ikke samarbeidet med sosialarbeiderne skyldtes det ofte en manglende forståelse for hvordan byråkratiske systemer fungerer. Læreren for skolegruppen fortalte meg senere at foreldrene antageligvis hadde handlet som de gjorde, fordi de ikke hadde forstått situasjonen.

Foreldre som tidligere ikke hadde vært i kontakt med byråkratiet, reagerte ofte på ”feil” måte når barna deres ble involvert i det offentlige systemet. For eksempel hendte det foreldre kom utenfor grønn sone og ropte skjellsord til lærerne. Dette førte til at foreldrene ble oppfattet som lite samarbeidsvillige, noe som påvirket sosialarbeidernes utredninger, og i noen tilfeller forverret det barnas sak og førte til at de ikke fikk komme hjem.

Det var ofte stor usikkerhet blant barna om de ville bli sendt på institusjon eller få komme hjem. Denne usikkerheten ble ytterligere forsterket ved at barna ofte fikk kontrabeskjeder. En dag var det kommet en ny gutt, Mauricio (10 år), i løpet av natten. Mauricio, noen av de andre barna og jeg satt på gresset og snakket sammen. Han fortalte oss at han kjente læreren og noen av de andre ansatte fra før, da han var på krisesenteret for tredje gang. Den første gangen kom han til krisesenteret fordi stefaren hadde slått han. Han fortalte at stefaren ikke likte han og de av søsknene hans som ikke var stefarens biologiske barn. To av de eldre søsknene hans bodde hos en tante, men hun hadde i tillegg egne barn og kunne derfor ikke ta i mot flere. Etter en tid var han blitt sendt hjem, men ettersom forholdene i hjemmet ikke var forandret kom han tilbake til krisesenteret for andre gang, og ble deretter sendt på institusjon. Der ble han forespurt om han ønsket å bli adoptert av et canadisk par. De hadde snakket sammen på telefon, og Mauricio ville bli adoptert, da han gjerne ville lære engelsk, samt få en utdanning. Mauricio mistrivdes på institusjonen, og rømte derfra. Etter å ha oppholdt seg en tid på gaten, ble han pågrepet av politiet og brakt tilbake til krisesenteret for tredje gang. Han håpet krisesenteret kontaktet institusjonen han hadde vært ved, og at det ville ordne seg med adopsjonen. Ettersom dagene gikk snakket jeg flere ganger med Mauricio, og han gikk stadig og ventet. Etter cirka to uker kom tanten og tok han med seg, da han likevel skulle få bo hos henne. Det er fortsatt uklart for meg hvorfor ikke adopsjonen ble fullført, og Mauricio kunne heller ikke gi noen forklaring på hvorfor han nå fikk bo hos tanten. Eksempelet viser hvordan det ble skapt forventninger for barna, som ikke ble fulgt opp. Det var også andre tilfeller hvor det først ble gitt en beskjed, som senere ble omgjort. Det

var fire søstre ved senteret som hadde fått beskjed om at de ville bli sendt hjem. Selv om de ikke helt visste når, gledet de seg til å få komme hjem. En dag kom den eldste jenta gråtende tilbake fra kontorene. Da læreren spurte hva som var galt fortalte hun at de ikke fikk lov til å komme hjem likevel. En av sosialarbeiderne var reist på hjemmebesøk til foreldrene tidligere på dagen, og da foreldrene var påvirket av alkohol ble det gjort om på avgjørelsen. Søstrene tok det svært tungt. Da jeg reiste fra krisesenteret, var de fortsatt usikre på sin videre situasjon. Den første beskjeden hadde skapt forventninger, og selv om det var en årsak til omgjørelsen, ble søstrene svært skuffet. Barna ble forvirret av kontrabeskjeder og det skapte usikkerhet med hensyn til fremtiden deres.

Det var forskjellige oppfatninger blant barna om hvor og hvem de ønsket å bo sammen med. Det kunne virke som om dette til en viss grad hang sammen med barnas alder. For mange av de yngre barna på skolegruppen i alderen 6-9 år, var det utenkelig å skulle bo med andre slektninger, sendes på institusjon eller adopteres bort. Uansett forhold til foreldrene, eller årsaken til at de var kommet til senteret, var det for mange av dem et sterkt ønske om å få komme hjem, og det verste som kunne skje var å bli atskilt fra foreldrene, særlig moren. Når det gjaldt de litt eldre barna på skolegruppen, var det mer delte meninger. Mens noen ønsket å få komme hjem igjen, var det andre som ønsket seg en ny familie. For eksempel var Mauricio positiv til adopsjon, da han så det som en mulighet til å få en ny familie som var glad i han, muligheten til å bo i et annet land, samt utdanning. En annen viktig årsak til at mange av barna ønsket å bli adoptert hadde å gjøre med drømmen om den "ideelle" familie, med foreldre som var glade i dem, og søsken som de kom overens med. Salomon på 12 år fortalte ofte at han ønsket å bli adoptert, og at han hadde gitt uttrykk for dette til sosialarbeiderne. Han ønsket seg en familie, med en mor og far som var glade i han, og aller helst ville han ha yngre søsken som han kunne leke med og ta seg av. Moren hans hadde stiftet ny familie et stykke fra Bogotá, og hun hadde brutt kontakten med Salomon og faren. Faren hadde giftet seg på nytt og fått barn med den nye konen, og Salomon var heller ikke ønsket hos dem. Det var flere av de eldre barna som hadde lignende erfaringer og som derfor ønsket seg en ny

---

familie. Det var sjelden situasjonen i hjemmet endret seg på lengre sikt, og barna hadde ofte sirkulert mellom familie, gata og offentlige institusjoner. I mange tilfeller følte de at familien hadde sviktet dem opptil flere ganger, og ønsket derfor ikke å bo sammen med dem. Særlig blant barna på den eldste gruppen kom det tydelig fram at flere av barna hadde gitt opp foreldrene sine. Mange ønsket å bli adoptert, men det var også noen som ønsket å få komme på institusjon, og som så dette som en løsning. En av årsakene til at de ønsket å få komme på institusjon, hadde å gjøre med mulighetene for skolegang og utdanning. Barna ønsket å lære, men de fikk stadig avbrutt skolegangen på grunn av problemer i hjemmet og opphold på ulike krisesentre og institusjoner. Sosialarbeiderne og familieforsvarerne forsøkte å ta hensyn til barnas ønsker, men de var avhengig av andre for å kunne oppfylle dem. Når det gjaldt adopsjon var det ofte eldre barn som ønsket å bli adoptert, mens familiene som ønsket å adoptere helst ville ha yngre barn. Det var derfor vanskelig å skaffe adoptivfamilier til barna.⁵¹

Oppsummering

De colombianske myndighetenes intensjoner er velmenende, og de forsøker å gjøre noe med problemene. Myndighetene er oppdatert på hva som skjer i det internasjonale miljøet, vedrørende barn og deres rettigheter. De har lyktes med å implementere FNs Barnekonvensjon i lovverket ”Barn og Unges Lovsamling”, og de har et ønske om å oppfylle kravene, men har vanskeligheter med å gjennomføre målene de har satt seg i praksis. Myndighetene, gjennom ICBF, forsøker å bedre barnas levekår, men deres programmer kommer til kort, da det ikke blir gjort nok for å bedre de underliggende årsakene, som for eksempel fattigdom. Utredningen av barnas situasjon er preget av sak-

---

⁵¹ Jeg har tidligere sett på hvorfor det var vanskelig å skaffe fosterfamilier til de eldre barna (se side 62). Dette gjaldt også adoptivfamilier.

til-sak analyser uten å ta hensyn til den større konteksten. Teamene involvert i omsorgssaker har ansvar for å tolke uklare begreper i loven som "Barn under risiko". Barna som kom til krisesenteret tilhørte denne kategorien, og i det neste kapittelet vil jeg se nærmere på hva dette innebærer.

Colombianske myndigheters tolkning av "Barn under risiko"

*Å leke og synge
at dere lærer meg å være fri og forteller meg sannheten
Å leke og synge
at dere hører på meg når jeg snakker og
ikke får meg til å gråte*

(Vers 3, ICBF sangen "Jeg ønsker")

I dette kapittelet vil jeg se nærmere på de ulike årsakene til at barna kom til krisesenteret og hvordan de kom i kontakt med myndighetene. Basert på mine observasjoner hadde majoriteten av barna på krisesenteret identifiserbare foreldre, og kontakt med et eller flere familiemedlemmer. Det er derfor viktig å poengtere at flesteparten av barna ikke var forlatt av foreldrene, men kom til krisesenteret på grunn av myndighetenes inngripen. Myndighetene så det som sitt ansvar å gripe inn i situasjoner hvor barnas rettigheter, ifølge loven, ikke ble ivaretatt.⁵² Selv om bakgrunnen for de ulike formene for omsorgssvikt er komplekse, noe jeg vil komme inn på i dette kapittelet, er fattigdom relatert til flere. Fattigdom i seg selv er ikke grunnen, men den er svært ofte en medvirkende faktor.

Nesten hver dag kom det nye barn til krisesenteret. Ofte kom det flere barn i helgene, og i følge direktøren kom det flest barn til krisesenteret i forbindelse med ferier, høytider og offentlige fridager. Dette mente direktøren hadde en sammenheng med økt alkohol og narkotikabruk i forbindelse med fridager, noe som igjen førte til husbråk og konflikter i

---

⁵² "Situaciones de vulneración de derechos". <http://www.bienestar.gov.co/espanol/accionesint.asp#1>. 24.09.2006

hjemmet. Mange av foreldrene hadde rusproblemer til daglig, og det ble ofte forverret i slike perioder.

Hvordan barna kom til krisesenteret

Mange av barna som kom til krisesenteret var blitt pågrepet av politiet på gaten. De fleste av barna hadde rømt hjemmefra på grunn av problemer. Jeg kommer nærmere inn på dette under kapittelet ”Gatebarn”. For å fange opp barn på gaten arrangerte politiet ulike aksjoner. En kveld fikk jeg muligheten til å være med *Policía Menores* (politienheten som arbeider med mindreårige) under en slik aksjon. Målet med aksjonen var å fange opp mindreårige jenter på gaten, involvert i seksuelle aktiviteter. Med på aksjonen var det rundt 25 politimenn og kvinner, i tillegg til fagpersoner fra andre organer. Det var blant annet med en tannlege, som kunne angi barnas alder ut i fra tennene, i tillegg til en psykolog som arbeidet med barn som var seksuelt utnyttet. Før aksjonen var det et møte hvor alle deltok, og det ble bestemt hvordan de skulle gå frem, og i hvilke områder det var størst sannsynlighet for å treffe målgruppen for aksjonen. Det første området lå ikke langt fra krisesenteret hvor jeg arbeidet. Bevæpnet med køller og skytevåpen omringet politimennene og -kvinnene området, og pågrep 7-8 jenter og to gutter i tenårene. Jentene var synlig påvirket av narkotika, og en av dem hadde en kniv hun truet en av politikvinnene med. Vi stoppet også et annet sted, før de tok med seg ungdommene tilbake til politistasjonen for å undersøke identiteten deres, og avgjøre hva som skulle skje videre med dem. Noen fra gruppen fortsatte til to av byens mest kjente bordeller, hvor de undersøkte alder og identitet til jentene som arbeidet der, før aksjonen ble avsluttet.⁵³

---

⁵³ Politiet kontrollerte jentenes identitetskort (*cedula*). Dersom en ikke kan fremvise legitimasjon på oppfordring fra politiet, risikerer en å bli arrestert, det er derfor vanlig å gå med identitetskort i Colombia.

I begynnelsen av feltarbeidet var de fleste av barna ved krisesenteret der på grunn av fysisk mishandling, senere var hovedårsaken seksuelt misbruk. Lærerne hadde ingen sikker forklaring på hvorfor dette endret seg, men det ble snakket om at ICBF og politiet utførte aksjoner for å fange opp barn som lever under spesielt vanskelige forhold, og hvor de i perioder fokuserte på spesielle grupper. Dette er et eksempel på ”governmentality”. Hvilke grupper myndighetene velger å fokusere på vil påvirke hvem som får hjelp, og slik kan myndighetene direkte bestemme hvilke grupper de ønsker å hjelpe.

Barna som ble pågrepet på gaten av politiet ble tatt med mot sin vilje. Mange av barna fryktet politiet. På grunn av sine metoder, hadde politiet generelt sett et dårlig rykte blant befolkningen. Dette førte til at andre frivillige organisasjoner som arbeidet med barn i gaten ikke ønsket å samarbeide med dem. En av de frivillige i Røde Kors uttalte at det ville ha en negativ innvirkning på arbeidet deres dersom de samarbeidet med politiet. Blant annet hevdet hun at de ville miste barnas fortrolighet. Politiet ønsket å rette opp befolkningens oppfatninger om dem. De hadde ansatt flere kvinnelige politifolk i *Policía Menores* enn det vanlige politiet, da de mente kvinner var flinkere til å håndtere barna og mer hensynsfulle enn menn. Politiet deltok også på aktiviteter ved krisesenteret, for at barna skulle få et bedre forhold til dem.

Det var ikke uvanlig at naboer eller familiemedlemmer oppdaget misforhold i familien og meldte fra til myndighetene. Som oftest hadde problemene pågått over lang tid før det ble meldt i fra. Dette var tilfelle med en jente på 8 år som kom til krisesenteret sammen med sin yngre bror på fire. For en tid tilbake var faren blitt satt i fengsel, og moren hadde begynt å misbruke alkohol. Barna hadde gått uten mat og tilsyn i flere uker før en nabo meldte fra til politiet, som hentet barna og tok dem med til krisesenteret.

Mange av barna som kom til krisesenteret var blitt omplassert fra andre tilsvarende sentere. Noen ganger var de blitt flyttet av praktiske årsaker, for eksempel gjaldt det sykdom eller plassmangel ved et av de andre senterene. Det kunne også være at barnas familie bodde i nærheten av krisesenteret, og det ville da være enklere for foreldrene å besøke barna. Da en av lærerne, under en håndsopprekning, skulle undersøke hvordan barna i skolegruppen var kommet til krisesenteret, viste det seg at rundt halvparten av barna var brakt dit av politiet, mens resten kom fra andre sentere eller institusjoner under ICBF.

En sjelden gang ble det plassert barn på krisesenteret etter foreldrenes initiativ. Spesielt gjaldt det områder utenfor storbyene hvor geriljaen hadde kontrollen og ønsket å rekruttere unge gutter, eller hvor det var konflikter mellom familien og geriljaen. I et tilfelle ble en eldre gutt på 16 år plassert på senteret av moren. Han kom fra en liten landsby et stykke fra Bogotá, fra et område hvor geriljaen hadde kontrollen. På grunn av uoverensstemmelser mellom faren og geriljaen var både faren og den eldre broren drept, og geriljaen lette nå etter gutten. Moren valgte derfor å overlate sønnen til ICBF for beskyttelse.

Økonomiske vanskeligheter og fattigdom

En stor andel av Colombias befolkning lever under fattigdomsgrensen.⁵⁴ I bydelene (*los barrios*) sør i Bogotá bor det flere millioner fattige, og flesteparten av barna ved senteret kom fra disse områdene. De av foreldrene som hadde arbeid, hadde vanligvis liten eller ingen utdanning. Mange av foreldrene var fabrikkarbeidere, jobbet i butikk, som mekanikere, gateselgere eller var prostituerte. En del foreldre var uten arbeid, og noen mødre var hjemmeværende. Noen av familiene var i en midlertidig dårlig økonomisk periode, mens andre familier hadde mer langvarige økonomiske problemer. Det kunne skyldes arbeidsledighet over lang tid, sykdom, eller at en av foreldrene ble alene med ansvaret for barna.

I de fleste tilfellene var det mødre som ble alene omsorgen for barna. For å kunne forsørge seg selv og barna arbeidet mange av mødrene lange arbeidsdager, og/eller hadde flere jobber. De var derfor borte fra barna i mange timer av gangen,⁵⁵ og barna måtte klare seg selv mesteparten av tiden. En av de eldre jentene i 14-årsalderen, var kommet til senteret fordi hun var mye alene hjemme. Hun bodde alene med moren, som arbeidet opptil 15 timer om dagen for å klare å forsørge seg selv og datteren. Datteren mente at selv om hun var mye alene, så klarte hun seg godt på egenhånd, og hvis det var noe hun trengte hjelp til kunne hun henvende seg til naboene eller noen av slektningene som bodde i nærheten. Dette var ofte et dilemma for mødrene som forsørget seg selv og barna sine. En sjelden gang var det også fedre som ble alene igjen med omsorgen for barna. Da jeg kom til krisesenteret var det en søskenflokk på åtte som var kommet dit på grunn av økonomiske problemer. De hadde tidligere bodd hjemme hos moren og faren, men en

---

⁵⁴ I 2005 ble det anslått at cirka 49 % av befolkningen levde under fattigdomsgrensen. <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/co.html> 01.10.2006

⁵⁵ I Colombia er det vanlig med 10-timers arbeidsdag, fem dager i uken. Mange av mødrene hadde lengre arbeidsdager enn normalt, i tillegg til lang reisevei.

dag forsvant moren, og faren ble alene med omsorgen for barna. Faren arbeidet som bilmekaniker og klarte ikke å forsørge familien på sin inntekt.

Som oftest førte dårlig økonomi til at familien bodde trangt. Barna delte ofte rom med foreldrene og flere søsken. På bakgrunn av sosialarbeidernes hjemmebesøk ble barnas bosituasjon vurdert. Dette gjelder også i andre land, som Venezuela hvor Márquez (1999) har gjort feltarbeid. Hun skriver at når en ung person kommer til et senter - lignende det jeg arbeidet ved, gjennomfører teamene ved senteret en studie av den personens omgivelser og familie. I mange tilfeller konkluderte de med at hjemmet var for lite i forhold til antall familiemedlemmer. Ifølge Márquez antar teamet at "umoralshet", i betydningen av at de handler mot normene i samfunnet om "god" oppførsel, og kriminalitet blir en vanlig levevei under slike omstendigheter (Márquez, 1999:92). Denne oppfatningen ble delt av de ansatte ved krisesenteret og blant de øvre samfunnslag. Trange boforhold signaliserer flere negative sider. Lærerne kommenterte at barna og foreldrene ikke fikk noe privatliv når hele familien delte rom, og flere delte samme seng. Barna fikk heller ikke ro til å gjøre lekser. Det er ikke boforholdene i seg selv som er avgjørende, men de gjenspeiler familiens generelle økonomiske situasjon. Å bo trangt blir synonymt med å være fattig.

Foreldre og steforeldre forventet at barna, når de var kommet i en viss alder, bidro til å skaffe familien inntekter. På bakgrunn av sine studier fra favelaen i Brasil har Donna Goldstein (1998: 393) hevdet at barna er viktige for husholdets økonomi, ved at de bidrar til familiens inntekter med å tigge, passe biler etc. Barna blir sett på som en ressurs, ved at de bidrar til familiens inntekter. Dette er også tilfelle i Colombia. Det mest vanlige var at barna bidro ved å tigge. En av lærerne fortalte at han ofte hadde sett flere av barna fra krisesenteret som tigget penger i sentrum (se nedenfor).

Gatebarn ("*Niños de la calle*")

Innen antropologien har det vært en diskusjon rundt begrepet "gatebarn". Ifølge Tobias Hecht (2000: 147) er ikke dette et nytt begrep, men har blant annet blitt brukt i litteratur fra 1800-tallet. Dette støttes av Tyler et al. (1992) som refererer til Mark Twains "The Adventures of Huckleberry Finn" utgitt i 1885. Huckleberry Finn er historien om gutten som først ble tatt hånd om av en eldre enke, deretter lokket med av faren til hans gjemmested ved Mississippi. Faren var en fordrunken loffer, og Huckleberry Finn gikk lei og rømte. Mens han er på rømmen møter han på enkens tjener som har stukket av, og sammen seiler de nedover Mississippi på en "eventyrlig flåteferd" (Evensberget, 2000: 180). Som barn har Huckleberry Finn blitt et symbol på "boyhood, integrity, and rugged individualism" (Tyler et al., 1992: 200). Ifølge Judith Ennew (1994: 410) har dette vært med på å skape et romantisk bilde av gatebarn som har eksistert over lengre tid.⁵⁶

Veale et al. (2000: 132) hevder at begrepet gatebarn ble tatt i bruk av UNICEF og andre internasjonale organisasjoner i kjølvannet av FNs barneår i 1979 som et forsøk på å utvikle et begrep fritt for negative assosiasjoner om barn i gatemiljøet, men som har blitt belastet med følelsesbetonte og moralske konnotasjoner. Ifølge Hecht (2000: 155) har kritikken mot begrepet gått ut på at barna har blitt fremstilt som en homogen gruppe, mens det i virkeligheten er mer nyansert. Gaten er et sted hvor barna utfører spesielle aktiviteter, som å arbeide, leke eller sove, det er ikke essensen av deres karakter. Han stiller spørsmål ved hvor ofte et barn må sove i gaten for å kunne kalles et gatebarn (Hecht, 2000: 151). Dette støttes av Veale et al. (2000: 141) som hevder at familien og gaten ikke er dikotomier, da barna er aktive og beveger seg i flere kontekster. Den ene utelukker derfor ikke den andre, og de fleste av barna opprettholder kontakten med

---

⁵⁶ Fra nordisk litteratur har vi historien om Rasmus på Loffen, utgitt i 1956, av Astrid Lindgren. Rasmus er en barnehjemsgutt som rømmer for å lete etter noen som vil være foreldrene hans. Han slår seg sammen med en snill landstryker og de opplever mange spennende hendelser sammen (Evensberget, 2000: 344).

familien. Dette gjaldt også for barna ved krisesenteret. Selv om de oppholdt seg mye i gaten, hadde de fortsatt kontakt med familien og vendte av og til hjem.

Lærerne, de øvrige ansatte ved krisesenteret og politiet refererte ofte til barna som ”*niños de la calle*” (gatebarn). Det var sjelden jeg hørte barna bruke uttrykket om seg selv eller andre. En gang hørte jeg barna bruke begrepet ”*niño de la calle*” (gategutt) om en av guttene. Det var en gutt på rundt 6 år, som fortalte at han bodde på gaten og ikke hadde familie. Et par dager senere viste det seg at han likevel hadde familie, og de andre barna sluttet å kalle han ”gategutt”. Når lærerne kalte barna for ”*niños de la calle*” foran barna, protesterte de ikke, og når de ba borbønn før maten takket de Gud for at han sørget for mat til ”gatebarna”. Ennew (1995: 211) har hevdet at mange barn avviser gatebarnsbegrepet,⁵⁷ fordi det har negative konnotasjoner. Barna ved krisesenteret ble ikke fornærmet dersom de ble kalt for gatebarn. Da de ikke så på seg selv som gatebarn, var dette noe som angikk andre. Selv om de oppholdt seg mye på gaten hadde de familie. Hecht (2000) sin studie blant barn i favelaen i Brasil belyser mine observasjoner. Ifølge Hecht skiller barna selv mellom gatebarn og andre barn på grunnlag av kontakten med en morsfigur. Da han spurte barna om forskjellen mellom hjemmet og gaten, innebar det for barna fysiske områder som inneholdt begrensede betydninger. Det å være hjemme innebar å ha kontakt med en morsfigur (Hecht, 2000: 153). Dette forklarer hvorfor barna ved krisesenteret ikke så på seg selv som gatebarn.

At det ikke er noen klar definisjon av gatebarn, gjør det vanskelig å fastslå nøyaktig hvor mange barn dette gjelder. Antall gatebarn anslått i Colombia har variert. UNICEF anslo at det i 1985 var 130 000 gatebarn i hele Colombia (Aptekar, 1994: 196). Røde Kors⁵⁸

---

⁵⁷ Se også Tyler et al. (1992: 206). De viser til en nyere studie fra Brazil, utført av de Oliviera (1989), som viste at 80 prosent av gatebarna uttalte at de ikke likte å bli kalt for ”gatebarn”.

⁵⁸ Dette tallet er fra et informasjonsskriv jeg fikk fra Røde Kors i Bogotá om deres ”*Panica*” prosjekt. Tallene er fra Røde Kors sine arbeider de tre siste årene. Skrevet er oversatt i 2005 til engelsk ved SuzanneTreen.

---

har gjennom sitt arbeide med gatebarn anslått at det eksisterer rundt 1900 gatebarn i Bogotá. Ifølge Aptekar (1994) har tallene variert ettersom hvem som har blitt inkludert eller ekskludert. For eksempel inkluderte UNICEF i sine tall fra 1985 arbeidende barn. Disse har senere blitt ekskludert fra målingene (Aptekar, 1994: 196). Uansett antall, har myndighetene erkjent at det er et utbredt sosialt problem som de forsøker å håndtere. Nedenfor vil jeg se på hvorfor myndighetene ser dette som et problem og hvorfor noen barn blir gatebarn og andre ikke.

Ifølge Aptekar (1988) har gatebarn tatt seg visse rettigheter som bryter med definisjonen av barndom. Gatebarna har forlatt hjemmet for kortere eller lengre perioder, uten foreldrenes tillatelse. De vil ha rett til å bestemme over egen tid, skaffe penger og bruke dem på seg selv. På grunn av disse valgene har gatebarna kommet i konflikt med majoriteten av voksne, som ser det som sin rolle å kontrollere og kreve lydighet fra barna. De samme valgene har også satt barna i konflikt med staten, som skal sikre at barnas rettigheter blir ivaretatt (Aptekar, 1988: 202). Tilstedeværelsen av barn i gaten synliggjør at myndighetenes programmer ikke har oppnådd ønsket effekt. Det er en påminnelse om gapet mellom deres intensjoner og den faktiske situasjonen, når det gjelder velferdsprogrammer rettet mot barn.

Ennew (1995) hevder at frem til begynnelsen av det attende århundre tok familielivet større del i det offentlige. Gaten var et sted for handel, sosialt liv og hvor privatlivet ikke var begrenset til kjernefamilien og en spesiell huslig sfære. Ennew retter kritikk mot barnekonvensjonen som, basert på vestlige idéer om barndom, legger vekt på at barndom skal finne sted innen hjemmet, familien og den private sfæren. Sharon Stephens referer til barn som oppholder seg utenfor disse sfærene som "children out of place", noe som truer den etablerte sosiale orden (Stephens, 1995: 12). Denne oppfatningen deles av staten, politiet og de øvre samfunnslag. (Ennew, 1995: 201-202). Ansatte ved krisesenteret uttrykte at de var av samme mening.

Flesteparten av barna som kom til senteret oppholdt seg store deler av tiden i gaten, vanligvis på grunn av konflikter eller vold i hjemmet. En gutt på 13 år som kom til senteret, bodde sammen med moren, stefaren og to yngre søsken. Moren og stefaren drev et bakeri, hvor gutten arbeidet, men etter en tid ønsket han ikke lenger å arbeide for dem. Dette førte til at han kom i konflikt med moren og stefaren. Det endte med at han og stefaren sloss, deretter rømte han hjemmefra. To av søsknene hans bodde hos bestemoren, men hun kunne ikke ha flere boende hos seg, han endte derfor på gaten til han ble pågrepet av politiet. Lignende konflikter var ofte årsaken til at barna rømte hjemmefra. Márquez (1999) har hevdet at for mange av guttene hun kom i kontakt med startet gatelivet med at moren flyttet sammen med en annen mann enn guttenes biologiske fedre. Selv om moren ikke aktivt velger å overlate barnet til seg selv, velger hun passivt den nye mannen som hun tror vil forsørge henne (Márquez, 1999: 98). Dette belyser mine observasjoner.

Aptekar (1994) har hevdet majoriteten av gatebarn i Colombia er gutter. Dette stemmer med mine observasjoner, i forhold til kjønnsfordelingen av barna ved krisesenteret. Mens kjønnsfordelingen var relativt jevn på den minste gruppen, med barn i alderen 0 – 6 år, var det et flertall av gutter på skolegruppen. Ifølge Aptekar har jenter flere oppgaver i hjemmet, og de oppholder seg derfor mer innendørs (Aptekar, 1994: 198-199). Dette forklarer hvorfor det var flertall av gutter på skolegruppen. En av lærerne mente at gutter i 10 – 12 års alderen oftere kom i konflikt med foreldrene/stefedrene, mens jentene kommer i konflikt med foreldrene på et senere tidspunkt. I den eldste gruppen var det flertall av jenter. I tillegg til forklaringen over kan dette ha en sammenheng med at det var enklere for politiet å få tak i jenter i denne aldersgruppen enn gutter, da de eldre guttene var fysisk sterkere og lettere kunne unnsnippe politiet.

Ikke alle barna kunne forklare hvorfor de oppholdt seg på gaten. En jente på ni år, kom til krisesenteret for andre gang etter å ha blitt pågrepet av politiet. Da jeg spurte hvorfor hun var så mye på gaten, bare trakk hun på skuldrene og sa at hun ikke visste. Hun bodde sammen med moren på 28 år, og åtte søsken. Barna hadde forskjellige fedre som var lite involvert i barnas liv. En av lærerne fortalte at moren ikke hadde mishandlet barna eller vært voldelig. Jenta snakket lite om hjemmet og moren, men pratet en del om søsknene sine, som hun hadde et nært forhold til. Hun fortalte at hun lekte med venner og tigget penger når hun var ute. Selv om hun oppholdt seg mye på gaten, holdt hun fortsatt kontakten med moren. Ifølge Panter-Brick (2000: 17) forlater mange av barna hjemmet etter eget ønske, men fortsetter å beholde kontakten med familien. Hun mener man må rette oppmerksomheten mot konteksten rundt barnas valg om å forlate hjemmet. Veale et al. (2000: 140) mener man må se på hvordan barna oppfatter gaten sammenlignet med hjemmet. Mange av barna jeg kom i kontakt med hadde mødre som ikke maktet å følge opp barna. De ble derfor overlatt til seg selv mesteparten av tiden.

Mange av barna oppholder seg på gaten for å utføre økonomiske aktiviteter, som for eksempel tigging eller gatesalg. En jente på 8 år som var ved krisesenteret for andre gang, var kommet dit fordi hun tigget på gaten sammen med to yngre søsken. Barna bodde med moren, som ikke klarte å forsørge seg selv og barna, og barna bidro derfor til familiens inntekter ved å tigge. Hecht har hevdet at for de matrifokale urbane husholdene i favelaen er barna et uunnværlig produktivt element. Gaten er fundamental i deres økonomiske og sosiale liv, og den gir dem de ressursene husholdet trenger for å supplere morens inntekter og for å overleve (Hecht, 2000: 147). Videre hevder Hecht at gatebarna i Brasil så det som et svik mot deres rolle i det matrifokale husholdet dersom de velger et liv utelukkende på gaten (Hecht, 2000: 157). I motsetning til Hecht har Aptekar hevdet at den matrifokale familien oppfordrer til tidlig uavhengighet, ved å leve på gaten. Han mener det er ulik familiestruktur når det gjelder rike og fattige. Mens det blant de rike er fedrene som er overhodet i familien og en respektert autoritet, er det blant de fattige moren som er familiens senter og gutter blir i mindre grad oppdratt til å respektere

autoriteter og heller være selvstendige (Aptekar, 1994: 215). Mine observasjoner underbygger Hecht sin forklaring. Mange familier var avhengige av barnas ekstra inntekter, men de ønsket ikke at barna skulle bryte med familien av den grunn. Flere av barna jeg snakket med følte stor lojalitet overfor familien, og spesielt moren. I likhet med barna Hecht har observert, så mange av barna på det som et svik mot moren, og søsknene, dersom de valgte å forlate hjemmet for et liv på gaten. I de fleste tilfellene var det for barna en kombinasjon av økonomiske aktiviteter på gaten og å holde sammen med familien.

Foreldrenes mishandling av barna

Ettersom mange av barna ved krisesenteret var der på grunn av diagnostisert ”mishandling” (*maltrato*) vil jeg se nærmere på dette begrepet. Mishandling er et nokså vidt begrep som kan innebære psykisk eller fysisk mishandling, derfor undersøkte jeg hva noen av barna i alderen 7-10 år selv la i begrepet ”*maltrato*” (mishandling). De fleste svarte at det betydde å slå (*pegar*). Enkelte av barna mente at det også kunne bety andre ting, men de hadde vanskelig for å komme med konkrete eksempler på hva det da kunne være. Et par av jentene mente at det bare var mishandling dersom man ble slått mye – det vil si regelmessig, mens noen av de andre barna mente at det også var mishandling når man ble slått en gang i blant. En av jentene jeg snakket med om mishandling var kommet til krisesenteret fordi faren hadde oppdaget at hun og søsknene hadde sneket seg ut på natten. Da faren oppdaget dette, var han under påvirkning av alkohol og narkotika, og han reagerte med å slå alle barna. Naboene varslet politiet på grunn av husbråk, og jenta var blitt brakt til krisesenteret. Barna var litt uenige om dette var mishandling, siden det bare hadde skjedd en gang. Ifølge Jill Korbin (1998), som har sett på mishandling av barn i USA, er barnemishandling karakterisert av et gjentakende mønster av misbruk og forsømmelse, og det er sjelden et engangstilfelle (Korbin, 1998: 255). Basert på mine

---

erfaringer ved krisesenteret gjaldt dette også her. I de tilfellene hvor barna fikk komme hjem igjen til foreldrene, kom mange av dem tilbake til krisesenteret fordi mishandlingen vedvarte.

I mange tilfeller var barna blitt slått av moren, og de hadde ofte synlige blåmerker når de kom til senteret. Korbin hevder det eksisterer en antagelse om at alle mødre er gode mødre fordi det ligger i den menneskelige natur, selv når det finnes eksempler på det motsatte (Korbin, 1998: 259). Hun har undersøkt hva det innebærer å være en ”god mor” blant amerikanske kvinner som har mishandlet barna sine. Kvinnene Korbin studerte skilte mellom motiv og oppførsel til ”gode” og ”dårlige” mødre, hvor de så seg selv som gode mødre. De rasjonaliserte sin egen oppførsel ved å tro at de ikke hadde ment å skade barnet, men at det var skjedd en glipp, eller at de hadde mistet dømmekraften et øyeblikk. I deres syn var ”dårlige” mødre ikke glade i barna sine og de skadet dem med hensikt, mens ”gode” mødre derimot var glade i barna sine, selv om de gjorde noen feil av og til (Korbin, 1998: 260). Enkelte av mødrene jeg snakket med benektet at de hadde mishandlet barna, mens andre hevdet det var et engangstilfelle. De fortalte oss som arbeidet ved senteret hvor glade de var i barna sine, hvor mye de savnet dem og ønsket at de skulle få komme hjem.

Også barna rasjonaliserte mishandlingen. Noen mente det ikke var mishandling å bli slått når det var grunn til det. En av jentene på 10 år sa at når hun ikke gjorde som moren ba henne om, og moren slo henne, så hadde moren grunn til det. Ved et tilfelle kom to søsken på 8 og 11 år til krisesenteret på grunn av morens mishandling. Søsknene hadde en yngre bror, som ikke var blitt slått og som fortsatt bodde hjemme hos foreldrene. Basert på observasjon og samtaler med informantene, forklarer Goldstein (1998) dette med at barna var blitt voksne nok til at foreldrene forventet en viss oppførsel. Når barnas oppførsel brøt med denne forventningen, tydde foreldrene til fysiske former for avstraffelse (Goldstein, 1998: 407). Barna i skolegruppen var klar over hva som var

forventet av dem, og når de handlet mot dette, ”fortjente” de straffen. Barnas rasjonalisering av morens handlinger har også en sammenheng med morens sentrale rolle i barnas liv, som vist i kapittel tre, og som jeg kommer tilbake til i siste kapittel.

Barnas syn på mishandling kan forklares med at det var et utbredt problem. Mange av barna ble slått regelmessig, foreldrene deres var blitt slått regelmessig av sine foreldre, de hadde venner som opplevde det samme, og det ble derfor en del av hverdagen til mange av barna. Ifølge Korbin (1998: 270) får foreldrene støtte i at de ikke er dårlige foreldre, men handler på samme måte som alle rundt dem. Dette støttes av barnas reaksjon da en av jentene spurte om jeg noen gang var blitt slått. Da jeg svarte at det aldri hadde skjedd, ble de veldig overrasket. Alle barna som var tilstede på dette tidspunktet hadde blitt slått minst en gang av en av foreldrene, eller steforeldrene. Barna var derimot veldig oppmerksomme på at lærerne ikke hadde lov til å avstraffe dem fysisk, og det hendte barna beskyldte lærerne for mishandling (*maltrato*), selv om det aldri var tilfelle mens jeg var tilstede. Dersom et av barna ikke hørte etter ble de irettesatt ved at en av lærerne tok han eller henne i armen og ba dem stille seg i det ene hjørnet av klasserommet. I de fleste tilfellene hvor enkelte av barna slo seg vrang var det noen av de eldre barna som ordnet opp.

En av familieforsvarerne som arbeidet ved krisesenteret fortalte at han hadde vokst opp med en far som slo. Han forklarte at det var en del av machokulturen i Colombia som hadde vært veldig vanlig og akseptert tidligere. Han mente at det ble en del av kulturen, og at de som ble slått som barn ofte slo sine barn igjen. Ifølge Korbin har forklaringen med overføringen av voldelige foreldre fra en generasjon til en annen blitt kritisert fordi det ikke er en uforanderlig syklus. Barnemishandling over flere generasjoner har likevel vært en viktig faktor i å forklare årsaken til fenomenet (Korbin, 1998: 257).

Ifølge familieforsvareren hadde mishandling av barn tidligere vært vanlig blant alle samfunnslag mens det i dag er mest utbredt blant den fattige delen av befolkningen. De øvre samfunnslagene er mer oppdatert på hva som skjer i det internasjonale miljøet og påvirkes av globale idéer, slik som FNs Barnekonvensjon (se forrige kapittel). Slike endringer i holdninger viser at globale idéer har en effekt. Staten og de øvre samfunnslagene ser mishandling av barn som et problem, hvor deres oppgave er å endre dette, blant annet ved å opprette institusjoner som kan ta vare på barna.

Som nevnt tidligere kom flesteparten av de barna jeg kom i kontakt med fra fattige familier, hvor mishandling fortsatt var utbredt. Ifølge Goldstein (1998) er det en form for overlevelsesstrategi blant fattige som fører til slike harde former for disiplin og avstraffelse. En viktig motivasjon for den harde formen for avstraffelse er troen på at det vil holde barna på plass, ute av fengsel og i live (Goldstein, 1998: 411). Det colombianske samfunnet er kjent for å være voldelig, og problemer med vold er et stort problem i de fattige bydelene (*los barrios*). Blant annet gjaldt det rekrutteringer til geriljaen, kriminelle gjenger og kidnapping av barn. I sammenheng med slike problemer blir det å slå barna for å oppnå lydighet sett på som en oppdragende faktor.

Ofte var det steforeldre – vanligvis en stefar (*padraastro*), som mishandlet barna. Mens jeg var ved krisesenteret kom det tre brødre i alderen 6 til 11 år. De bodde sammen med moren, stefaren og to yngre søsken, som var stefarens biologiske barn. Stefaren hadde mishandlet alle tre brødrene som ikke var hans biologiske sønner, men aldri sine egne biologiske barn. Mishandling av stebarn er relatert til ansvaret med å forsørge en annen manns barn. Ifølge Leifsen (2006: 95) er det en påminnelse om kvinnes tidligere seksuelle forhold som ofte fører til frustrasjoner som går utover barna.

Seksuelt misbruk av barn

Ifølge Jean La Fontaine (1990) som har studert seksuelt misbruk av barn i England, eksisterer det forskjellige meninger om hva seksuelt misbruk⁵⁹ av barn inkluderer. For enkelte betyr det en spesiell type berøring mellom voksne og barn, mens det for andre innebærer samleie (La Fontaine: 1990: 81). For barna som kom til krisesenteret gjaldt dette den siste formen, og i de fleste tilfellene hadde misbruket foregått over tid. Seksuelt misbruk (*abuso sexual*) var en av hovedårsakene til at mange av barna kom til krisesenteret. I juni var cirka 25 av 70 barn i alderen 6-12 år seksuelt misbrukt. I de fleste tilfellene gjaldt det jenter som var kommet i begynnelsen av tenårene, men det gjaldt også yngre jenter helt ned i 6-7 års alderen (muligens også yngre) og gutter. Det hendte at de var voldtatt av en de ikke kjente eller som de ikke var i familie med, men som oftest var barna blitt misbrukt av fedrene eller stefedrene. Dette stemmer med La Fontaine sine observasjoner av seksuelt misbruk av barn i England. Hun hevder at flere barn er misbrukt i sitt eget hjem enn utenfor, på tross av at det er vanlig å anta at farene truer barnet utenfor hjemmet, og utenfor familien (La Fontaine, 1990: 109). I hennes undersøkelse var 4 av 5 barn misbrukt av medlemmer i husholdet (La Fontaine, 1990: 112). Det vanligste var at barna var blitt misbrukt av faren, stefaren og/eller en bror. Det at de lever under samme tak gjør at barna er tilgjengelige (La Fontaine, 1990: 150). De tilfellene jeg fikk kjennskap til ved krisesenteret gjaldt ikke misbruk blant søsken, men det betyr ikke at dette ikke forekom. Fordi seksuelt misbruk var et sensitivt tema, tok jeg ikke opp dette med foreldrene. Det er vanskelig å si noe om årsakene ut i fra min informasjon, jeg har derfor basert meg på La Fontaine sin analyse, som jeg mener er relevant.

---

⁵⁹ Seksuelt misbruk betyr her det samme som overgrep.

I noen tilfeller førte misbruket til at jentene ble gravide. En jente på den eldste gruppen som kom til krisesenteret hadde en baby på ett år. Jenta var blitt misbrukt av faren, og det var også han som var faren til babyen. Mens hun var gravid hadde jenta rømt fra faren, og bodd to måneder på gaten, noe som hadde påført babyen skader. Faren var nå satt i fengsel, men hun fryktet at han ville slippe ut igjen om ikke så lenge. Hun var redd faren ville oppsøke henne og fortsette misbruket når han kom ut. Det var også mange av barna som var blitt misbrukt av stefedrene sine. En av lærerne fortalte meg om fem søsken som var blitt misbrukt av stefaren, og hvor misbruket ikke var blitt oppdaget før den yngste var blitt gravid, da hun var 13 år.

Det var vanskelig å si noe om det var flest fedre eller stefedre som misbrakte barna, da det var flere barn som bodde med stefedrene enn fedrene. Flere av de jeg arbeidet sammen med ved krisesenteret fortalte at mange menn så på stedøtrene som sin eiendom når de lot moren og barna flytte inn hos seg. De så det som sin rett til å gjøre hva de ville med barna, inkludert seksuelt misbruk, mens barna ble forsørget av dem. La Fontaine (1990: 145) skriver at i tilfeller hvor det er en stefar som forsørger moren og barna, føler ofte barna seg tvunget til å gjøre det han ber dem om, spesielt dersom den biologiske faren ikke kan støtte dem, noe som sjelden var tilfelle for barna ved krisesenteret.

Selv om barna var blitt seksuelt misbrukt var det likevel mange av dem som ønsket å få komme hjem igjen, på grunn av savnet etter moren. Barna klandret sjelden mødrene for situasjonen de var havnet i, og ofte var deres høyeste ønske å bli gjenforent med moren. En av jentene ved krisesenteret var der på grunn av stefarens misbruk, men hun savnet moren og søsknene sine. Moren bodde fortsatt sammen med stefaren, men jenta ønsket likevel å få komme tilbake. La Fontaine hevder det er vanskeligheter med å avdekke problemer fordi ofrene tier. Barnet kan ha blitt fortalt at han eller hun vil bli sendt bort og familien splittet. Videre hevder hun at selv om barnet ønsker å få fjernet overgriperen, er trusselen om separasjon fra moren, søsknene og det som er kjent et avskrekkende middel

(La Fontaine, 1990:78). Dette var tilfellet med jenta i eksempelet over. En dag etter at moren hadde vært på besøk ved senteret, rømte datteren til en taxi som ventet utenfor gjerdet, noe som tydet på at det var planlagt. For jenta var savnet etter moren så stort at hun valgte å rømme tilbake til moren og stefaren.

I dette, og mange andre tilfeller, kjente moren til forholdene. I de fleste tilfellene forholdt mødrene seg passive. Ofte var det mannen som forsørget familien og moren var avhengig av han økonomisk. Denne forklaringen støttes av La Fontaine. Hun hevder at en årsak til at mødrene velger å la være å melde fra om misbruket kan ha å gjøre med den finansielle avhengigheten. Ofte blir mødrene forsørget av mennene, og dersom de tar opp problemet, avslører misbruket eller velger å flytte fra mannen, mister hun og barna den økonomiske sikkerheten (La Fontaine, 1990:79). De fleste barna som kom til krisesenteret kom fra den fattigere delen av Bogotá, og mange av mødrene deres hadde flere barn å forsørge, uten støtte fra fedrene.

La Fontaine forklarer også mødrenes passivitet ved at kvinnenes roller som mor og kone kommer i konflikt når de oppdager seksuelt misbruk. For kvinnene oppleves dette som en lojalitetskonflikt de ikke alltid løser i barnets favør. Noen kvinner prioriterer rollen som kone fremfor morsrollen, mens andre blir tvunget til det av økonomiske årsaker. Dersom moren er økonomisk avhengig av mannen, vil også barna lide hvis hun velger å forlate han. Derfor er et slikt valg ikke nødvendigvis helt egoistisk (La Fontaine, 1990: 192-193). Det hendte kvinnene valgte å konfrontere mannen med misbruket. I et tilfelle jeg fikk kjennskap til ved krisesenteret, var det en jente på 15 år som var blitt misbrukt av faren. Moren visste om overgrepene, og forsøkte å gjøre noe med det. Blant annet tok hun det opp med noen av de andre i familien, og det endte med at jenta kom til krisesenteret. Selv om jenta var lei seg for å være atskilt fra moren, var hun glad for å ha kommet vekk fra faren.

Der jeg arbeidet var det flest jenter som var misbrukt, men det hendte også at det gjaldt gutter. Jentene var åpne om misbruket, mens guttene forsøkte å holde det skjult. Da jeg spurte en av guttene på 15 år hvorfor han var ved krisesenteret, ville han ikke svare meg. En av jentene som satt sammen med oss fortalte senere at han var der fordi han var blitt misbrukt av en mann. Det var større skam for guttene å snakke om dette. Ifølge La Fontaine kan gutter som har blitt misbrukt frykte at de har homofile tendenser, siden de fleste overgripere er menn (1990: 85). Melhuus (2001) hevder oppfatningen om homofili i Latin-Amerika, ikke avhenger av hvilket kjønn man har sex med, men om man blir penetrert. Det å penetrere er å være mann, mens å bli penetrert er symbol på det å være kvinne (Melhuus, 2001: 216). De maktesløse er penetrerbare og passive, det vil si feminine (Melhuus, 2001: 206). Homofili var lite akseptert i Colombia, og det var mange som hadde fordommer mot homoseksuelle. Dette har sammenheng med machokulturen i Colombia, og synet på mannens rolle. Dette kan forklare hvorfor guttene ikke ville snakke om misbruket.

Jenny Kitzinger (1997: 181) hevder problemet med seksuelt misbruk av barn og mishandling generelt ligger i maktforholdet mellom barn og voksne. Barn oppdras til å være underordnet voksne og å adlyde dem. Dette støttes av La Fontaine, som retter oppmerksomheten mot den rutinemessige bruken av makt overfor barn. Selv om barna ikke protesterer mot misbruket, betyr det ikke at de samtykker (La Fontaine, 1990: 74). Barnemisbruk er ikke en anomali, men del av en strukturell undertrykking av barn. Hun hevder vår tolkning av det å være foreldre, ikke er naturlig og instinktivt, men en sosial gjenkjent rolle (La Fontaine, 1990: 202).

Det er vanskelig å si om det er en sammenheng mellom seksuelt misbruk og samfunnslag. Flere jeg snakket med mente mishandling og seksuelt misbruk var mer utbredt sør i Bogotá (de fattige områdene). Ifølge La Fontaine forekommer seksuelt misbruk av barn i alle nivåer av samfunnet. Hun hevder det rapporteres oftere om

seksuelt misbruk i lavere samfunnslag, da de allerede er under observasjon av det offentlige, mens det i øvre samfunnslag ties om problemet og holdes innad i familien. Dette gir inntrykk av at seksuelt misbruk er mer vanlig blant lavere samfunnslag (La Fontaine, 1990: 104). Ettersom jeg arbeidet sør i Bogotá, og de fleste kom fra de fattige delene av byen, er det vanskelig å si noe om omfanget av dette nord i byen.

I november 2006 skjedde det endringer i loven vedrørende barn og unge (Barn og Unges Lovsamling). En av disse endringene gjaldt seksuelt misbruk av barn. Tidligere fikk overgriperne lavere straffer dersom de tilstod. Med den nye loven gis det ikke lenger mildere straffer under noen omstendigheter. Dette viser at de colombianske myndighetene tar problemet med seksuelt misbruk på alvor i lovene. En av lærerne mente politiet ikke prioriterte å pågripe overgriperne. Dersom de ble pågrepet, var det sjelden de fikk strenge straffer. Læreren mente derfor det colombianske rettsvesenet ikke fungerte slik det burde. Dette støtter President Barco sin uttalelse, om at det i Colombia var mange velmenende lover - men liten rettferdighet, som nevnt i forrige kapittel.

Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på hva begrepet "Barn under risiko" innebærer. Dette er et diffust begrep som blir brukt uten å gi en klar definisjon. I realiteten inkluderer begrepet flere forhold, som økonomiske problemer, barn som oppholder seg i gaten, fysisk mishandling og seksuelt misbruk. Det er individuelle saker med fellestrekk, hvor colombianske myndigheter mener barnas beste ikke blir i varetatt, og de ser det som sitt ansvar å gripe inn. Krisesenteret var opprettet for å ta hånd om "Barn under risiko". Ofte var barnas problemer av alvorlig karakter, og de trengte umiddelbare tiltak. I neste kapittel vil jeg se nærmere på hvordan barna opplevde å bli plassert på institusjon.

Krisesenteret som en offentlig institusjon

*Å leke og synge
at alle barn har sin plass i verden
la oss alle synge
for at alle barna i verden skal ha sin plass
la oss hjelpe
alle barna i hele verden fortjener en plass*

(Vers 5, ICBF sangen "Jeg ønsker")

Ifølge myndighetene er det i samfunnets interesse at det offentlige tar ansvar for å ivareta barnas rettigheter ved at de griper inn i situasjoner som beskrevet i forrige kapittel. I dette kapittelet vil jeg se på hvordan det tilrettelegges for barna ved offentlige institusjoner, og hvordan myndighetene tar seg av dette problemet. Jeg har valgt å fokusere på spesielle sider ved tilværelsen på krisesenteret. Hverdagen ved senteret var preget av det midlertidige ved situasjonen, og for mange av barna ble det et ventested.

For å foreta en tolkning av krisesenteret har jeg tatt utgangspunkt i Erving Goffmans (1961) analyse av totale institusjoner. Ifølge Goffman karakteriseres en total institusjon av at den er fysisk avgrenset fra resten av samfunnet, livet utspiller seg på samme sted og i andres nærvær. Det er forventet at alle gjør samme planlagte aktiviteter til faste tider, og hvor en aktivitet leder til en neste. Aktivitetene utgjør en rasjonell plan som er ment å innfri institusjonens formål (Goffman, 1961: 6). Ikke alle totale institusjoner deler samtlige karakteristikk, men det som synes å være spesielt er at totale institusjoner innehar flere av trekkene (Goffman, 1961: 5). Sammenlignet med andre totale institusjoner var det midlertidige i situasjonen ved krisesenteret og den store gjennomtrekken av barn spesielt for denne institusjonen. I likhet med Kari Marie Lande (2000), som har gjort feltarbeid på et barnehjem i Ecuador, har jeg funnet flere felles

trekk ved totale institusjoner og institusjoner beregnet for barn. I dette kapittelet vil jeg se nærmere på hvilke trekk dette gjelder.

Ifølge Goffman blir ulike institusjoner etablert med forskjellige formål. Det etableres institusjoner for å ta seg av personer som er ansett å være harmløse, men ute av stand til å ta vare på seg selv. I tillegg etableres det institusjoner for personer, sett på som en fare for seg selv og samfunnet (Goffman, 1961: 4). Begge forklaringene er relevante på hvorfor det ble opprettet krisesentere. Krisesenteret og andre lignende institusjoner for barn, ble i utgangspunktet opprettet for å ta vare på barna, men det var også et ønske fra myndighetene og samfunnet for øvrig om å få barna vekk fra gaten. Barn i gaten er sett på som ”children out of place” og som en trussel mot den samfunnsmessige orden (se forrige kapittel).

Barnas møte med det offentlige og den første tiden ved krisesenteret

I likhet med totale institusjoner var krisesenteret fysisk avgrenset fra resten av samfunnet ved hjelp av en høy mur og gjerder som omringet senteret. Muren/gjerdene var ment å hindre barna i å rømme, da de var plassert ved senteret mot sin vilje. Ifølge Goffman (1961: 17) går pasientene⁶⁰ gjennom en innledende periode i tilpasningen til institusjonstilværelsen. Det er individualistiske forskjeller i hvordan pasientene tilpasser seg (Goffman, 1961: 61), og jeg vil her se nærmere på barnas ulike reaksjoner på å bli plassert på krisesenteret, og hvordan de taklet de første dagene ved senteret. Mellom

---

⁶⁰ Goffman har beskrevet den totale institusjon med utgangspunkt i asylet han var tilknyttet. Han veksler mellom å kalle de som var ved asylet for pasienter og innsatte. Når jeg referer til Goffman, har jeg valgt å kalle dem for pasienter. Barna ved krisesenteret var verken pasienter eller innsatte.

---

barna eksisterte det en implisitt rangsorden. Det var enkelte av barna som var mer dominerende enn andre, og noen ble også mer respektert. Ofte var barn som hadde vært en tid ved senteret de som stod øverst på rangstigen, mens nye barn ofte havnet nederst. Rangsordenen var flytende og hele tiden i endring, ettersom barn dro fra senteret og det stadig kom nye. En morgen jeg kom til krisesenteret var det to nye barn i klasserommet. De skilte seg ut fra de andre barna ved at de fortsatt gikk i sine egne klær. En av de nye var en jente jeg antok var rundt ni år. Jenta hadde på seg joggesko, en lysblå treningsbukse og en t-skjorte, i tillegg til en rosa jakke som hun hadde knyttet rundt livet. Hun hadde langt mørkebrunt hår flettet i to musefletter. Hun stod borte ved vinduet i klasserommet, og holdt hendene foran ansiktet. Selv med all støyen i klasserommet, kunne jeg høre gråten hennes helt bort til døren i motsatt ende. Ved siden av jenta stod en gutt, jeg antok var et par år yngre. Han hadde på seg et par olabukser og en mørkeblå collegegenser. Gutten hadde kortklipt hår, med en liten hårtust foran, som stod rett til værs. Han holdt den ene hånden i gitteret foran vinduet og den andre armen hadde han lagt rundt skulderen på jenta. Selv om de ikke lignet utseendemessig, antok jeg at de var søsken på grunn av måten gutten holdt rundt jenta på. Det var ingen av de andre barna i klasserommet som viste interesse for dem. Da læreren kom inn i klasserommet og barna stille seg på rekker, stilte gutten seg foran sammen med de laveste guttene, men de andre barna dyttet han bakover, helt til læreren brøt inn og plasserte han som nummer to. Jenta ble stående ved vinduet, selv etter at alle de andre barna stod oppstilt på rekker. Da læreren gikk bort til henne, sa hun med gråtkvalt stemme at hun ikke ville være her, men ville hjem til moren. Læreren svarte at han ikke kunne gjøre noe med det, og jenta ba om å få ringe moren. Han sa hun ikke kunne få ringe akkurat nå, men kanskje litt senere på dagen. Han tok henne i armen og geleidet henne motvillig inn på en av rekkene. Jenta holdt fortsatt hendene foran ansiktet, og selv om gråten hadde dempet seg, kom det noen såre hulk. Broren hvisket noe til gutten som stod foran seg, og de knuffet litt på hverandre. Av ansiktsuttrykkene til de to guttene, så det ut som om det var lek, og at de var i ferd med å bli venner.

Hvordan barna reagerte på å bli plassert på senteret varierte. Det var mange av barna som gråt, og ba om å få ringe moren. Det hendte også at de ropte på moren, og gjorde motstand mot lærerne. De nektet å stille seg på rekke eller delta i undervisning og andre aktiviteter. De av barna som var blitt plukket opp av politiet, bekymret seg ofte for at moren, i enkelte tilfeller bestemoren, ikke visste hvor de var, og ba om å få ringe hjem. Det var sosialarbeiderne som avgjorde om barna fikk ringe. Noen ganger hadde barna vært ved senteret i mange dager, av og til uker, før de fikk snakke med sosialarbeideren. Som oftest gikk gråtingen over etter en dag eller to, og de sluttet også å be om få ringe hjem. Flesteparten fikk seg venner etter et par dager, og de diskuterte ofte årsakene til hvorfor de var der, og savnet etter moren. Selv når det var moren som var årsaken til at de var kommet dit, hadde flertallet av barna en lignende reaksjon. Det var sjelden barna gråt etter fedrene, eller andre slektninger. Dette er relatert til den sentrale rollen mødrene har i det colombianske samfunnet (se kapittelet om familiens betydning). Ifølge Márquez uttalte hennes informanter, som hovedsakelig var gutter, at det bare er moren din du alltid kan stole på, og som alltid vil være der for deg (Márquez, 1999: 101). For mange av hennes informanter var moren det eneste faste holdepunktet i kritiske situasjoner. Moren gråt når de ble pågrepet, og hun besøkte dem på senteret, og forsøkte å få dem ut derfra. Uavhengig av guttenes forhold til moren før de kom på institusjon, uttrykte de et behov for å treffe mødrene sine (Márquez, 1999: 99). Dette belyser barnas reaksjon, da mange hadde liten eller ingen kontakt med fedrene, og moren var deres eneste nære familie.

Når det gjaldt de yngre barna var det litt forskjellig hvordan de tilpasset seg gruppen. De gråt sjelden de første dagene, selv om det fantes unntak, og de fikk seg ofte lekekamerater etter relativt kort tid. Vanligvis begynte det som uskyldig småknuffing og lekeslåsning med andre barn på deres egen alder. Blant de eldre guttene var den første tiden i gruppen preget av motstand og opprør, og de havnet ofte i slåsskamper. Slike konflikter den første tiden kan forklares med behovet for å etablere sin posisjon innad i gruppen (se side 95). Guttene gjorde ofte motstand mot lærerne ved å nekte å gjøre det de ble bedt om, i tillegg til å bruke grove ord mot lærerne og de andre barna som forsøkte å

---

roe dem ned. Goffman (1961: 62) har beskrevet fire tilpasningsmåter til institusjonstilværelsen,⁶¹ hvor han hevder hver av tilpasningene representerer en måte å håndtere spenningen mellom den hjemlige og den institusjonelle verden (Goffman, 1961: 65). En av disse, som han kaller ”intransigent line”, går ut på at pasienten utfordrer institusjonen ved å motsette seg et samarbeide med de ansatte (Goffman, 1961: 62). Ifølge Goffman er denne formen for tilpasning (motstand) kun en midlertidig reaksjon den første tiden. Denne tolkningen belyser mine observasjoner. Stephen, en gutt på 12 år, ble brakt til krisesenteret av politiet som hadde hentet han på gaten og han ble derfor kalt for ”*niño de la calle*” (gategutt) av lærerne. Den første uken havnet han stadig i slåsskamper med de andre guttene i skolegruppen, og lærerne måtte flere ganger gå i mellom og ta han med utenfor klasserommet. Stephen skjelte ut lærerne, slo i veggen, ropte skjellsord etter de andre barna og truet med å rømme. Når vi var utenfor klasserommet nektet han å bli med inn igjen, og hvis noen av de andre barna forsøkte å ta han med makt, slo han dem. Han slo aldri lærerne, selv om han mange ganger nektet å gjøre som de sa. De gangene han snakket om å rømme, handlet det mest om å komme seg vekk fra krisesenteret, uavhengig av hvor han havnet, og det var sjelden han nevnte at han ønsket seg hjem. Etter cirka en ukes tid roet situasjonen seg, og han havnet sjeldnere i konflikter. Han begynte å kommunisere og leke med de andre barna, og lærerne ga han etter hvert mer ansvar i gruppen. Selv om han fikk sjansen til å rømme ved flere anledninger, gjorde han aldri alvor av trusselen, og da han ble sendt hjem igjen ga han en klem til lærerne og noen av de andre guttene på skolegruppen før han dro. Dette viser at han fikk seg venner ved senteret, samt god kontakt med lærerne, og ble en del av gruppen.

De av barna som hadde vært ved krisesenteret tidligere, eller på andre lignende institusjoner tilpasset seg raskere. De gjorde sjeldnere opprør og skaffet seg nye venner

---

⁶¹ Jeg har valgt å kun komme inn på den som belyser min empiri. De tre andre tilpasningsformene kaller han ”situational withdrawal”, ”colonization” og ”conversion”.

etter kort tid. Mange av lærerne gjenkjente dem fra tidligere opphold, og det hendte også at de hadde felles bekjente med noen av de andre barna ved senteret. Det var sjelden noen av barna som tidligere hadde vært ved senteret gråt etter moren eller ba om få ringe hjem. Ifølge Goffman hadde de av pasientene han studerte, som tidligere hadde vært ved andre institusjoner, en tendens til å se på det som en ny institusjon hvor de kunne anvende tilpasningsteknikkene de tidligere hadde lært seg. (Goffman, 1961: 65). Dette stemmer med mine observasjoner.

Nye barn i gruppen var ofte lettgjenkjennelige fordi de skilte seg ut både i klærne og i væremåte de første dagene. Barna fikk ikke lov til å gå i sine egne klær mens de var ved krisesenteret, men måtte ha på seg like joggedresser. Dette ble begrunnet med at det var et krisesenter, og at det skulle være enklere for politiet å gjenkjenne barna dersom de rømte. Alle barnas eiendeler, inkludert klærne deres, ble merket og oppbevart på et rom ved siden av vaskeriet. Mens noen av barna ikke lot til å bry seg om dette, var det andre som syntes det var leit at de ikke kunne gå i sine egne klær. En av guttene på 12 år som hadde vært ved senteret i cirka et halvt år, snakket ofte om at han gledet seg til selv å kunne velge hvilke klær han ville gå med. Det å frata individer sine personlige eiendeler ved offentlige institusjoner har Goffman begrunnet ut i fra praktiske årsaker. Han hevder menneskelige hensyn ofte kommer i konflikt med effektiviteten ved institusjonene. Ifølge Goffman er personlige eiendeler viktige for identiteten, men for å øke effektiviteten ved institusjonene blir disse fjernet (Goffman, 1961: 78). Det å frata pasientene alle eiendelene er sett på som en del av prosessen for å tilpasse seg, og som en overgang til institusjonell disiplin som Goffman har sammenlignet med overgangsriter. Når en person blir fratatt mange av sine identitetskomponenter har han eller hun få ressurser igjen til å gjøre motstand mot institusjonens forsøk på sosialisering og det gjør det enklere for de ansatte å håndtere pasientene (Goffman 1961: 16-20). Effektiviteten økes ytterligere ved at det er mer hensiktsmessig å holde klærne rene når de kan vaskes sammen og fordeles etter størrelse, ikke eierskap (Goffman, 1961:78). Ved krisesenteret var det også andre årsaker til at barna fikk utdelt klær. De klærne barna hadde på seg da de ankom senteret

---

var gjerne i feil størrelse og ofte skitne, og de hadde heller ikke med seg skift. På institusjonen jeg besøkte, fikk barna gå i sine egne klær. Alle barnas klær ble vasket sammen, og når læreren skulle fordele klærne etter vask, holdt han opp ett og ett plagg og eieren av plagget måtte komme frem og hente det. De yngre barna husket ikke alltid hvilke plagg som var sine, og et av de eldre barna måtte hjelpe til. Det tok i overkant av en time før alle klærne var fordelt.

Rutiner ved senteret

Skjønt barnas hverdag bestod av uforutsette hendelser, utflukter, lek og moro, har jeg her lagt vekt på å vise hvordan hverdagen ved krisesenteret var preget av rutiner, og spesielle gjøremål til faste tider. Ifølge Goffman er rutiner et karakteristisk trekk ved totale institusjoner. De daglige aktivitetene følger fastlagte rutiner, som er pålagt ovenifra for å innfri institusjonens offisielle mål (Goffman, 1961: 6). For krisesenteret gjaldt det å oppfylle kravene som var bestemt av ICBF og ansett for å være til ”barnets beste”.

Mens barna var ved krisesenteret, kontrollerte lærerne mange av deres handlinger. Dette gjaldt blant annet toalettbesøk. Barna som måtte på do, ble bedt om å stille seg i kø foran døren i klasserommet, og et av barna på skolegruppen som hadde lærernes tillitt, fulgte 2 til 5 barn av gangen. Det var ofte slik at de minste fikk gå først, eller jentene, men ikke alltid. Noen ganger fikk ikke barna tillatelse til å gå på do, og de ble bedt om å vente. Barna opplevde det som frustrerende å ikke få bestemme når de kunne gå på do. Ifølge Goffmann må ofte personer innen totale institusjoner be om tillatelse til handlinger de selv kontrollerer på utsiden, slik som toalettbesøk. Dette setter de i en underdanig situasjon, som han mener er unaturlig for voksne. Barn er underdanige i forhold til voksne, men det ble mer ytterliggående ved krisesenteret enn ellers samfunnet. Videre

hevder Goffman at det gir de ansatte muligheten til å avslå, overse den som spør, eller avfeie forespørselen med ”om en liten stund” (Goffman, 1961: 41). Dette skjedde også ved krisesenteret, da lærerne ofte var opptatt med noe annet. Enkelte ganger klarte ikke barna å holde seg. Det var sjelden de sa i fra til lærerne, da de syntes det var pinlig. Når jeg oppdaget uhellet, fulgte jeg barna til vaskeriet, hvor vi måtte be om rene klær. Det var sjelden det fantes rene skift på vaskeriet, og vaskeridamen sukket oppgitt over barna som hadde skitnet til klærne sine.

Noen av ungdommene på den eldste gruppen hjalp til med renholdet ved senteret, litt matlaging og vasking av klær. Det hendte også at de hjalp til på den minste gruppen, spesielt under måltidene når det var flere av barna som måtte mates. En av ungdommene var hjelper (*auxiliar*) for kontorene og fulgte barna mellom klasserommene og kontorene. Generelt i Colombia var det vanlig at jenter fikk mer ansvar enn gutter i hjemmet, men ved krisesenteret ble oppgavene fordelt relativt likt, da de forsøkte å ha et nøytralt kjønnsperspektiv. Ifølge Goffman blir oppgavene som pasientene utførte begrunnet som ”arbeidsterapi”, hvor de blir satt til det han kaller simple oppgaver. Han mener pasientene bidrar til den daglige driften og sparer institusjonen for utgifter til ekstra personell, men det blir av institusjonen begrunnet med at det vil hjelpe pasientene til å håndtere hverdagen i samfunnet (Goffman, 1961: 91). Krisesenteret hadde få ressurser, et minimum ansatte og var avhengige av barnas hjelp. Barna ved krisesenteret syntes slike gjøremål fikk tiden til å gå, og det ble sett på som et avbrekk fra lærernes tilstedeværelse, da de ofte utførte oppgavene uten tilsyn.

Det hendte ICBF påla krisesenteret å følge nye rutiner. De ideologiske prinsippene som ligger til grunn for disse rutinene er ment å være til barnas beste (Howell, 2006: 139). Blant annet ble det bestemt at barna skulle pusse tennene etter lunsj, da dette er vanlig praksis ellers i Colombia (fordi lunsjen består av ris, som setter seg mellom tennene). Lærerne mislikte denne nye rutinen, da det var 3 vasker ute i gården, og bare noen få av

---

barna kunne pusse tennene av gangen. Det tok derfor lang tid med tannpuss etter lunsj, og enkelte ganger rakk de så vidt å bli ferdige før det var tid for mellommåltidet. Fordi bestemmelsen kom fra ICBF var direktøren opptatt av at denne nye rutinen ble overholdt. Dette viser at det er et sosialt hierarki i organiseringen av krisesenteret. ICBF er det øverste organet som fastsetter rutinene, mens direktøren har ansvaret for at deres bestemmelser blir overholdt. Direktøren forventet at de ansatte fulgte de rutinene som ble pålagt dem, selv når det var problematisk å gjennomføre i praksis.

Regler og sanksjoner som barna måtte forholde seg til

Et annet karakteristisk trekk for totale institusjoner har å gjøre med regler og sanksjoner (Goffman, 1961). Det var ingen nedskrevne regler som ble lest opp for barna når de kom til krisesenteret. Likevel var det regler som barna måtte følge, og disse lærte de seg med tiden ved at lærerne og de andre barna irettesatte dem. For Goffman utgjør slike formelle og uformelle regler et system basert på privilegier. Dette systemet består av tre elementer, hvor det første elementet er det han kaller "husregler". Det viser til relativt eksplisitte og formelle regler som legger begrensninger på hva pasienten kan – og ikke kan gjøre. Det andre elementet gjelder belønninger og privilegier i bytte mot lydighet (Goffman, 1961: 48-49), mens det tredje har å gjøre med straff (Goffman, 1961:59). Privilegiesystemet blir tatt i bruk for å oppnå samarbeid fra personer som i utgangspunktet sjelden ønsker å samarbeide (Goffman, 1961: 52). Som vist tidligere var mange av barna plassert ved senteret mot sin vilje, og enkelte gjorde motstand mot å være der. For at krisesenteret skulle fungere best mulig var det viktig at lærerne hadde kontroll over barna, oppnådde lydighet og fikk de til å følge reglene. Goffmans privilegiesystem belyser reglene og sanksjonene ved krisesenteret.

Mange av reglene ved senteret, som tilsvarer Goffmans ”husregler”, gjaldt i stor grad barnas bevegelsesfrihet. Barna fikk ikke lov til å gå hvor de ville på krisesenteret, da det var lærerne som bestemte hvilke områder barna kunne oppholde seg på. Barna var vanligvis i et av klasserommene, ute i gården, eller en sjelden gang i grønn sone. Kontorene var forbudt område for barna på dagtid, unntatt når de ble tilkalt til kontorene. Lærerne var spesielt strenge på dette. For det første fordi barna måtte være innen deres synsvidde for å kunne holde kontroll med dem, og for det andre fordi direktøren holdt til på kontorene, og hun klagde til lærerne dersom det hang barn rundt som forstyrret. Sovesalene var i samme bygg som kontorene, og med unntak av de som var syke, var heller ikke dette noe oppholdssted for barna på dagtid.

Ved siden av grønn sone, inne på ICBF sitt område var det en liten kiosk for de besøkende til ICBF sine kontorer. Det hendte foreldre som kom på besøk stakk til barna penger. De fikk egentlig ikke lov til å bruke pengene i kiosken, men det hendte lærerne overså slike ting. Av og til kunne lærerne handle i kiosken for barna, noe som viste at også de omgikk reglene.

Det andre elementet gjaldt privilegier. Ved krisesenteret kunne et slikt privilegie gjelde større bevegelsesfrihet. Når barna var i klasserommet, var det en som passet på i døren, slik at ingen skulle slippe ut. Likevel var det alltid noen av barna som fikk lov av lærerne til å være utenfor klasserommet. Dette var vanligvis noen av de eldre barna på skolegruppen som hadde lærernes tillit. Dette illustrerer Goffmans påstand om at pasienten kan oppnå privilegier i bytte mot lydighet overfor de ansatte. Ifølge Goffman er mange av disse privilegiene tatt som en selvfølge utenfor institusjonen, mens det innenfor blir en viktig del av pasientenes hverdag (Goffman, 1961: 49).

Det tredje elementet ved privilegiesystemet har å gjøre med straff. Dersom noen bryter reglene får det konsekvenser, og ifølge Goffman er straffene som utøves i totale institusjoner strengere enn det som er gjeldende utenfor (Goffman, 1961: 50). Dette var ikke tilfelle ved krisesenteret. Når barna brøt reglene, fikk det sjelden konsekvenser, da lærerne ved senteret hadde få sanksjonsmidler. Dersom barna ikke hørte på lærerne eller startet en slåsskamp med noen av de andre barna mens vi var i klasserommet, ble de plassert på gangen. De av barna som forstyrret undervisningen, eller var urolige når de ble stilt opp på rekker, ble sendt i ”skammekroken”. Barn som stadig brøt reglene og fant på rampestreker, fikk liten tillit fra lærerne, men det var sjelden det fikk alvorlige konsekvenser. Lærernes største pressmiddel var å sende barna til direktøren, men under min periode ved krisesenteret, skjedde det kun to ganger. Den første gangen var det en gutt på 8 år som hadde slått seg vrang, fordi han savnet moren og ville hjem. Lærerne forsøkte å roe han ned, men det var ingenting som nyttet, så de lot han sitte i gangen utenfor klasserommet, som vendte mot ICBF sine kontorer. Han hylte, sparket og skrek i flere dager, og tilslutt ropte han til en dame hos ICBF at han ble mishandlet ved senteret. Gutten var bevisst på at lærerne ikke hadde lov til å straffe han fysisk. Etter denne hendelsen fikk lærerne nok og sendte han til direktørens kontor. Han ble ved kontorene de neste dagene, til han en natt rømte fra krisesenteret. Det andre tilfellet, gjaldt to gutter på 7 og 8 år, som slåss i klasserommet. Lærerne hadde skilt dem fra hverandre flere ganger i løpet av dagen, men hver gang de snudde ryggen til føyk de i tottene på hverandre. Tilslutt ble de tatt med til direktørens kontor, og da de kom tilbake etter en halvtimes tid hadde begge roet seg.

Relatert til privilegiesystemet er det bestemte prosesser som er viktige for tilværelsen ved totale institusjoner. Dette gjelder blant annet det Goffman (1961: 53) kaller ”messing up”, som har å gjøre med forbudte aktiviteter, det å bli tatt, og å motta straff. Typiske overtredelser involvert i ”messing up” ved krisesenteret gjaldt slåsskamper, ulydighet og forsøk på å rømme. Det var ikke uvanlig at noen av barna rømte fra krisesenteret. Som regel hendte det på natten, mens lærerne og de andre barna sov, men det kunne også skje

på dagtid når anledningen bød seg. Det vanligste var å rømme fra senteret via grønn sone. En dag var det to gutter som rømte, mens skolebarna spiste lunsj i matsalen og kunne følge med på det hele. To av guttene på ungdomsgruppen var i ferd med å klatre over gjerdet til grønn sone, og læreren beordret to andre gutter på ungdomsgruppen til å stoppe dem. Men rømlingene stormet nedover gaten, og forsvant bak et hushjørne. Det var det siste vi så av dem, inntil den ene dukket opp igjen på krisesenteret cirka en måned senere. Da var han blitt tatt med av politiet på gaten. Denne gangen hadde han ikke lærernes tillit, og fikk ikke hjelpe til med oppgavene han tidligere utførte. Disse var overtatt av en annen. Ifølge Goffman har ”messing up” noen viktige sosiale funksjoner for institusjonen, ved at det blant annet fører til en forandring av status i forhold til privilegier og flyt av informasjon om systemet (Goffman, 1961: 53-54). Lærerne var veldig opptatt av at de eldre barna hadde dårlig innflytelse på de yngre i slike tilfeller. Som regel forsøkte de å hindre skolebarna i å få se eller høre om slike episoder, selv om det var vanskelig å unngå.

Lærerne ved senteret og deres forhold til barna

I skolegruppen var det ansatt en mannlig lærer som hadde hovedansvaret for barna, i tillegg til en mannlig hjelpelærer som hjalp til med barna på dagtid.⁶² Antall barn i denne gruppen varierte mellom 40 og 100 i perioden jeg var ved senteret. Dette førte til at barna hadde relativt begrenset kontakt med voksne mens de var ved senteret. Goffman hevder at det ved totale institusjoner er et skille mellom en stor gruppe pasienter og en liten gruppe ansatte som holder oppsyn med disse (Goffman, 1961:7). Dette stemmer med situasjonen ved krisesenteret.

---

⁶² På de andre gruppene var det kvinnelige lærere på dagtid.

Lærerne ved senteret hadde regler de måtte forholde seg til. Likevel var det individuelle forskjeller blant lærerne i hvordan de behandlet barna. Andrés, læreren med hovedansvaret var 31 år, og hadde fem års utdannelse fra universitetet innen psykologi og pedagogikk. Det var sjelden han hevet stemmen overfor barna. Han tok seg tid til å snakke med noen av barna som hadde det vanskelig, og mange av barna fortalte meg at de henvendte seg til han når de hadde problemer eller var lei seg. Han ga dem ofte en klem og klapp på skulderen, og sa noen trøstende ord til dem. Selv om barna respekterte han, var det ikke alltid de gjorde som han sa. Når han underviste, var det ofte noen av barna som tøyset og var urolige, og selv om han ba dem om å være stille var det sjelden de hørte etter. Under den første delen av feltarbeidet var det Juan, en lærer i femtiårsalderen med utdannelse innen økologi som hjalp til med skolegruppen, underviste barna, holdt bønnestunder og avløste Andrés under lunsjen. Juan var veldig forskjellig fra Andrés, og når barna ikke gjorde som han sa hevet han stemmen. Det var sjelden barna ikke hørte på Juan, og det var en helt annen stemning i klasserommet når han underviste. Barna var roligere og flesteparten rettet oppmerksomheten mot Juan og tavlen. Like før påske åpnet det et nytt krisesenter, og Juan ble flyttet til det nye senteret. Som erstatter for Juan, overtok Carlos, en av hjelpelærerne som tidligere hadde arbeidet om natten og i helgene. Han var gått av med pensjon, men ettersom han levde alene, ønsket han å ha noe å fylle dagene med. Carlos var glad i barn, og jeg tror mange av barna så på han som en bestefar. Han var utdannet innen idrett, og ansatt for å engasjere barna i fysiske aktiviteter. I klasserommet organiserte han disiplinære øvelser, som minnet om militærsersis, og som er vanlige øvelser i den colombianske skolen. Andre ganger tok han med barna ut i grønn sone, hvor de eldre barna gjorde aktiviteter som minnet om gymtimene i den norske skolen, og hvor han organiserte leker med de minste barna. Han kunne være streng når det trengtes, men som oftest tøyset og tullet han med barna, og han var godt likt.

Goffman hevder de ansatte blir påminnet sine plikter overfor pasientene av sine overordnede og personer utenfor (Goffman, 1961: 77). Dette gjaldt også ved krisesenteret, hvor direktøren og personer fra ICBF minnet lærerne på deres plikter. Direktørens kontor vendte ut mot grønn sone, og hun kunne følge med på hvor ofte lærerne tok med barna dit, og hva de gjorde. Hun påpekte at lærerne oftere skulle ta barna med i grønn sone. Grønn sone var et stort grønt område, med et lekestativ og to baner for ballspill. Området var godt likt av barna, men lærerne hadde et ambivalent forhold til det. De syntes det var et fint område for barna å leke på, men mens resten av krisesenteret var avgrenset fra omverdenen var det i grønn sone et lavere sprinkel gjerde som vendte ut mot gaten. Det kom ofte foreldre på utsiden av gjerdet for å besøke ICBF sine bydelskontorer ved siden av, eller for å se til barna. Barna fikk ikke lov til å ha kontakt med foreldrene uten sosialarbeidernes tillatelse, og lærerne måtte derfor passe ekstra godt på. Lærerne syntes det var problematisk å ta med barna i grønn sone, og de mente direktøren hadde liten forståelse for dette. Lærerne ble også påminnet sine plikter av ansatte i ICBF. Hovedlærerne for skolegruppen og ungdomsgruppen gjennomførte en individuell evaluering av ferdighetene til barna som kom til krisesenteret. På grunn av den store gjennomstrømningen av barn, hendte det de lå på etterskudd med skjemaene, og i perioder med mange nye barn ble de påminnet evalueringene av direktøren og personer fra ICBF.

Lærerne hadde et ambivalent forhold til barna. Det var en påkjenning for lærerne at det stadig kom nye barn de måtte forholde seg til, mens andre dro. Det var viktig å holde en viss avstand til barna og ikke bli for knyttet til dem følelsesmessig fordi de bare var midlertidig ved senteret. Noen ganger distanserte lærerne seg fra barna, og så dem i form av stereotyper - som "gatebarn", mens de andre ganger syntes synd på barna og situasjonen de var i. Selv om barna tilsynelatende var som barn flest, visste lærerne om mange av de tragiske skjebnene som lå bak. Dette var en påkjenning for mange av dem som arbeidet ved krisesenteret. Det hendte ansatte gråt på vegne av barna eller ble opprørte over barnas historier, og det de hadde vært i gjennom.

Lærernes arbeidsforhold og deres private situasjon bidrar også til å forklare holdningene deres overfor barna. Andrés hadde arbeidet ved krisesenteret i litt over et år da jeg kom dit. I utgangspunktet skulle han arbeide der et års tid for å skaffe seg praksis etter at han var ferdig med utdannelsen. Ifølge Andrés var det en dårlig betalt jobb, og det var årsaken til at han ønsket å finne seg noe annet. Det viste seg å ikke være så enkelt å finne en ny jobb, og han ble derfor værende ved senteret. Márquez har påpekt hvordan lave lønninger og knappe ressurser kunne føre til lav moral blant de ansatte ved senteret hun arbeidet (Márquez, 1999: 145). Dette forklarer hvordan lærernes forhold til barna ble påvirket av arbeidsforholdene.

Andrés endret også holdning overfor barna da hans private situasjon endret seg. Mens jeg var på feltarbeid giftet han seg, og ble pappa til en liten gutt. Han fortalte meg at han var bekymret for å ta med seg lus, lopper, bakterier og virus hjem til kona og sønnen. Andrés ble derfor ekstra påpasselig med å ikke klemme for mye på barna etter at han ble far. Han passet også på meg, og når barna klemte meg ba han dem ofte om å trekke seg unna, for ikke å smitte meg med lus. Når han sa det til barna, ble jeg ofte flau og tøyset det vekk. For meg virket det sårende at han sa slikt, men det virket ikke som om barna brydde seg om det. Goffman hevder enkelte ansatte som har arbeidet over lengre tid med syke pasienter føler at de har en smittende effekt. Han nevner eksempler hvor ansatte som arbeider med spedalske og tuberkuloserammede pasienter føler de blir utsatt for farlige sykdommer (Goffman, 1961: 75). Enkelte av barna som kom til krisesenteret hadde hepatitt eller andre smittsomme sykdommer. De ansatte ved krisesenteret forsøkte å ha begrenset fysisk kontakt med barna, og det gikk på bekostning av omsorgen for barna mens de var ved senteret. Myndighetenes intensjon om å ta spesielt vare på barn i vanskelige situasjoner ble ikke fulgt opp på dette området.

Blant barna var det forskjellige oppfatninger om lærerne. Cindy (10), fortalte at hun syntes lærerne nesten alltid var opptatt og ikke ville forstyrres, og at hun sjelden fikk snakket med dem eller spurt om ting hun lurte på. Mens hun bodde hjemme spurte hun moren sin. Moren satte seg ned på sengen hennes og tok seg tid til å forklare det hun lurte på, eller lyttet til det hun hadde på hjertet. Lærerne ved senteret avviste henne og ga beskjed om at de var opptatt, selv når hun hørte at de snakket om private ting. Cindy mente derfor at hun hadde det bedre hjemme hos moren, enn på krisesenteret, og at det var galt at hun ble værende ved senteret, blant annet fordi det ikke var noen voksne personer hun kunne snakke med når hun trengte det. Mens noen av barna oppfattet lærerne som avvisende, var det andre som sa at de var glade i lærerne, og at de kom til å savne dem når de reiste fra senteret. En jente fra skolegruppa, Francie (11), var ved krisesenteret i fire måneder før hun ble sendt på institusjon sammen med broren. Jeg besøkte henne og flere andre av barna på institusjonen. Francie og jeg snakket om hvordan hun synes det hadde vært på krisesenteret sammenlignet med der hun var nå. Francie syntes at lærerne på krisesenteret hadde brydd seg mer om barna, og selv om hun nå fikk fortsette på skolen,⁶³ mente hun det hadde vært bedre på krisesenteret.

Undervisning: Om Colombias historie, moral og hygiene

På senteret var lærerne barnas oppdragere på vegne av det offentlige. Undervisningen var oppdragende og moraliserende, og hensikten var å gjøre barna til gode samfunnsborgere. Goffman hevder totale institusjoner har et offisielt mål om å forme de innsatte mot et ideal (Goffman, 1961: 74). Dette er i tråd med Foucault, og lærernes undervisning er et eksempel på "governmentality" på lokalnivå.

---

⁶³ Barna ble sendt på en ekstern skole med vanlig undervisning.

Krisesenteret var ingen utdannende institusjon. Det var ikke undervisning i de vanlige skolefagene som spansk, engelsk og matte. Det var flere årsaker til at det ikke ble undervist i disse fagene. Barna var ofte på forskjellige kunnskapsnivåer, det var mange som ikke kunne lese og skrive, også blant de eldre barna, og lærerne måtte derfor legge opp til et nivå som passet for alle. I tillegg manglet senteret materiell som lærebøker, kladdebøker og skrivesaker. Det var heller ingen stoler eller bord i klasserommet, og barna satt på gulvet foran tavlen. Da det hele tiden kom nye barn, og det var andre som dro, var det vanskelig for lærerne å legge opp til undervisning over tid. Det ble liten kontinuitet og progresjon i undervisningen. En gang gjorde læreren et forsøk på mappeundervisning med barna. Vi lagde en mappe til hvert av barna hvor de kunne samle på det de produserte. I den første timen skulle barna tegne et kart over Colombia med de forskjellige regionene. Av ulike årsaker fortsatte vi ikke med neste time før det var gått en uke. Da læreren skulle dele ut mappene, hadde rundt 20 av barna forlatt senteret, og det var kommet mange nye barn. Mens barna som hadde deltatt i den første timen måtte få en ny oppgave, begynte de nye barna på oppgaven fra forrige gang. Det ble aldri noen tredje time med mappeundervisning.

Historie var et fag som passet for alle nivåer og som barna syntes var interessant. Det ble oftest undervist i Colombias historie, både før og etter spanjolene kom, og om de forskjellige etnisitetene i Colombia. I tillegg forsøkte lærerne å lære barna om blant annet seksualitet, hygiene, respekt, verdier og hvordan løse konflikter uten vold. Denne typen undervisning var ment å virke preventivt og som en form for oppdragelse. Mens seksualundervisningen for barna i skolealder dreide seg mest om hvordan jenter og gutter utvikler seg, ble det undervist i prevensjon og kjønnsykdommer på den eldste gruppen. På skolegruppen var mange av de yngre barna uinteresserte i dette emnet, mens de eldre jentene ofte ble litt sjenerte og rødmet. Det var vanskelig å dele barna i mindre grupper, ettersom det bare var to lærere på hver gruppe, og når det gjaldt skolegruppen ble det derfor et stort sprang i alder mellom de yngste barna på 6 år og de eldste på 12 år.

Det var ikke alltid krisesenterets intensjoner ble fulgt opp i praksis. Ofte var det uoverensstemmelser mellom det som ble sagt i timene og den generelle situasjonen ved senteret. For eksempel fokuserte undervisningen rundt hygiene på viktigheten av å vaske seg og hvordan, og at det var viktig å tørke seg etter at man hadde vært på do for å unngå å spre bakterier. Men det hendte ofte at lærerne manglet dopapir når barna skulle på do,⁶⁴ og når de hadde dopapir delte de ut tre tørk uansett behov. Det manglet også såpe ved doene til å vaske hendene med. Det lærerne underviste i ble derfor ikke alltid fulgt opp ved senteret, noe de syntes var frustrerende. Ifølge Goffman (1961: 92) kan ansatte føle at de ofte blir satt til oppgaver de ser som motstridende, slik som dette eksemplet viser.

Foruten undervisning fikk barna bruke hendene til å lage ting som for eksempel armbånd, male gipsfigurer og tegne. Noen av disse tingene ble stilt ut i et eget rom til en onsdag det var besøksdag, slik at foreldrene kunne se hva barna hadde laget.

Barnas kontakt med familien og deres savn etter mødrene

I henhold til Goffman (1961: 11) er totale institusjoner uforenlige med familien, som er et viktig element i vårt samfunn.⁶⁵ Som vist i kapittel tre har familien stor betydning i Colombia, og colombianere er sterkt følelsesmessig knyttet til familien. Lande skriver at for mange av barna ved barnehjemmet var relasjonen til familien utenfor institusjonen

---

⁶⁴ Det var direktøren som delte ut doruller til de ansatte, da hun var redd for stjeling.

⁶⁵ Ifølge Goffman er familieliv sett som en kontrast til det å leve alene, men han hevder det er en større kontrast å leve i en gruppe sammen med andre mennesker, hvor alle aktivitetene foregår i fellesskap (Goffman, 1961: 11).

viktigere enn relasjonene til de andre barna og ansatte ved institusjonen (Lande, 2000: 94). Dette gjaldt også for barna ved krisesenteret hvor jeg arbeidet, selv om barnas kontakt med foreldrene var svært begrenset mens de var ved senteret. Det var besøksdag hver onsdag. De av foreldrene som hadde fått autorisasjon fra sosialarbeiderne kunne besøke barna sine mellom klokken halv tre og halv fem. I de tilfellene hvor sosialarbeiderne mente det var uheldig for barna, fikk ikke foreldrene tillatelse til å besøke dem. Ettersom besøksdagen var en onsdag ettermiddag, og en del av foreldrene arbeidet i ukedagene og/eller bodde langt unna, var det noen av foreldrene som ikke hadde anledning til å komme på besøk midt i uken.⁶⁶ Det var lite fleksibelt med hensyn til besøk, men det hendte foreldre fikk innvilget besøkstid onsdag formiddag. I skolegruppen var det mellom 15 og 20 barn, som fikk besøk, uavhengig av gruppens størrelse. Blant lærerne ble onsdagene kalt for ”katastrofedag” (*el día de desastre*), fordi mange av barna som ikke fikk besøk gråt og var lei seg, i tillegg til at mange som fikk besøk, ble lei seg når foreldrene dro. Uavhengig av problemene i hjemmet var flesteparten av barna svært opptatt av foreldrene sine, og håpet på å få besøk.

På besøksdagene samlet det seg vanligvis en liten gruppe foran inngangen til krisesenteret. Det var flest mødre, noen tanter og bestemødre, som kom for å besøke barna. Dette understreker det jeg var inne på tidligere, om at det stort sett er ens egen mor som stiller opp og besøker barna på senteret. Det hendte det kom noen få fedre og bestefedre, i tillegg til enkelte søsken. Sosialarbeiderne undersøkte autorisasjonene, førte de besøkende inn i en loggbok, og ba dem legge fra seg mat og ting de hadde tatt med til barna. Vakten kroppsvisiterte de mannlige besøkende, mens kvinnene ble vist opp til plassen foran kontorene. Her måtte de vente til en av lærerne gikk for å hente barna. Lærerne ropte opp etternavnene til dem som fikk besøk, og de måtte stille seg på rekke bak læreren, før de gikk opp mot kontorene. Skuffelsen var stor blant dem som ikke fikk

---

⁶⁶ Ved institusjonen jeg besøkte, var besøksdagen lagt til lørdager, som var fridag for mange.

besøk. Mange stod med senket hode, og noen gråt høyt og ropte på mødrene sine, mens andre forsøkte å trøste dem ved å legge en hånd på skulderen deres og si at de kanskje fikk besøk neste gang.

Det var ikke bare de yngre barna som ble skuffet. Flere av de eldre barna tolket foreldrenes uteblivelse som et tegn på at de ikke brydde seg om dem. Deres forhold til foreldrene var preget av stor usikkerhet, da det ofte var en konfliktfylt relasjon. Det var vanligvis en trykkende stemning når det var besøksdag, enten vi var i klasserommet eller ute i gården. Når de av barna som hadde fått besøk kom tilbake til gruppen, var det mange av de andre barna som spurte om hva de hadde fått av foreldrene og hvordan det var å treffe dem igjen. Goffman hevder visitter utenifra er en påminnelse om at institusjonen ikke er en fullstendig avgrenset enhet, men har forbindelser til verden utenfor (Goffman, 1961: 104). For barna ved krisesenteret var slike besøk en påminnelse om en verden utenfor som de egentlig var en del av, men ikke fikk ta del i.

Cathrine Schanke Bye (2003: 44) som har gjort feltarbeid i Ecuador, skriver at gatebarna som var tilknyttet senteret hun arbeidet for sjelden snakket om familien sin. Jeg opplevde at det motsatte var tilfelle med barna jeg kom i kontakt med. For mange av barna bestod mesteparten av tiden ved senteret i å vente på foreldrenes neste besøk, og i denne tiden snakket de mye om foreldrene, spesielt mødrene, men også søsken, fedre og stefedre. I tillegg opptok brevskrivning mye tid. De fleste brevene var skrevet til mødrene, og de dreide seg ofte om det samme. Barna uttrykte hvor glade de var i mødrene sine, hvor mye de savnet dem og ønsket om å få komme hjem. Ofte beklaget barna at de hadde oppført seg dårlig. Brevene bestod som oftest av gjentakelser rundt dette. Nedenfor har jeg tatt med et brev som Liliana, en jente på 6 år skrev til moren sin. Hun hevdet at hun selv hadde skrevet teksten, men trolig har hun fått hjelp fra en av de eldre jentene, da det er få skrivefeil i diktet.

<i>Para mi mami</i>	Til mammaen min ⁶⁷
<i>Mami te quiero mucho aún</i>	Mamma, jeg er veldig glad i deg fremdeles
<i>te hago mucho falta y</i>	jeg har gjort mange feil og
<i>Quiero que sepas que TQM</i> ⁶⁸	jeg vil at du skal vite at jeg er veldig glad i deg
<i>Pesar det que no</i>	Jeg angrer på at jeg ikke
<i>te hacia caso y cuando</i>	har brydd meg om deg og når
<i>Vuelva a la casa te</i>	jeg kommer hjem igjen skal
<i>voy a hacer caso y voy</i>	jeg bry meg mer om deg og jeg skal
<i>a hacer las tareas TQM</i>	gjøre pliktene mine. Jeg er veldig glad i deg.

Brevskrivningen ble en måte for barna å uttrykke følelsene sine på. For mange av barna ble det en måte å opprettholde kontakten med foreldrene på, selv om det ikke alltid var mulig å få levert brevene til foreldrene. Gjennom brevene kunne barna uttrykke savnet etter foreldrene. Brevene gjemte de under madrassen, i sokkene sine eller i bukselommene. Det hendte noen av barna stjal brev fra de andre – dette gjaldt spesielt brev med fine tegninger eller pen skrift. I disse tilfellene ville barna gi brevene til sine egne foreldre, men vanligvis var brevene noe de respekterte og lot de andre få ha i fred.

---

⁶⁷ Min oversettelse.

⁶⁸ Forkortelse for *te quiero mucho* (jeg er glad i deg).

Barnas konkurranse om ressursene

I studier av menneskelige samfunn har vold vært sett på som en naturlig drivkraft som må kontrolleres og undertrykkes dersom samfunnet skal overleve. Denne tolkningen kan føres tilbake til vestlig politisk filosofi, blant annet representert ved Hobbes, i Freuds psykoanalyse, i Durkheims antagelse om mennesker som "homo duplex", og i Mauss sitt implisitte argument i "Gaven" hvor gaver har til hensikt å forhindre konflikter. Synet på vold som naturlig og usosialisert er spesielt fremtredende i sosiobiologiske argumenter om menneskets natur og etikk, som for eksempel i Chagnons studie av Yanomamöene og deres bruk av vold. Disse påstandene om vold, som noe naturgitt har blitt kritisert, og basert på etnografiske eksempler har det blitt foreslått at fredfulle samfunn er den naturlige tilstanden (Spencer, 2003: 559). Howell har stilt spørsmål ved hvorfor det eksisterer samfunn hvor aggressiv og voldelig atferd er fraværende, dersom aggresjon og vold er en del av det å være menneske (Howell og Willis, 1989: vii). Howell og Willis mener vi ikke kan anta en *a priori* aggressiv drivkraft i mennesker. *A priori* er mennesker sosiale vesener, og det er deres samarbeidsevner som har gjort det mulig å overleve heller enn deres aggressive impulser (Howell og Willis, 1989: 2).

Tilværelsen ved krisesenteret kan sees på som et miniatyrsamfunn, men forskjellig fra hvordan vi vanligvis tenker oss et samfunn. Det var et kortvarig og tilfeldig sammensatt fellesskap, noe som førte til tilstander preget av både vold og samarbeid. Selv om det ikke var noen tidligere relasjoner mellom barna, og de manglet en felles historie, var det likevel et ønske om samarbeid i enkelte situasjoner. Mens relasjonene i vanlige samfunn er en del av et større nettverk, var relasjonene innenfor krisesenteret sterkt isolerte. Ved krisesenteret var det store kontraster i måten barna behandlet hverandre på. I mange sammenhenger fikk jeg en følelse av at det rådet tilstander som lignet på "den sterkeste rett" mellom barna. De konkurrerte ofte om begrensede ressurser, og dette var spesielt synlig når det gjaldt mat. Enkelte av barna stjal mat fra de andre, og lærerne måtte passe

---

på når de delte ut mat og mellommåltider. Spesielt utsatt var de yngre barna og barn med handikapp. Enkelte ganger byttet barna til seg en tallerken med mer mat, mens andre ganger tok de mat fra andres tallerken og over på sin egen. Enkelte av de eldre guttene oppsøkte bord hvor det allerede satt yngre barn eller barn med handikapp, og hvor de truet til seg litt av maten. Ofte måtte lærerne be de med handikapp, sette seg ved bordene i nærheten av lærerne, slik at de kunne følge med. I de fleste tilfellene ga barna fra seg litt av maten, men det hendte de sa i fra til en av lærerne, eller at lærerne oppdaget det. Dette var spesielt for situasjonen ved krisesenteret, da mange av barna fortalte at de hjemme hadde kunnet spise så mye de ville og så ofte de ønsket, mens de ved krisesenteret var konstant sultne. Selv om det ikke var uvanlig at barna stjal fra hverandre, hendte det like ofte at de delte med hverandre. Ofte ga yngre søsken av sin egen mat til eldre søsken, fordi de mente at de var mer sultne enn dem selv. Andre ganger var det eldre søsken som delte med yngre, da de mente at de trengte litt ekstra for å vokse. Det var ikke bare søsken som delte på maten, men også venner. For eksempel var det en av guttene i skolegruppen, som hadde gått sulten siden frokost, som delte av mellommåltidet sitt med både broren og en kamerat, på tross av at han var like sulten som dem. Det var ikke slik at det bare var noen barn som stjal, mens andre kun delte. Noen ganger var det de samme barna som både stjal og delte, avhengig av situasjonen de var i.

Det var ikke alltid etablert gode nok kontakter mellom barna som hindret de i å stjele fra hverandre. Ikke bare ble det stjålet mat, men også andre ting. Barna hadde få eiendeler med seg til krisesenteret, og disse ble tatt fra dem og oppbevart ved siden av vaskeriet. Likevel klarte de å gjemme unna enkelte gjenstander, og det foreldrene smuglet inn gaver på besøksdagen. Om natten pleide barna å gjemme eiendelene under madrassen eller hodeputen. På dagtid gjemte de eiendelene i klærne. Det vanligste gjemmestedet var sokkene, men noen gjemte også ting i underbuksene. Selv om barna vokter tingene sine nøye, hendte det likevel at de ble frastjålet. En gutt på 12 år, som ikke kunne lese eller skrive, ivret veldig etter å lære. Jeg ga han en kladdebok og en penn, og han fikk hjelp av

en av jentene til å skrive ned alfabetet slik at han kunne øve seg på bokstavene. Litt utpå dagen lånte han bort pennen sin til en av de andre, men pennen ble aldri returnert. Da han gikk til sengs om kvelden, gjemte han kladdeboken under hodeputen, og i løpet av natten var den forsvunnet. Når ting ble stjålet var det sjelden lærerne forsøkte å finne den skyldige for å irettesette han eller henne. På grunn av det høye antallet barn og få lærere, prioriterte ikke lærerne å bruke tid på dette. Dersom man ser situasjonen ved krisesenteret på mikronivå, kan det trekkes paralleller til samfunnet for øvrig. Politiet prioriterte sjelden å oppklare ”småforbrytelser”. Ved krisesenteret la de vekt på å finne den skyldige dersom det ble stjålet materiell fra senteret.

På tross av at krisesenteret var et midlertidig oppholdssted ble det etablert kontakter mellom barna. Flere av barna fikk nære venner mens de var ved senteret. Dette var spesielt synlig når noen av barna reiste derfra. To jenter, på 11 og 12 år, hadde holdt sammen i cirka to måneder, da det en dag ble bestemt at den yngste skulle sendes på institusjon. Da venninnen fikk vite dette, begynte hun å gråte. Til lunsj valgte de et bord for seg selv, slik at de fikk ta farvel med hverandre. Begge jentene gråt og var lei seg. Når det oppstod nære bånd mellom barna, førte det til at de tok vare på hverandre.

I prinsippet var barna opptatt av å dele på godene, men det hendte de glemte dette når det var til egen fordel. Enkelte dager tok jeg med fargeblyanter og skriveblokk, slik at barna kunne tegne og skrive. Når jeg delte ut papir til noen, stormet det flere barn til og omringet meg. Barna dro meg i armen og ba om å få papir, og det var ikke alltid de syntes jeg delte ut papiret raskt nok. Noen tok papiret fra de som allerede hadde fått. Da jeg ikke hadde nok fargeblyanter til alle, ba jeg barna om å sirkulere på blyantene. Det var sjelden de delte på blyantene med andre, selv ikke med søsken. Som oftest byttet de blyanter mellom seg, slik at de fikk forskjellige farger. Flere av barna var opptatt av at hvis en først fikk låne noe, så måtte alle barna få lov, og gjenstanden sendes på rundgang. Dette prinsippet gjaldt helt til det ble deres egen tur, da var det ikke lenger så viktig å

---

skulle dele. Andre ganger var situasjonen ved senteret preget av samarbeid og felleskap. Barna kunne vise omsorg for hverandre, og trøste hverandre når noen var lei seg. En dag holdt en av lærerne en moralpreken overfor barna. Han snakket om barnas forhold til foreldrene, og hvordan foreldrene hadde feilet i å ta seg av dem, siden de var kommet til senteret. Læreren forklarte meg etterpå at dette var viktig for at barna skulle reflektere over sin egen tilværelse. Mens læreren snakket var det mange som begynte å gråte, og flere av barna søkte trøst hos hverandre.⁶⁹ Selv om det oppstod konflikter dem i mellom var det i slike situasjoner tydelig å se at barna viste omsorg for hverandre.

Oppsummering

Myndighetenes intensjoner var å gi ”barn under risiko” spesiell omsorg, da de var i en vanskelig situasjon. Slik loven er utformet, har myndighetene satt seg høye mål, men i praksis er det et gap mellom ideologi og realitet. Hverdagen ved krisesenteret var preget av et det var et midlertidig oppholdssted. For mange av barna ble krisesenteret et ventested, hvor de ventet på neste måltid, da de nesten alltid var sultne. De ventet på onsdagene, som var besøksdag, og de ventet på å få ringe hjem eller snakke med en av sosialarbeiderne. Ikke minst ventet de på at sosialarbeiderne, psykologene og familieforsvarerne skulle avgjøre deres fremtidige situasjon. Dette preget stemningen ved senteret. For mange av barna ved krisesenteret var det leit at livet utenfor fortsatte som vanlig - uten dem, mens tiden innenfor senteret sneglet seg av gårde.

---

⁶⁹ Det var ikke alle av barna som lot seg affisere av moralprekenen, noen drev med andre ting, og en lå under stolen min og sov.

Konklusjon

”Barn under risiko” er et vidt begrep, med rom for tolkning. For barna som kom til krisesenteret gjaldt det ofte alvorlige problemer, der myndighetene så det nødvendig å gripe inn. Krisesenteret var et midlertidig oppholdssted, ment å gi barna umiddelbar beskyttelse og omsorg, da de var i en vanskelig situasjon. Ved senteret fikk barna dekket primære behov, men den personlige kontakten og nærheten var begrenset. For barna ble oppholdet fylt med usikkerhet og venting på hva som ville skje videre.

De colombianske myndighetene har et høyt ambisjonsnivå, med ønske om at alle barn skal få vokse opp i en familie, et godt miljø og ha en barndom fylt med lek og lære. Lovverket vedrørende barn er i stor grad påvirket av internasjonale trender, som FNs Barnekonvensjon. Colombianske myndigheter ønsker å følge opp de internasjonale idéene, noe de gjør i lovverket. Lovene blir vedtatt av personer høyt oppe i systemet, men det er opp til personer som arbeider med barneomsorgssaker til daglig å tolke lovene og ta beslutninger.

Det er et stort gap mellom ideologi og realitet, og myndighetene klarer ikke å gjennomføre målene de har satt seg. Omfanget av problemene og de strukturelle begrensningene slik som fattigdom, konflikten med geriljaen og paramilitære grupper, korrupsjon og begrensede ressurser gjør det vanskelig å oppnå målene. For å lykkes må myndighetene skape en infrastruktur som bidrar til å realisere deres mål.

Kildeliste

Aptekar, Lewis. 1988. *Street Children of Cali*. Duke University Press.

Aptekar, Lewis. 1994. "Street children in the Developing World: A Review of Their Condition".
Cross-Cultural Research, Vol. 28 No. 3, August 1994. Sage Publications, Inc. Side 195-224

Archetti, Eduardo P. og Kristi Anne Stølen. 2001 [1994]. "Latin-Amerika" i Howell, Signe og Marit Melhuus (Red.) *Fjern og Nær. Sosialantropologiske perspektiver på verdens samfunn og kulturer*. Gyldendal Norsk Forlag AS. Side 249-273.

Ariés, Philippe. 1982. *Barndommens historie*. Dansk oversettelse av Birgit Schlifer. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S. Printed in Denmark.

Bye, Cathrine Schancke. 2003. *Dans, rus og tyveri. En antropologisk studie av gatebarn og deres omverden i Cuenca, Ecuador*. Hovedoppgave i Sosialantropologi, Sosialantropologisk institutt, Universitetet i Oslo.

Cunningham, Hugh. 2005 [1995]. *Children and Childhood in Western Society Since 1500*. Pearson Education Limited. Great Britain.

Ennew, Judith. 1994. "Parentless Friends: A Cross-Cultural Examination of Networks Among Street Children and Street Youth." i Nestmann, Frank og Klaus Hurrelmann (Red.) *Social Networks and Social Support in Childhood and Adolescence*. Walter de Gruyter & Co. Side 409-426.

- Ennew, Judith. 1995. "Outside childhood: street children's rights" i Franklin, Bob (Red.) *The Handbook of Children's Rights*. Routledge. Side 201-214.
- Eriksen, Thomas Hylland. (2001 [1994]). "Karibia" i Howell, Signe og Marit Melhuus (Red.) *Fjern og Nær. Sosialantropologiske perspektiver på verdens samfunn og kulturer*. Gyldendal Norsk Forlag AS. Side 249-273.
- Evensberget, Snorre. 2000. *Litterært leksikon. Personer og verk i verdenslitteraturen*. J.M. Stenersens Forlag AS.
- Foucault, Michel. 1991. "Chapter Four: Governmentality" i Burchell, G, C. Gordon og P. Miller (Red.) *The Foucault effect: Studies in governmentality – with two lectures and an interview with Michel Foucault*. The University of Chicago Press. Side 87-104.
- Frøystad, Kathinka. 2003. "Forestillingen om det "ordentlige" feltarbeid og dets umulighet i Norge", i (Red.) Rugkåsa, Marianne og Kari Trædal Thorsen. *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Goffman, Erving. 1961. *Asylums. Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Anchor Books.
- Goldstein, Donna. 1998. "Nothing bad intended: Child Discipline, Punishment, and Survival in a Shantytown in Rio de Janeiro, Brazil" i Scheper-Hughes, Nancy og Carolyn Sargent (Red.) *Small wars. The Cultural Politics of Childhood*. University of California Press, Ltd. Side 389-415.
- Handelman, Don. 1987. "Bureaucracy and the maltreatment of the child: Interpretive and structural implications" i Scheper-Hughes, Nancy (Red.) *Child Survival*. D. Reidel Publishing Company. Side 359-376.

-
- Hecht, Tobias. 2000. "In search of Brazil's street children" i Panter-Brick, Catherine og Malcolm T. Smith (Red.) *Abandoned Children*. Cambridge University Press. Walter de Gruyter. Side 146-160.
- Hoelgaard, Suzanne. 1998. Cultural Determinants of Adoption Policy: A Colombian Case Study. *International Journal of Law, Policy and the Family* 12. Side 202-241.
- Howell, Signe og Willis, Roy (Red.). 1989. *Societies at Peace*. Routledge.
- Howell, Signe. 2003. "The diffusion of moral values in a global perspective", i Eriksen, Thomas Hylland (Red.) *Globalisation. Studies in Anthropology*. Pluto Press. Side 198-216.
- Howell, Signe. 2006. *The Kinning of Foreigners. Transnational Adoption in a Global Perspective*. Berghan Books.
- Hughes, D. Michael. 1987. "When Cultural Rights Conflict with the "Best Interests of the Child": A view from inside the Child Welfare System" " i Scheper-Hughes, Nancy (Red.) *Child Survival*. D. Reidel Publishing Company. Side 377-382.
- Kitzinger, Jenny. 1997. " Who Are You Kidding? Children, Power, and the Struggle Against Sexual Abuse" i James, Allison og Alan Prout (Red.) *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*. Falmer Press. Side 165-189.
- Kjøsnes, Katrine. 2006. *Det uformelle eiendomsmarkedet og formalisering av lavinntektsbosettinger. En studie av Potosí og Juan Pablo II i Bogotá, Colombia*. Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Kluwer Law International. 2002. "Internal and intercountry adoption laws", Bind 2.

ISBN 90-411-0758-4 (h).

Korbin, Jill. 1998. "'Good Mothers', 'Babykillers', and Fatal Child Maltreatment" i Scheper-Hughes, Nancy og Carolyn Sargent (Red.) *Small wars. The Cultural Politics of Childhood*. University of California Press, Ltd. Side 253-276.

La Fontaine, Jean. 1990. *Child Sexual Abuse*. Polity Press.

Lande, Kari Marie. 2000. *Er blod tjukkere enn vann? Den totale institusjon – en sosialantropologisk studie av et barnehjem i Ecuador*. Hovedfagsoppgave i Sosialantropologi, Sosialantropologisk institutt, NTNU.

Leifsen, Esben. 2006. *Moralities and Politics of Belonging. Governing female reproduction in 20th century Quito*. In partial fulfilment of the Dr. Polit degree, Department of Social Anthropology, University of Oslo.

Márquez, Patricia C. 1999. *The Street Is My Home. Youth and Violence in Caracas*. Stanford University Press.

Melhuus, Marit og Kristi Anne Stølen. 1996. *Machos, Mistresses, Madonnas. Contesting the Power of Latin American Gender Imagery*. London, Verso.

Melhuus, Marit. 1996. "Power, Value and the Ambiguous Meanings of Gender" i Melhuus, Marit og Kristi Anne Stølen. 1996. *Machos, Mistresses, Madonnas. Contesting the Power of Latin American Gender Imagery*. London, Verso. Side 230-259.

-
- Melhuus, Marit. 2001. "The power of penetration – the value of virginity: male and female in Mexican heterosexual and homosexual relations" i Alés, Catherine og Cécile Barraud (Red.) *Sexe relative ou sexe absolu? De la distinction de sexe dans les sociétés*. Editions de la Maison des Sciences de l'homme, Paris. Side 201-226.
- Panter-Brick, Cathrine. 2000. "Nobody's children? A reconsideration of child abandonment" i Panter-Brick, Catherine og Malcolm T. Smith (Red.) *Abandoned Children*. Cambridge University Press. Side 1-25.
- Pilotti, Francisco J. 1999. "The historical development of the child welfare system in Latin America" i *Childhood* [0907-5682(199911)6:4].
- Pine, Frances. 2003 [1996]. "Family" i Barnard, Alan og Jonathan Spencer. (Red.) *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Routledge. Side 223-228.
- Spencer, Jonathan. 2003 [1996]. "Violence" i Barnard, Alan og Jonathan Spencer (Red.) *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Routledge. Side 559-560.
- Stephens, Sharon. 1995. *Children and the Politics of Culture*. Princeton University Press.
- Tyler, Forrest B., Sandra L. Tyler, Anthony Tomasello og Mark R. Connolly. 1992. "Huckleberry Finn and Street Youth Everywhere: An Approach to Primary Prevention" i Albee, George W., Lynne A. Bond og Toni V. Cook Monsey (Red.) *Improving Children's Lives*. Global Perspectives on Prevention. Sage Publications. Side 200-212.
- Ulland, Tone Granborg. 1999. *Hotell Bolewonco. En studie av sosialiseringprosesser blant gatebarn i Maputo, Mosambik*. Hovedoppgave i Sosialantropologi ved Institutt og Museum for Antropologi, Universitetet i Oslo.

- Veale, Angela, Taylor, Max og Linehan, Carol. 2000. "Psychological perspectives of 'abandoned' and 'abandoning' street children" i Panter-Brick, Catherine og Malcolm T. Smith (Red.) *Abandoned Children*. Cambridge University Press. Side 131-145.
- Ward, John. 1997. "Ch. 1: Introduction; Ch. 3: Latin America and the Wider World & Ch. 4: Society and Politics", i *Latin America. Development and Conflict since 1945*. Taylor & Francis Books Ltd.
- Wikan, Unni. 2005 "Kap 9: Fattigdom som opplevelse og livskontekst. Innsikt fra deltakende observasjon", i Wormæs, Odd (Red.) *Vitenskap – enhet og mangfold*. Notam Gyldendal.
- Young, Kate. 1983. "Population growth and motherhood: Who controls womens fertility?" i (Red.) Harris, Olivia. *Latin American Women*. Minority Rights Group. Side 14-16.

Lowverk

FNs Barnekonvensjon (1989)

Código de la Infancia y la Adolescencia (2006)

Nettadresser

CIA – The World Factbook

<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

Instituto Colombiano de Bienestar Familiar (ICBF)

<http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/default.asp>

UNICEF

<http://www.unicef.org/index.php>

Appendiks

ICBF sangen "Yo quiero" (Jeg ønsker)⁷⁰

*Yo quiero que a mí me quieran
yo quiero tener un nombre
yo quiero que a mí me cuiden,
si me enfermo o estoy triste
porque yo quiero crecer*

Jeg ønsker at dere skal være glade i meg
Jeg ønsker å ha et navn
Jeg ønsker at dere tar vare på meg
hvis jeg er syk eller lei meg
fordi jeg ønsker å vokse

*Yo quiero saberlo todo
yo quiero que a mí me enseñen
mi familia y maestra a contra y hacer las
letras
y me quiero divertir*

Jeg ønsker å vite alt
Jeg ønsker at dere, familien min og
lærerinnen, skal lære meg å synge og
skrive bokstavene
og jeg ønsker å more meg

*A jugar y cantar
que me enseñen a ser libre y me digan la
verdad
a jugar a cantar
que me escuchen cuando hablo y que no
me hagan llorar*

Å leke og synge
at dere lærer meg å være fri og forteller
meg sannheten
Å leke og synge
at dere hører på meg når jeg snakker og
ikke får meg til å gråte

*Pero quiero que tambien
todos los niños del mundo
tengan todo lo que quiero
pues lo quiero compartir*

Men jeg ønsker også
at alle barna i hele verden
har alt det jeg ønsker meg
fordi jeg ønsker å dele med dem

*A jugar a cantar
que tengan todos los niños, en el mundo su
lugar
vamos todos a cantar
para que los niños del mundo tengan todos
su lugar
vamos todos a ayudar
todos los niños del mundo merecemos un
lugar*

Å leke og synge
at alle barn har sin plass i verden
la oss alle synge
for at alle barna i verden skal ha sin plass
la oss hjelpe
alle barna i hele verden fortjener en plass

⁷⁰ http://www.bienestarfamiliar.gov.co/espanol/la_cancion/cancion.html 26.03.2007, min oversettelse.

Informert samtykke

Dette dokumentet bekrefter en overenskomst mellom institusjonen/personen

.....

og mastergradsstudenten Ina Ødegård Pettersen, Institutt for Sosialantropologi ved Universitetet i Oslo, Norge.

Dokumentet er en bekreftelse på at den informasjon som fremkommer kun kan brukes i min masteroppgave i sosialantropologi. Formålet med prosjektet ”Transnasjonal adopsjon i Colombia” vil være å undersøke sosiale verdier knyttet til barn og barndom og former for slektskap. Feltarbeidet vil jeg gjennomføre i perioden januar til juli 2006 i Bogotá, Colombia.

Undertegnede godkjenner at informasjon som hentes gjennom deltagelse og observasjon, eller intervjuer kan brukes i min masteroppgave i sosialantropologi. Jeg forplikter meg til å behandle all informasjon, både skriftlig og muntlig, konfidensielt. Informasjonen vil anonymiseres, slik at ingen skal kunne gjenkjennes på bakgrunn av den informasjonen som brukes i min oppgave.

Dersom det gjelder en institusjon forplikter jeg meg å behandle de opplysningene jeg får gjennom arbeidet ved institusjonen, intervjuer med arbeidskolleger, dokumenter og annen informasjon om institusjonen konfidensielt. Opplysningene innhentes med det formål å brukes i min masteroppgave.

Deltakelse er frivillig og samtykke på ethvert tidspunkt kan trekkes tilbake, uten å oppgi grunn.

_____
Sted:

_____
Dato:

_____
Person/Institusjon

_____
Ina Ødegård Pettersen

Consentimiento informado (Informert samtykke)⁷¹

El presente documento certifica un acuerdo entre la institución/la persona

.....

y yo, la infrascrita Ina Ødegård Pettersen, estudiante del grado Máster en el Departamento de Antropología Social de la Universidad de Oslo, Noruega.

El documento confirma que la información que resulte sólo podré utilizarla en mi trabajo de Máster en Antropología Social. El proyecto "Adopción transnacional en Colombia" tendrá por objeto estudiar los valores sociales relativos a los niños y la infancia y las formas de parentesco. Llevaré a cabo el trabajo de campo en Bogotá, Colombia, en el periodo comprendido entre enero y julio de 2006.

La persona o institución infrascrita acepta que yo, en mi trabajo de Máster en Antropología Social, pueda utilizar la información obtenida mediante observación participante o a través de entrevistas. Me comprometo a tratar confidencialmente toda la información, ya sea escrita u oral. Los datos se harán anónimos, de forma que no sea posible identificar a nadie basándose en la información utilizada en mi trabajo.

Si se trata de una institución, me comprometo a dar un tratamiento confidencial a los datos que obtenga trabajando en la institución y a través de entrevistas a mis colegas de trabajo y de documentos y otra información sobre la institución. El propósito de recabar los datos es utilizarlos en mi trabajo de Máster.

La participación es voluntaria y el consentimiento puede ser retirado en cualquier momento sin necesidad de indicar el motivo.

_____
Lugar:

_____
Fecha:

_____
Persona/Institución

_____
Ina Ødegård Pettersen

_____

⁷¹ Oversatt til spansk av byrået Comtext.